

Corneliu IONESCU :

„Bucuria muncii”

Pe temele Conferinței Naționale a partidului

DESPRE ROLUL CONDUCĂTOR AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Conferința Națională a partidului a reactualizat și a adus lumini noi într-o serie de probleme teoretice și practice de primă însemnătate pentru dezvoltarea concretă a activității constructoare din țara noastră.

Vom încerca într-o serie de analize efectuate de specialiști ai diverselor ramuri, să tratăm în coloanele revistei aspectele fundamentale ale contribuțiilor aduse la Conferință, înlesnind astfel înțelegerea și stăpinirea fenomenelor caracteristice epocii de desăvîrșire a construirii socialismului multilateral dezvoltat în patria noastră.

Una din caracteristicile esențiale ale etapei actuale de dezvoltare, complet fundamentată la recenta Conferință Națională a Partidului Comunist Român, este afirmarea tot mai pregnantă a rolului partidului în toate domeniile.

Sub conducerea Partidului Comunist Român, poporul nostru a făurit în anii socialismului o economie prosperă, a deschis cîmp liber dezvoltării forțelor de producție, ca bază trainică a progresului țării. În acest răstimp au fost soluționate științific sarcini de mare amploare privind industrializarea, ridicarea agriculturii și angajarea ei pe drumul modernizării, avîntul învățămîntului, științei și culturii, creșterea nivelului de trai al celor ce muncesc. Toate aceste cuceriri istorice sînt legate indisolubil în conștiința poporului de afirmarea rolului conducător al P.C.R., de activitatea sa neobosită, de politica sa științifică, avînd ca finalitate înflorirea multilaterală a patriei.

Partidul reprezintă nucleul în jurul căruia gravitează întregul popor, nucleu care pune în mișcare și asigură funcționarea mecanismului complex al întregii noastre societăți. În același timp partidul

își consolidează permanent legăturile multiple cu masele, cu poporul. Practic nu a existat problemă politică, economică sau socială importantă în vederea soluționării căreia partidul să nu fi consultat masele.

Înfăptuirea vastului program elaborat de Congresul al X-lea și de Conferința Națională recentă a partidului impune cu stringență, în procesul de dezvoltare a acumulărilor și în continuarea înfăptuirilor, creșterea și întărirea rolului conducător al P.C.R. în toate domeniile de activitate, cerință legică a procesului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Întărirea continuă a rolului conducător al partidului în actuala etapă este strîns legată de capacitatea sa de a analiza multilateral problemele puse de noile realități, de a deschide, fundamentate științific, noi căi procesului de construire a societății socialiste. În multe privințe înedit atît pentru prezent, cît și în perspectivă, de a sintetiza ideile, opiniile critice și propunerile maselor largi de oameni ai muncii, de a asimila tot ce este valoros, înaintat în gîndirea și practica epocii.

Creșterea permanentă a rolului condu-

cător al partidului reflectă un raport dialectic, de interdependență cu viața socială, cu mutațiile ce se produc de la o perioadă la alta în acest vast domeniu de activitate umană. Cu cît sînt mai mari și mai profunde schimbările în viața economică, socială și culturală, în domeniul științei și tehnicii, pe plan obștesc și spiritual, cu atît rolul partidului ca factor politic, ca principal factor subiectiv al procesului istoric obiectiv crește, este mai accentuat, mai diversificat.

Una din trăsăturile cele mai semnificative ale modului de exercitare a rolului conducător al partidului nostru o reprezintă practica studierii minuțioase, cu maximum de obiectivitate a realităților concrete ale țării, elaborarea politicii, a programului de dezvoltare pe baza aplicării creatoare a generalului la particular.

Așa după cum s-a remarcat în cadrul lucrărilor Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, conducerea unor procese și fenomene sociale tot mai complexe, actul luării unor decizii cu consecințe pozitive previzibile, reclamă o viziune multilaterală, competentă, posibilă de obținut numai prin perfecționare și autoperfecționare.

Unul din obiectivele făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate îl reprezintă perfecționarea planificării și conducerii economiei naționale, perfecționarea întregii vieți sociale.

Programul trasat la Congresul al X-lea al P.C.R. și de recenta Conferință Națională privind organizarea economiei naționale,

modernizarea industriei și agriculturii, îmbunătățirea activității statului, a tuturor organismelor sociale, relevă preocuparea constantă a P.C.R. de a milita pentru tot ce este nou și înaintat în gîndirea social-politică și în practica făuririi socialismului, de a stimula activitatea creatoare, spiritul novator al maselor, eliminînd subiectivismul, metodele administrativ-birocratice de conducere a societății.

Sensul major al întăririi rolului conducător al partidului în actuala etapă se referă la calitatea conducerii de către partid, la creșterea gradului de competență și asigurarea unui pronunțat caracter științific în procesul de conducere. Referindu-se la căile prin care trebuie realizată și în viitor creșterea rolului conducător al partidului, în raportul prezentat la Conferința Națională, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că „este necesară, în primul rînd, existența unei linii politice generale juste, elaborată pe baza aplicării creatoare a legităților generale la condițiile concrete ale fiecărei etape de dezvoltare”. Din acest punct de vedere se poate afirma cu legitîmă mîndrie că partidul nostru dispune de o linie generală marxist-leninistă care corespunde pe deplin condițiilor concrete ale țării noastre, intereselor vitale ale poporului român. Faptul explică marile succese obținute de poporul nostru sub conducerea partidului.

Prof. univ. dr. Aurel LOGHIN

(continuare în pag. 10)

HARALAMBIE ȚUGUI

La noul timp

*In inima cu undă veșnic trează
Înfășurată-n al luminii fald,
Ascult un ritm în care viu pulsează
Pămîntul țării ca un singe cald.*

*Sînt mari rostiri de vveri venind din veacuri
Testamentar purtînd ecou de mit,
Sub cer străbun spre care-ntinse arcuri
Săgețile într-una își trimit.*

*Zamolxe, doar Zamolxe singur știe
Ce graiuri au aicea riul, ramul;
Matrice scobarînd din veșnicie,
De-o vîrstă cu istoria și neamul.*

*Răsună bronzuri sacre-n legănare;...
Trecutul vine, grav, să se incline
La noul timp de împliniri solare,
Suind cu noi spre crestele alpine.*

*Și-n țărîmul țării ca-n pridvor de aște
Ne regăsim mereu cu chip de zei,
Spre împlinirea nemuririi noastre,
Spre veșnică, nestînsă slava ei...*

În celelalte pagini:

N. V. TURCU: Dialectica formei pag. 8

AL. TĂNASE: Descoperirea lumii și a omului pag. 9

PIERRE DE BOISDEFRE: 45 de ani de furtunoasă prietenie pag. 12

„EURITMIILE” LUI AL. ANDRIȚOIU

Const. CIOPRAGA

Liviu LEONTE

PETRU URSACHE:

ȘEZĂTOAREA ÎN CONTEXTUL FOLCLORISTICII

Abordarea activității unei reviste de folclor în contextul general folcloristic presupune nu numai cunoștințe de specialitate dar și o perspectivă de integrare culturală fără de care dezbaterea se consumă într-un cerc închis, de o audiență fatal limitată. Oricât ar fi însemnat un moment reprezentativ în istoria folcloristicii românești, Șezătoarea lui Artur Gorovei a rămas mai cu seamă prin culegerile publicate și mai puțin prin convergența teoretică a preocupărilor, așa că efortul situării în istoria noastră culturală se dovedește cu atât mai necesar pentru cercetarea actuală. Este ceea ce își propune și monografia lui Petru Ursache care încadrează capitolul central dedicat descrierii și sistematizării materialului cuprins în paginile revistei, între o privire istorică urmărind sursa ideilor formative și o alta dedicată descendenței revistei sau chiar „prezenței” ei internaționale. Apariția și succesul Șezătorii se explică prin consonanța cu ideile dominante, de esență poporanistă, din epocă, prin amploarea și consecvența cu care a publicat, apelând la un corp de culegători, un bogat material folcloristic, prin strădania de a se orienta după o concepție care face trecerea de la un stadiu de improvizație la o metodă științifică, definitivată abia odată cu Ovid Densusianu și școala sociologică. Viața revistei, de o surprinzătoare longevitate, este intim legată de activitatea directorului ei, Artur Gorovei, care rămâne, cum rezultă din cercetarea lui Petru Ursache, mai mult ca animator și mai puțin ca om de știință, cu puncte de vedere originale, riguros argumentate. De altfel și biografia schițată în Introducere e mai puțin convingătoare decât imaginea vie care se degajă din paginile dedicate revistei, relațiilor de amiciție sau adversitate cu colaboratorii, polemicienilor.

Factorii care au concurat la apariția unei reviste ca Șezătoarea, sînt în primul rînd cei interni și insistența asupra lor se dovedește întemeiată. Nu se poate înțelege programul revistei și nu se poate explica structura ei dacă nu avem în vedere antecedentele care urcă pînă la patruzecioptism și Școala ardeleană, dacă nu cunoaștem efervescența spirituală de la sfîrșitul secolului trecut, disputele în jurul folclorului, societățile constituite. Petru

Ursache se ocupă în mod justificat de atmosfera în care a apărut revista, resimțită ca o necesitate de folcloriști profesionalizați sau amatori, dornici de a pune în valoare după criterii mai serioase decît pînă atunci materialul extrem de bogat oferit de „literatură” populară. Dacă sînt și influențe străine, ele privesc îndeosebi precizarea domeniului disciplinei ca atare și aici Gorovei s-a orientat mai mult către literatura franceză din care a încercat, cu destulă timiditate, să preia cîteva idei directe. Capitole precum Un program și o definire a folclorului sau Idei teoretice formative sînt ilustrative pentru influențele exercitate asupra revistei și a colaboratorilor ei. Util ni s-a părut și capitolul Un corpus al folclorului, o trecere în revistă a speciilor folclorice publicate în revistă, dublată de o încercare de clasificare și de considerarea asupra frecvenței. O descifrare mai largă a unor piese se dovedește motivată fie de sublinierea tipului căreia aparțin, fie de o valoare artistică peste media producțiilor. Petru Ursache reușește să descopere scheme tipice în țesătura legendelor, urmărește corespondența unor basme cu cele incluse în catalogul internațional al lui Aarne Thompson, desprinzîndu-se astfel de pericolul descriptivismului excesiv și căutînd în materia avută în față semnificații generale. Nu cu aceleași bune rezultate se soldează discutarea valorii artistice a textelor, unde apelul la o serie de formule și o anume ambiguitate în expresie abat comentariile de la țelul propus. De altfel, o asemenea alambicare a frazei și a terminologiei se poate observa incidental și în alte capitole unde formularea directă a ideii este înlocuită cu o inutilă complicare stilistică.

O tratare amănunțită este acordată problemelor practice care se puneau în activitatea revistei pentru ca însuși programul fixat să poată fi dus la bun sfîrșit. Multe din întrebările pe care și le pune Gorovei par astăzi naive și nici rezolvările, privite din aceeași perspectivă contemporană, nu sînt din cele mai fericite. Raportate însă la stadiul folcloristicii noastre de la sfîrșitul secolului trecut ele își găsesc o justificare și reprezintă soluții provizorii care au contribuit la progresiunea cercetărilor. Astfel sînt eforturile Șezătorii pentru a se ajunge la o

transcriere adecvată a textelor populare, ținînd seama și de cercul de colaboratori, în genere necalificat, de care dispunea. Soluțiile preconizate în culegerea materialelor au oscilat în funcție de pregătirea culegătorilor și nu se pot imputa lui Gorovei inconsecvențele care erau fatal legate de căutările epocii. E de reținut, de asemenea, preocuparea pentru aspecte care depășesc aria folclorului literar sau a folclorului în general și care nu scapă exegezei propuse de cercetătorul actual. Munca lui Gorovei de culegere a lexicului popular și regional reprezintă una din contribuțiile sale de prim ordin și ea trebuie corelată cu marile tentative contemporane de elaborare a unui dicționar tezaur al limbii române. Numele lui Hasdeu de la care pleacă atîtea tendințe fertile de investigație se cuvine și aici a-mintit.

Despre Profilul materialelor teoretice publicate se fac, în genere, observații la obiect, într-un accentuat spirit critic. Obligat de imperativele epocii, Gorovei a acordat prioritate culegerilor, lăsînd pe un plan secundar motivația teoretică. Sînt desigur și alte cauze care explică insuficiența ideologică a revistei și care determină caracterul minor al contribuțiilor teoretice, uneori evident chiar din titlul lucrărilor. Un capitol demn de semnalat este cel dedicat publicațiilor din familia Șezătorii și unde putem descoperi descendența mai mult sau mai puțin fructuoasă a revistei. Ca tendință de ansamblu se observă o fragmentare a preocupărilor, o pluralitate de nuanțe care cu greu se mai ordonează într-o direcție unitară. Aprecierile asupra revistelor sînt judicioase, dar alunecă în descriptivism, în dauna viziunii sintetice integratoare. În schimb mai bine organizate apar capitolele despre ceea ce, cu oarecare exagerare, se numește Prezența internațională a Șezătorii sau despre Șezătoarea și orientările folcloristici moderne, înțelegînd prin acestea școala lui Densusianu și școala sociologică. Superioritatea lor nu anulează meritele istorice ale revistei lui Artur Gorovei, dissociate în multiplele lor nuanțe în capitolul final.

Șezătoarea în contextul folcloristicii se recomandă ca o cercetare onestă, răspunzînd cu exactitate obiectivelor propuse și depășînd prin implicații sfera studiilor de strictă specialitate.

Profilul lui Al. Andrițoiu, după Constelația lirei, de acum aproape un deceniu, după celelalte volume mai vechi sau mai noi, este, în recentele-i Euritmii (Ed. „Albatros”, 1972), unul din cele mai originale din poezia actuală. Poetul dispune de o notabilă experiență literară și de experiența de viață; are o frumoasă cultură, a călătorit și, mai ales, și-a cristalizat personalitatea. Prin urmare, în Euritmii găsim nu numai (cum se spune, în genere) un poet la maturitate, ci un poet de vocație, la nivelul optim al realizării sale. La mulți alți autori de versuri, după cîteva pagini, nu-ți poți ascunde senzația de oboseală. Idei chinute, metafore obscure, itinerarii în gol îți sugerează prompt impresia unei întreprinderi deșarte. Poezia lui Al. Andrițoiu, comunicativă, luminoasă, muzicală, se integrează în sfera unui lirism al inimii, făcînd ca sonetul, balada sau inscripția „quasi parnasiană” să devină, în primul rînd, confesiuni. Se simte necontenit pulsul vieții, pe diverse registre: de la neliniștea existențială pînă la sursul în filigran; monologul elegiac lasă loc, semnificativ, cîntecului senin. Chiparoșilor solemni, arbori de cimitir, li se opune „o față albă” cu amfora plină, simbol al tinereții. „Visează zeei pe bătrîna vatră, / visează fata și visînd, tresare. / Ei, morți în nemurirea lor de piatră, / ea vie-n trup și-n carnea muritoare” (Finții). Toată filozofia se reduce, la Al. Andrițoiu, la o problemă de echilibru și trebuie subliniat nu dualismul atitudinilor ci armonizarea acestora într-o viziune apropiată clasicismului.

Romantic este poetul cînd, lingă cărți vechi, se lasă-n voia „dulcei fantezii”, chemat în trecut de Dosoftei „psalmistul” sau de „strămoși cu dreapta sprijinită-n tier”. Străbunii li „cer în cuget adăpost”; din frecventarea vie a istoriei rezultă un sens „sublim”. Romantic e sentimentul evocator al „balurilor populare” și al bunicilor entuziasmați de Amelita Galicurici, al „urbei” cu profesori gravi și călugări capuțini, al crașului transilvan, loc de „pierdere veselă a timpului”. „Seri de boemă, într-un „burg duminical”, apoi orașul „catolic”, „dospind sub patrafir și-n psalmi gemuți la orgă”, iată rememorări jovial-ironice. E altă tonalitate decît aceea a „tristeților provinciale” din Iașii lui Demostene Botez, de la începutul secolului. Romantic pînă la un punct e și amatorul de exotic oriental. Însă poetul nu e nici patetic, nici pitoresc-etnografic, nici captivat în felul unui Mateiu Caragiale de ceea ce era decadent în stilul turco-bizantin. Mozaicului cromatic al unui bazar din Istanbul, țigheaua cu mirodenii și stufe nu pot scoate din memorie drama lui Brîncoveanu. Poezia la care ne referim se numește *Sens*, iar „lacrima” Brîncoveanului dobindește o semnificație etică-istorică: „Tot urc cu ea în mină prin secole și zile, / trecînd bătrînul Istru, în sus către Horez”. De bună seamă, lacrima ține de latura romantică a unui temperament care altminteri, în momente de meditație, face figură de horațian. „Fii fericită, țară, spre care vine cerul / din sud, umplut de păsări, de raze și azur, / anume să dezleagă limboarea și misterul”. Iată o invocație dintr-un „sonet de primăvară”, din care emană tonică „pacea acestor ore pure”. Cum amintitul sonet deschide volumul, se înțelege că primăvara, cu sensurile ei simbolice, are valoarea unui motiv conducător. Toamna nu va avea, ca la alții, acțiune depresivă; atunci „pămîntul respiră frumos”, clipa e „duice”: „Toamnă mai galbenă ca Pălia de la Orăștie, / zile cu scoarță de ceară, înstemată miraculos” (Autumnală). Același ritm stenic definește iarna, ale cărei zăpezi vestesc „un alb frumos”. Regretele fiind uitate, orizontul invită la euforie. „Poate chiar mine eu voi fi-nstelat / locuitor de zone cu ninsoare, / citind din Francis Jammes și din Pillat / printr-o asini și ocrotit de soare” (Ajun de iarnă).

De menționat ideea purificării în lumină și foc, sentimentul comunicării cu natura într-un timp al împăcării cu destinul. Propria „argilă” a poetului cîntă, înscriindu-se firesc în marea „caligrafie” a naturii sau vibrînd în „mituri fără de etate”, adică în timpul etern, în spațiul unui „pămînt clasicizat” (Purificare). O privire comprehensivă face ca existenței să i se găsească un rost; trimiterile la experiența celor vechi devin argumente tandre. Din strofele revelatoare, să cităm numai una, de o mare frumusețe: „Citește-mi din Horațiu iar și iarăși / poemul despre Taliarh, cu sobe / în care plîng păduri / cu vinuri vechi / ajunse ca oleul, în Cecuburi. / Și-am să te-ascult încet, nespund-ncet / cînd timpul vine căim și trece peste”. Nu lipsește nostalgia unui timp oprit, „domesticit”, însă cum acesta nu e posibil, Al. Andrițoiu rezolvă lucrurile la modul clasic, contemplînd „astre în mersul lor rotat”, prefăcînd întrebările în poezie: „Ca limba de pendulă ritmează brațu-mi pur / între aceste clipe și între veșnicie”. Mesajul uman al poetului Euritmii e unul din armonizare cu destinul: mesajul său etic-social, unul de adeziune la istorie, iar mesajul poetic, în sens strict, o chemare la frumosul universal. Dacă timpul zboară, să spunem, totuși: „cît de fecunzi trec anii!” Dialogul cu vechii citorii dă un sens activ denotativului „valah”. Într-o Artă poetică, versurile finale rezumă o concepție existențială: „Culori și mirodenii cercuri fac / în jurul meu. Argila mea tresare și cu cămașa cerului mă-mbrac / Și iată-mă-s, deodată cer și zare”.

Numeroase referințe livrești, trimiteri la Homer, la personaje mitologice, la Valery sau la Magda Isanos nu fac decît să sublinieze orizontul larg al preferințelor. „Valahul” coboară în țara lui Horațiu, la sud, spre a-și verifica „destinul romantic”, dar pe coline clasice vrea toga „tivistă-n purpură, ca la senat”. Virgiliu, Racine, Whitman, convocați cu egală simpatie, demonstrează structura ecletică a culturii poetului, deschis valorilor universale. Într-o substanțială inscripție, De senectute, agrementată cu „miere latină”, îl vedem în compania lui Eminescu din Odă, în metru antic, într-o meditație (Timpul), cu „Peți-Frumoși din basme”, cu peregrinări de vis prin „codrul românesc”, stăruie parcă un ecou din Mihai Beniuc: „Eu am văzut istoria cum plînge”. Ne-a plăcut tonul simli-ceremonios, de pseudo-romantic, din Livrescă; remarcabile sînt fragmentele în spirit folcloric.

Titlul Euritmii e unul dintre acelea care obligă. Rezumă un program. Îndrăznește să proclame că volumul întreg stă sub semnul ritmului desăvîrșit. Nu putem abuza de citate, dar a reproduce alte cîteva versuri e o necesitate. Iată finalul din Străbunul: „Era un ins ciudat, și-atît. / Dar, fără dînsul mi-e urît, / mi-e trupul ca un stîlp de soare, / pe care cu pe vechi altare / se urcă iedera și moare”. Sau, iată uvertura la Artă poetică: „Cea mai frumoasă lună e în lac / cel mai frumos luceafăr e pe mare, / și cîntă cel mai sincer pitpalac / nu-n pomi, ci-n amintiri și-n nemiscare. / Cea mai frumoasă lună e în lac”. Versuri ca acestea ilustrează că sîntem, realmente, în fața unui poet. Al. Andrițoiu e un poet cu personalitate, în deplina stăpînire a mijloacelor sale.

Drum montan copind salturile caprelor negre de pe faleze. Păduri drapate în umbra densă a sevelor. Sate rare. Un tren forestier încărcat pînă la refuz. Trunchiurile curățate sînt umede și potolite de murmur. Vagoanele par cuburile colorate ale jocurilor copilăriei. Mai ales ultimul. Deși trec atît de aproape... Brusc ceață. Brazil, la cîțiva metri, abia se mai zăresc. Ioincă, șoferul nostru, aprinde farurile. Înaintăm cu precauție. Ora 9 dimineața. Pînă la baraj, încă 10 kilometri. Urcăm. Brazil, munții Ciucului, ies din întuneric. Cercul e albastru-vioriu fără vreo zgîrietură: zori de munte. Clipa cînd se va vedea dintr-odată barajul o pîndesc. Deocamdată, doar undele riului Uz trecînd din piatră în piatră. Urcăm. Deodată, spre dreapta, pe fondul vegetal al codrilor — șantierul...

Poiana Uzului. Cu peste un an înainte de termenul planificat barajul a ajuns la cotele finale de execuție. O bună parte dintre constructori se pregătesc să plece în aceste zile către alte șantiere hidroenergetice. Se despart de trecut, de prezent, pleacă spre „mîine”, spre acel nou orizont constructiv în care își proiectează noile vise. născute din știința și pasiunea lor de constructori. Imbrățișează cu privirea barajul la temeliiile cărui au așezat eforturi și ani. Mai întîrzie o clipă, lîngă scara autobuzelor, trăgînd ultimul fum de țigară. Mașina din frunte dă semne de nerăbdare și un glas calm, cel puțin în aparență foarte calm, fără nici un patetism exterior, strigă acoperînd ru-moarea din jur:

— Gata, băieți... Plecăm!
Cuvinte de rămas bun, emoționate strîngeri de mîină.

Ele concentrează lapidar o cronică, o cronică marcînd, asemenea unui metronom nevăzut, orele și zilele anilor în care și acest teren sîhastru din munții Ciucului și-a descoperit vocația pentru lucrări gigantice, menite să dureze. Noiembrie 1966. La Poiana Uzului, într-un peisaj de tăceri minerale, străbătut doar de singele iute al vîntului, se aud întîile ecouri de mașini și metale, vuiete de stînci lovite, foșniri grele de ape captive, dirijate prin savante sisteme — rezonanțe ale unor multiple și complexe activități, amefitoare prin mișcarea de oameni ce-o presupun. Momentul are în el ceva din măreția legendelor. Făuritorii ei sînt constructorii. Oamenii ce continuă una din cele mai vechi meserii de pe meleagurile românești, căci în istoria noastră romanii, marii constructori de acum cîteva milenii, ne-au lăsat prin locurile trecerii lor drumuri, apeducte, caste de apărare.

În munții Ciucului, noii Meșteri Mănoale au reinnodat un fir de continuitate, au dinamitat liniștea milenară, au desprins din eroismul timpului căruia îi sînt contemporani, tilcul profund al istoriei, exprimîndu-l în această măreață constructivă ca într-o metaforă.

Iulie 1972. Privim din cabina unei macarale turn opera constructorilor de la Poiana Uzului. Ceea ce vedem practic nu este decît un zid, sau, mai degrabă, un fel de munte impresionant în dimensiuni: 520 de metri deschidere la coronament, 800.000 metri cubi de beton încorporat. Un munte impunător prin grandioasa lui simplitate, fără nimic de prios, fără nici un artificiu arhitectonic. Serenitatea construcției are ceva de zidire antică, înclinînd — prin formă și dimensiuni — între opera geologiei și lucrarea umană.

Din timpuri imemorabile, poporul nostru a arătat un mare respect față de muncă, ba chiar față de munca mai prețioasă, pe care astăzi o numim calificată. În afară de toponimie — cea urbană mai ales — cu atîtea și atîtea cartiere, străzi, imobile ce amintesc prin denumirea lor de vechile bresle și meserii: blănari, zlatari, cavafi, șepcari, covaci, curelari, cizmari, luminărari, lingurari și atîtea altele, avem și o literatură întreagă, bogată în sentințe, pilde, istorioare, — o producție folclorică bogată, evocînd virtuțile muncii.

Poate că metafora „brățării de aur”, cea care desemnează nu munca în sine ci meseria — adică efortul calificat al făuritorului unui obiect în întregimea lui, este cea mai frumoasă, cea mai elocventă și mai concisă expresie a acestei prețurii.

Timpurile s-au petrecut, generații după generații au muncit fără preget, mai mult pentru cei mai avuți, dar și pentru îmbucătura zilnică a fiecăruia, a muncitorilor din atelierele mizere de demult, apoi, treptat, a celor din fabricile veacului nostru. Meseriile s-au schimbat, tehnicile de lucru au cunoscut operații tot mai diferențiate și mai fine, încordarea brațului și a minții a dat mereu mai multe roade decît odinioară. Zicerea „meseria e brățară de aur” a rămas însă și acum în cînte, ba chiar am putea spune că abia azi ea este pe de-a întregul adevărată. Meseria, calificarea în atîtea profesii productive, se dovedește „brățară de aur” numai pentru cei care o practică efectiv, numai pentru cei care creează bunurile, pentru că ceilalți, cei care, înainte, își însușeau — cum se spune — „partea leului” din valorile produse, au dispărut din viața țării noastre, și au dispărut pe vecie, datorită forței unite și conștiente de ea însăși a muncitorilor, călăuzită de avangarda sa: partidul.

Bărbații de la Poiana Uzului

Barajul de la Poiana Uzului este un munte, dar un munte viu, un munte umanizat. Stăvilite, undele Uzului vor forma o oglindă fluidă de 100.000.000 de metri cubi de apă. Imblînzit în lungi conducte, riul va alimenta cu apă potabilă și apă industrială întreaga platformă a văii Troțușului: Borzești — silabe fremătătoare în amintire ca frunzișul stejarului de demult, — Tîrgu Ocna, Dărmănești, Comănești, municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej. O microhidrocentrală va transforma puterea apelor în energie electrică.

De la data cînd constructorii acestui șantier au turnat primii metri cubi de beton la fundația barajului au trecut cinci ani. Dar mai înainte de acea zi de 10 octombrie 1967, a fost ziua de 5 aprilie cînd a răsunat cea dintîi „pușcătură” sub albia Uzului, pregătînd patul de piatră în care aveau să se închidă rădăcinile de beton ale barajului. Iar mai înainte de această zi au lucrat colectivele de oameni de știință, geologi, chimiști, fizicieni, topografi, elaborînd prospecte, planuri, supunînd analizelor de laborator fiecare centimetru patrat al acestei zone.

De la turnarea primului metru cub de beton în fundația barajului, constructorii de la Poiana Uzului și-au luat un înalt și pasionant angajament urmărît cu rigurozitate de fiecare dintre ei, îndeplinit de 1.500 de oameni la zi: terminarea lucrărilor cu peste un an înainte de termenul planificat. Datorită soluțiilor originale folosite, multe din ele cu valoare de unicat în arta construcției, datorită tehnologiilor de lucru moderne, pasiunii și dăruirii, angajamentul va fi respectat.

...Privesc încă o dată barajul prin pinza de aburi și fum a unei dimineți de vară ploioasă. Construcția, sobru decorată cu imagini industriale, vibrînd de ecourile unor complexe activități amefitoare prin mișcarea de oameni ce o presupun, pretinde comentariu muzical. Pătrund acordurile diferitelor instrumente pe care Uzul le convertește în registrul său grav, conducîndu-l spre o unică rezolvare de simfonie. Se aud acordurile finale ale marii construcții. Deasupra uimerilor oamenilor, panouri cu angajamente în cinstea celei de a 25-a aniversări a Republicii, cu realizări la zi, cu succesele unei brigăzi sau alteia. Angajamentul inițial a fost suplimental.

I-am cunoscut îndeaproape pe acești oameni. Ei sînt pentru mine fața văzută a efortului, a zilelor și nopților de încordare, a gerului și arșiței — fulgurare de imagini ritmată după curgerea maestruoasă a riului — sînt oameni și eroi, oameni ce nu vor putea fi îndeajuns răsplățiți pentru dăruirea lor totală, pentru cantitatea de energie intelectuală și fizică consumată. Despre cine să vorbești mai întîi?

Sînt aici pe șantierul de la Poiana Uzului, ca pretutindeni, oameni de toate generațiile, de toate vîrstele, sînt aici vechi constructori cu școala Bicazului și a Argeșului, foști brigadierei de la Salva-Vișeu și Bumbesti-Livezeni, echipe întregi constituite în timp ca niște familii, dar veșnic pe drumuri, deplasîndu-se mereu de la o zare la alta a patriei, statornicînd mereu noi vetre de civilizație. Mă

gîndesc la echipele lui Vasile Galinescu, Remus Baltag, Marin Sia, Ianău Ferentz, Vasile Bran și atîtea altele. La toți acești betonîști, artificieri, fierari, electricieni, dulgheri, pe brațele cărora s-a sprîjînit întreaga construcție. Mă gîndesc la șoferii de Belazuri și Tatre, autori ai unor curse de suprem curaj, la mecanici, lăcătuși, sudori, la specialiștii în aparate de măsură și control introduse în corpul barajului. Despre cine să vorbești mai întîi?

...În cabina uriașei macarale (venită aici de la Porțile de Fier) care domină coronamentul — un om. E un om tînăr a cărui față smează, cu pomeții reliefați, se desenează nemișcat prin geamul cabinei; numai ochii îi ard; ochi mari și limpezi care par a ține în cumpănă întreaga viață a „plotului 13” de zeci de tone, încorporat acum în baraj. Buzele-i sînt strînse într-o crispare severă, iar mîinșle încheștate sînt albe, golite de sînge, într-un efort nu atît fizic cît al maximei încordări și atenții. Omul acesta este tînăr. Tînăr, deși veteran al marilor șantiere (a lucrat la Bumbesti-Livezeni, la Bicaz, la hidrocentralele de pe Valea Bistriței). Vibrosoneta dirijată de macaraua lui Marin Sia bate, pe rînd, betonul „ciupercă”. Unu, doi... Loviturile cad sacadate, puternice, într-un ritm mereu egal cu sine. Unu, doi... De comenzile omului de pe macara, de mișcările lui, de dibăcia, intensitatea și durata acestor mișcări depinde fixarea în bune condiții a „ploturilor”, a oamenilor legați în centuri de siguranță care veghează asupra etanșeității celei; depinde însăși construcția barajului. Unu, doi... Fața omului e nemișcată, numai ochii ard... Cunoaște, desigur, orgoliul succeselor. bucuria aceea virilă greu de exprimat în cuvinte a constructorului de profesie, care-și vede cu ochii înfăptuirile crescînd din ape ca într-o turburătoare geneză. La Bicaz a construit batardoul de pe Bistrița, apoi barajul; tot așa microhidrocentralele de la Vaduri, Gîrleni, Bacău-1, Bacău-2. Iar acum, la Poiana Uzului, ține în cumpănă, cu ochii și mîinile încordate, destinele unei lucrări care stă la baza barajului.

Unu, doi... Loviturile cad sacadate, puternice, vuietul vibrosonetei acoperă vuietul riului ca expresie a unei alte puteri. Între timp, la coronament sau fundație se întîmplă o mie de alte lucruri. Mecanicii și electricienii supraveghează funcționarea motoarelor; dulgherii fixează cofrajele; în fața construcției se ridică stîlpul terminal de înaltă tensiune ce va ilumina drumul turiștilor peste baraj. Acolo, la 100 de metri înălțime de albia Uzului...

Între timp, artificierul Remus Baltag se gîndește la soția sa, internată la Materitatea din Tîrgu Ocna. Se gîndește la soția sa, care trebuie să nască dintr-o clipă-ntr-alta, poate chiar în această clipă. Nimeni însă nu-i vede gîndurile, oame-nii vād doar un bărbat cu fața asprită de vînturi, un șef de brigadă care știe ce vrea, care-i întotdeauna acolo unde-i nevoie de el, rezolvînd prompt situațiile, dînd comenzi ferme, clare, precise. „Un artificier nu greșește decît o singură dată. A doua oară nu mai are cine greși...”

Între timp,... Dar cîte nu se petrec în-

tr-un timp, fie și numai de cîteva clipe, pe șantierul de la Poiana Uzului? E ora 23,00 și inginerul șef Andrei Cornel dă dispozițiile pentru a doua zi: se vor începe lucrările la un nou „plot” al barajului. Cîteva vorbe încercuind un oarecare moment din viața acestui om. Dar un moment care, asemenea celor ce i-au premers, concentrează în el o istorie, istoria unui om legat de opera și creația sa. Andrei Cornel a terminat cu medie foarte mare Facultatea de hidrotehnică din București în 1961. I s-a oferit un post de cercetător. A plecat însă pe șantier. În 1962 era lîngă primul escavator care stabilea fundația microhidrocentralei Vaduri; au urmat Gîrleni, Bacău-1, Bacău-2. Din noiembrie 1966 e la Poiana Uzului. Ce va însemna la sfîrșitul anului acest șantier?

O plecare dintr-un loc într-altul nu e un lucru tocmai ușor și nu e vorba numai despre emoția pe care o resimți retezînd brusc și definitiv un capitol de viață, despărțindu-te de niște locuri pe care, sigur, le-ai îndrăgît, în care și s-a născut primul copil, Carmen, în care ai lăsat o parte din viața ta, dintr-o tinerețe care nu va mai fi niciodată aceeași... Soția inginerului Andrei Cornel e farmacistă. Doi oameni se află de ani de zile pe drum, două profesii redebutează mereu, în locuri necunoscute; un cămin se reface și se desface ciclic îmbrăcat într-un camion sau într-un tren (de acum direcția Simieni, pe riul Buzău), oame-nii călătoresc mereu spre „mîine”, prezentul (adică stabilitatea, traiul comod, așezat) fiind numai o haltă, un oarecare popas.

Între timp... În vreme ce desprinzîndu-se definitiv din planuri, ultimele linii ale barajului coboară spre adîncurile patului de stîncă, alte contururi urcă spre înălțimi, se mută pe munții din preajmă. Suspendat pe versantul abrupt un nou drum asfaltat care va face legătura dintre Moldova și Transilvania, pare, la ora de față, o aripă albă a munților Ciucului. În imediata ei apropiere, în inimă de codru, pe locul numit din vechimi „Masa haiducilor” va fi amplasat un hotel turistic ce va domina undele calme ale lacului de acumulare.

...În urmă cu șase ani, constructorii de la Poiana Uzului au statornicit, în albia adîncă a riului, piatra de hotar marcînd un nou timp, punct de plecare spre o nouă istorie și geografie a locurilor. Cei mai mulți au coborît spre Uz pe Valea Bistriței. Anul viitor îi va găsi la alte obiective... Noi începători, același calm al încrederii; o liniște la fel de puternică, de masivă ca și ultimii metri cubi de beton pe care îi toarnă acum în baraj. O liniște pe care nimeni n-o poate clinti.

Congresul al X-lea și Conferința Națională a Partidului au pus în fața constructorilor zarea unor planuri de o unică măreție. Bicazul, Argeșul, Porțile de Fier dau lumină și energie. În constelația lor se înscrie prin demnitate și mîndrie și Poiana Uzului. O constelație calmă și caldă ca un simbol al încrederii, prefigurînd zările de mîine ale pă-mîntului românesc.

Gheorghe FĂRTĂIȘ

antract

BRĂȚARA DE AUR

N. BARBU

Astăzi, brățări de aur împodobesc figurativ mîinile a milioane și milioane de lucrători care sînt acum mineri și oțelari și petroliști, electroniști, mecanici, topitori, betonîști, și cei de pe tractoare și combine, — toți cei cuprinși în glorioasa cunună a muncii socialiste pe plaiurile României moderne, pe șantierele, în uzinele, laboratoarele, școlile, ogoarele unei țări acum în impetuoasă dezvoltare. Ei — și noi toți — asigurăm bogăția comună. Ei — și noi toți laolaltă — asigurăm progresul material și spiritual al patriei, pîinea și învățătura, satisfacțiile unei vieți sănătoase, înfloritoare și ale spiritului elevat, care îndrăgește frumosul. Ei — cei care stăpînesc cele mai frumoase și mai nobile meserii sînt și devin personalități formate armonios, în spiritul idealurilor vremii noastre. „Nu trebuie să uităm nici un moment că mai presus de orice se află omul” — arăta în amplul său raport prezentat Conferinței Naționale a partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Și iarăși: „nu trebuie să uităm că cea mai mare bogăție o reprezintă omul”. Bogăția aceasta este de ordin sufleteș, spiritual, dar și de ordin material, exprimată în pricepere, îndemnare, talent, — deci capacitate de a crea bunuri. Munca fiecărui membru al societății are, astfel, o bivalentă calitate: aceea de

a spori bogăția țării, bogăția comună, și aceea de a spori bogăția interioară a individului, de a-l forma pe omul epocii și al orînduirii noastre. Munca în profesie ne dă cele mai statornice satisfacții cînd e făcută cu convingere, cu dragoste, cu conștiința importanței ei sociale, indiferent de locul unde se săvîrșește.

Tot în raportul prezentat de secretarul general al partidului nostru — minuțioasă și lucidă analiză a stadiului de dezvoltare la care a ajuns țara și poporul nostru astăzi, — se vorbește și despre reprofilarea unor profesioniști, pentru ca toți tinerii să capete un orizont larg, „să nu fie puși în situația de a executa numai operații limitate, devenind simple instrumente”. Raportul profesie-personalitate, văzut prin prisma unei influențări reciproce, tinde astfel a dobindi cea mai înaltă expresie în societatea noastră, prin accentuarea valorii lui formative. Asemenea specialiști, care-și urmează cu toată puterea de dăruire vocația, fie că sînt ingineri, fie că sînt tehnicieni, profesori sau medici, cercetători, agronomi, lucrători în uzine sau pe șantiere, își dovedesc cu atît mai mult pregătirea, convingerile civice și umaniste, onorîndu-și „brățara de aur” prin munca depusă acolo unde cerințele generale ale țării o cer cu precădere. Dezertionile nu numai că nu-s justificate de ideea progresului în profesie — pentru că specialiștii cei mai buni se formează acolo unde nevoile sînt mai mari, acolo unde capacitatea absolvenților poate fi la maximum solicitată — dar ele tind să atenueze și să altereze acel stimul interior, acea pornire lăuntrică fără de care nimic viabil nu se poate clădi. „Profesia obligă”.

Ca să nu fie doar din tinichea ordinară ci din aurul cel mai pur — brățara muncii pretinde și pricepere dar și devoțiune, conștiință înaintată, entuziasm, încredere în noi înșine și în viitor.

GEORGE SIDOROVICI:

Oameni și munți

Munții și oamenii pe care-i zugrăvește în această carte George Sidorovici sînt cei din Țara de Sus, ținut cărui scriitorul îi aparține și de care e legat prin intensitatea marilor iubiri. Sînt locuri în fața cărora peregrinul scriitor e uimit fără conținere. E acea uimire în fața naturii și vieții, care este condiția esențială a receptării, a nuanțării și aprofundării receptiei. Sînt văzute acele lucruri tainice, care pot schimba perspectiva, viziunea asupra realității. Este o uimire poate apropiată de aceea a flăcăului care, într-un tren, urcă spre parchetele din munți. „Dintre toți cei ce se aflau în vagonul nostru doar el mai privea munții. Îi cerceta îndelung, cu sete și nerăbdare, și le zimbea plin de uimire, puțin nedumerit. Și abia după ce a coborît, într-o gară dincolo de Pojorita, urmărindu-l cum se îndreptă spre păduri, cu țapina pe umeri, a încolțit în mine o bănuială vagă și nedeslușită, mi s-a năzărit că munții ar putea să înceapă de la băiatul acela sprinten și mărunț, cu obraji curajați de fecioară”.

George Sidorovici întocmește, cum modest ne înștiințează în subtitlul cărții sale, fișe pentru monografia munților. El colindă locuri pe unde a fost la vînat ierunci Mihail Sadoveanu, pe unde a pescuit Al. Brătescu-Voinești, el ne poartă pe urmele Victoriei Lipan. Cele care apar de la o zi la alta în peisajul montan, exploatările miniere, vilele forestierilor, tunelele, viaductele, șoselele nu imprăștie aburul de legendă al locurilor, ele se integrează osmotic atmosferei de baladă, sporindu-i frumusețea, insolitul. Totul este raportat istoriei, chiar istoriei abisal îndepărtată de noi, vîrstelor geologice ale muntelui. Alături este explorat microcosmosul și macrocosmosul; fenomenele, întâmplările fiind integrate ciclului universal al naturii. Bistrița careia i se consacră un capitol al cărții (Bistrița, apă vioară) e un riu al sintezelor, în fizionomia actuală se regăsesc diferitele momente ale existenței acestor ținuturi: „De cînd a apărut în lume, țîșnind ca o lacrimă din masivul Putredu, sau coborînd de-a dreptul din soare și pînă aici la Leșul Ursului, Bistrița a avut o viață zbuciumată, plină de peripeții. Cu greu și-ar fi putut însă imagina ce o să i se întîmpe de data aceasta deși, din toate rîurile țării, e înzestrată poate cu cea mai uimitoare fantezie. Desprinsă din albia lor generoasă, o parte din undele Bistriței urcă pe trepte de aramă, prin lungi conducte metalice, urcă alături cu minerii pînă aproape de cer”.

În acest univers de fabuloasă frumusețe își duc existența oameni foarte interesanți, foarte originali. George Sidorovici se dovedește un foarte bun cunoscător al lor. Ca un reporter cu har el are răbdare și nu dezarmează niciodată la primele succese. Mai totdeauna el găsește la oameni un filon nebanuit de frumusețe, la care ajunge mai ales cu o sensibilă lentilă sufletească. Tânase unul dintre tăietorii de lemne de la Bănculeț e un cărturar. Are acasă un camion de cărți și le vorbește în fiecare seară oamenilor de la exploatare despre cele aflate din ele. Liviu Ivan, pădurarul de la Coșna e un grădinar al marilor înălțimi preocupat de estetica văitoarelor păduri. Ion Alupii umblă prin toți Carpații căutîndu-i pe cei mai iscusiți tăietori de lemne. Împreună citoresc un sat pe Valea Dirmoxei, un sat vremelnic de vreo două sute de bărbați, care salvează pădurea după prăpădul unei furtuni, operațiune la fel de grea ca și aceea de reconstituire a unui oraș pus-tiț de bombardamente.

Întîmplările, cele de astăzi, sînt suprapuse peste altele vechi intrate în eres. Construcția unui funicular, funicularul „Măneci” de la Pîrful Sec, întreprindere de mare cutezanță îi amintește o poveste veche, de un fantastic înrudit cu acela din Zorba Grecul. „Bătrînul lucra sus pe măgură și slobozea butucii pe uluc. Scara cobora în urma lor pe jgheabul lustruit, cobora pe coada securii. Luneca cu opincile ca pe un fel de sanie și asta îl ajuta să ajungă mai repede în sat. Pînă într-un rînd cînd s-a împiedicat de ceva și a scăpat piciorul într-o spărtură a ulucului. N-avea chip să-i elibereze piciorul, și nu se știe din care pricină s-au pornit atunci pădurile după dînsul”.

În „Oameni și munți”, cartea apărută în colecția Reporter a Editurii Eminescu, George Sidorovici e un menestrel inspirat al ținutului de unică și tulburătoare frumusețe al nordului, cu munții și vînturi arzînd albastru.

Grigore ILISEI

GRIGORE PREOTEASA:

Veșnicia albastră

... Cu ecouri din Blaga („și simți că ești o cheie întoarsă-n veșnicie”) ori prevestindu-l pe Labiș („E bine să fii flacăra pură / nainte de-a fi zgură și lut/Celor ce-au frînt legea robiei/și-au ars pe ruguri, salut!”), și chiar alunebind (accidental) în versuri după Coșbuc, Grigore Preoteasa a lăsat în urmă un tulburător mesaj, liric.

Poezia sa este de o tristețe organică, dar nu maladivă. Tristețea sa nu e retorică și nu îl duce nici la înstrăinare ci îi precizează condiția în timp și spațiu. Deschis către un univers sensibil, Grigore Preoteasa îl transpune impresionist, scăldat în muzica unei lumini revărsate abundent de conștiință. Eroismul e interiorizat, epurat de grandilocvență precum în Baladă: „Acum se tot duce-ncercat/Bat tobele ploii a luptă, / bate steaua în lac, / sîngerată, ruptă, / dar el se duce, se duce, / prin vifore, prin vifore și ceață...” sau în Pe sub fruntea palidă a toamnei: „Pe străzi cad urale urale, / și frunzele teancuri... / Pe sub fruntea palidă a toamnei / trec tancuri, tancuri!... / Și mamele plîngeau, plîngeau după cei plecați...”

Alteori cosmosul e o metaforă a spațiului domestic: „Fumegă luna ca printr-o ie, / gata să se stingă, ca o seamă; / se-ncuie-n urmă vremea ca o cutie... / Sufală ușor în stele, mamă!”.

Sanatoriu sau închisoare, spații închise, nu permit spiritului să surprindă mișcarea (devenirea) întregului cosmos; atunci cosmosul este adus la sine, înconjoară teritoriul claustrării forțate oferind poetului iluzia unei deschideri: „Apoi năvăli și toamna prin zid, / uriașă, uriașă, / de sînge, de umbră, de oxid, / alungînd prin lungi culoare / umbrele galbene, umbrele-amare, / și tirziu la gratii / a băiut cu degete mici” (Toamnă la Doftana).

Deasupra plutește însă straniu sentiment al sfîrșitului; criticul nu poate rosti ca la orice debut convingător: este un poet, ci: a fos' a poet.

Val CONDURACIIE

Trebuia să țin o conferință despre opera mea, adică despre cele două mari și late romane ale mele, despre secretele meseriei de scriitor... Pentru aceasta era necesar să mă deplasez ceva mai bine de o sută de kilometri, în orașelul „B”, unde, mă asiguraseră organizatorii, eram așteptat cu sufletul la gură de cititorii mei dornici să mă cunoască. Reușisem să mă așez în două rînduri a-cestă întîlnire pe motivul înduioșător că mă aflu la tratament și suportorii de la o sută de kilometri făcuseră să-mi parvină știre că ei mă vor aștepta oricît va fi nevoie și că imi doreau înainte de toate o însănoțire cit mai grabnică, exprimîndu-și totodată mîhnirea că foarte prețioase clipe pentru creație sînt răpite de nemiloasa mea boală. Cum uitasem cu desăvîrșire care era boala ce mă măcina cu îndărătnicie, am hotărît să trec sub tăcere acest atît de delicat aspect al biografiei mele și să abat atenția asupra subiectului propriu-zis. Concediile de orice fel se cam sfîrșiseră, colegii de la alte reviste începuseră chiar să-și publice impresiile de călătorie, așa încît cel mai bun lucru era să purced, la fel cu ei, la inaugurarea unui nou an de activitate. În acest scop i-am comunicat soției încă de duminică planul meu dar, abia spre sfîrșit, mi-am amintit că ea nu acceptă să discutăm, în această zi, chestiuni de serviciu. A doua zi fiind luni, am reluat discuția dezvăluindu-i surpriza; ea ea să mă însoțească în scurta și plăcuta mea călătorie... N-am uitat să descriu frumusețea peisajului și ospitalitatea locuitorilor, farmecul acelor ținuturi în care a copilărit poetul... ceea ce nu a încîntat-o cituși de puțin dar nu a împiedicat-o, ca o soție devotată ce este, să mormăie în silă: „nu-ți mai bate gura, merg cu tine și cît tu plictisești oamenii, eu mă plimb prin magazine”. Astfel stînd lucrurile, am dat personal telefon organizatorilor să pregătească pe ziua de marți oamenii, fiindcă aveam să vin negreșit. Marți dimineață m-am băgat în cadă, am dat drumul la apa caldă, și am hotărît să încropesc cele ce aveam să cuvînt despre opera mea, despre secretele meseriei de scriitor precum și despre restul prăpăstiilor cu caracter literar care se ivesc în astfel de cazuri. Acolo, adică în cadă, pregătesc de obicei scrierile mele, chiar și articolele în care imi expun acele principii teoretice ce nu-mi sînt prea bine lămurite. O perioadă de timp cei de deasupra au efectuat o serie de reparații la instalația sanitară, astfel încît liniștea de care are nevoie creatorul în momentul creației mi-a lipsit. Ca atare, acest timp l-am dedicat unor ocupații anexe cum ar fi citirea cărților unor confrăți, aranjarea bibliotecii, plimbarea soției prin cartier și alte asemenea operații pregătitoare. Cum spuneam, baia matinală m-a reînviat imaginatia și spiritul de sinteză și singura mea dorință era aceea de a mă găsi înșfîrșit în fața nerăbdătorilor mei admiratori. Buna mea soție era gata îmbrăcată, în taiorul ei vernil și cu o ușoară geantă de voiaj în mînă. M-a informat că luase mîncare pentru două zile deoarece nu se știe niciodată. Precauțiunea mi s-a părut firește deplasată dar acesta este principiul de funcționare al tuturor femeilor și este o dovadă de maturitate dacă le cultivi înțelepciunile cu metafizica prisosului. În genere, e bine să le lași să creadă că ești un soi de metronom pe care ele îl potrivesc după bunul plac.

Am coborît și am ocolit blocul pe lîngă peluzele de brădișor prăfuit înțesate cu chiștoace de țigări, către locul de parcare a autoturismelor. Aveam o mare durere fiindcă acest loc nu era vizibil de la ferestrele apartamentului nostru. De multe ori doream să-mi privesc cu drag mașinuța nouă, de culoarea portocalie. Cred că-mi era dragă și din pricina culorii ei un pic excentrice, deși soția mea susținea că o astfel de mașină se potrivește mai degrabă la un scriitor umoristic. Firește, nu împărțeam aceiași părere. Pri-

AUTOSTOP

Doru KALMUSKI

eam însă de jur împrejur și nici urmă de culoare portocalie. I-am spus soției mele:

— Să știi că cineva ne-a furat mașina. Ea a clătinat din cap. Nu se îndoaia că spusesem adevărul, totuși a insistat să o mai căutăm. Ca urmare ne-am mai uitat vreo trei patru minute către acel loc și chiar am călcat de jur împrejur pămîntul dar rezultatul a fost același.

— În asemenea cazuri, a vorbit ea, cîzînd de acord că obiectul căutat de noi nu se afla în acel loc, în asemenea cazuri se telefonează la miliție. Am telefonat la miliție. Ni s-a spus să nu intrăm în panică și le-am dat asigurarea necesară.

— Acum, a mai spus soția mea, tu ai să pleci cu trenul, eu am să aștept acasă. Poate că-l prind pe hoț pînă ajungi tu acolo. Imi ziceam că excursia se contramandase de la sine, dar calmul ei mi-a reamintit de prețioasa mea mișune. Cu inima îndoliată am ajuns la gară. La INFORMAȚII mi s-a spus că trenul de care aș fi avut nevoie plecase de cîteva minute dar că mai exista un personal ce avea să se formeze peste trei ore și cu care aș fi ajus cam la ora cînd conferința mea va fi terminată. Singurul lucru pe care-l mai aveam de făcut ar fi fost acela de a ieși la șosea și a face cu mina autovehiculelor, în speranța ca unul din ele să oprească. Mai practicasem această modalitate de transport în anii studenției cînd inima imi dădea ghes către orașelul vecin unde văitoarea mea soție aștepta toate simbetele cu nasul în fereastră de la prînz pînă la ora stingerii. Ehe, dar de atunci trecuseră anii aceia care pe solduri depun grășime și pe frunte prestigiu, în buna rînduială a lucrurilor lumești. La început n-au trecut deloc. Doar un tractor cu remorcă încărcată cu gunoi de grajd. Apoi au început camioanele basculante încărcate cu beton. Astea fac curse locale, imi spuneam, n-are rost să fac semne. Din cei cărora le făceam semne delicate cu mîna, majoritatea abia dacă aplecau o privire uzată prin parbriz. Cu mapa aia la subsuoară trebuie să fi arătat ca un funcționar de poștă dorînd să anunțe nașterea primului copil. Mai erau și niște tipi insolenți, nesuferiți care aproape că-mi rideau în nas; un fel de: bă grăsunule, tu vrei să te urci în mașina mea? Sau genul ălora care te privesc nobilar, un fel de privire ce trece prin tine fără să te întîlnească. Pe aștia știam că-i pot înjura cu inima împăcată chiar fără să le mai fac semne. Și mai era o categorie: femeile. Pe astea cum să le oprești? Zău așa, cu ce se deosebește acostarea unei femei pedestre față de una mașinată? La chestiunea aceasta cred că voi mai reflecta.

Înșfîrșit, un om de inimă a oprit. M-am așezat în față lîngă el cu sentimentul că sînt un privilegiat. Imi spuneam că de azi înainte voi lua alături de mine, ce vorbesc? voi umple mașina cu toți băieții cumsecade care stau la marginea șoselelor. Și o clipă m-am întristat; unde era în clipa aceea credincioasă mea mașinuță portocalie?

Un timp am tăcut amîndoi, sau am vorbit despre timp și nerozii care îi se bagă sub roți. Apoi, pentru a-l flata i-am făcut un compliment pentru arta desăvîrșită cu care șofa. Era o tinichea scorojită care mergea la vale cu maximum șizeci la oră, dar amănuntul acesta nu făcea decît să mă umple de bună dispoziție. Imi rămînea timp berechet să ajung în „B”. Așa a decurs aproximativ jumătate din drum, fără să ne aventurăm în intimități. Dar tîgia scotea gazele eșapate în

interior, sau cel puțin era impresia mea, și asta m-a determinat să-l întreb dacă merge departe. Mi-a răspuns evaziv că „depinde” și am priceput că nu avea chef de vorbă dar după cîteva clipe m-a întreat cu ce mă ocup. I-am răspuns că sînt tipograf. Alceva nu mi-a venit în clipa aceea în minte.

— Va să zică tipărești cărți?

— Da. Păru satisfăcut și zimbea într-un fel misterios.

— Probabil că ai tipărit și vreo carte de-a mea.

Iată, cugetam, un confrate pe care nu l-am văzut niciodată.

— Se prea poate, am zis, dacă-mi spuneți cum se chema cartea...

— Da, a replicat el depășind un camion uriaș, se numește „Riul înghețat”. Poate că ai și citit-o!

Am crezut că-și bate joc de mine și l-am privit foarte atent. Nu numai că citisem „Riul înghețat”, dar o și scrisesem.

El părea însă extrem de serios, chiar puțin flegmatic, așa cum se cade bine să se poarte un scriitor cu un agamiu pe care pe deasupra îl mai plimbă cu mașina. Buna, mi-am zis, dar poate să fie o confuzie, poate că o fi scris și el un „Riu înghețat”, de ce nu? Ca să mă conving l-am întreat candid și cu necesara doză de smerenie:

— Chiar dumneavoastră sinteți cel de care se vorbește atît? Dv. sinteți cunoscutul... apăsă, absent pe ambreiaj și luă elegant o curbă la dreapta.

Nici măcar nu tresărise. Doar înclină dulce din cap și admise că într-adevăr purta numele meu.

Îi apreciam sinceritatea, și eram decis să aflu cite ceva și despre cea de a doua carte pe care de bună seamă o consider superioră primei. Imi destăinui aplecîndu-se ușor spre mine, că într-adevăr era de aceeași părere. Fiind lîmpede că habar nu are cum se numea cea de a doua carte pe care o scriesese l-am fiert astfel la joc mocnit, hărțuindu-l cu jumătăți de întrebare; prefăcîndu-mă că mă lupt să mi-l amintesc dar că îl rugam să nu mi-l spună încă. Între timp l-am întreat dacă nu cumva se ducea în „B” tocmai pentru conferința ce urmasă să o țină și apoi se rezgîndise.

— Chiar acolo mă duc, a vorbit obosit, ce fericit sinteți voi ceilalți care nu aparțineți întregii națiuni, ci numai vouă și nevestelor voastre. Fraza asta mi-a plăcut. Drept răsplătă mi-am amintit titlul celei de a doua cărți de succes. Se numea „Scufundătorii cerului”. A dat din cap feliicitîndu-mă. Chiar așa se numea. I-am povestit la iuteală subiectul pentru a-i dovedi că o citisem și pe asta și m-am arătat nedumerit de soarta eroinei pe care inginerul acela o părăsea într-un moment de derută psihică. El m-a scos din impas:

— În literatura modernă cititorul trebuie să participe cu imaginația lui la drama personajului, a zis. Noi nu dăm formule de-a gata ci doar tragem niște focuri de pistol.

Și chestia cu focul de pistol a fost de efect. Eram de-a dreptul îndrăgostit de personalitatea lui, încît i-am cerut permisiunea de a lua parte la conferință. Se arată deosebit de amabil. Probabil, imi spuneam, va profita de cine știe ce truc pentru a spăla puțină. Apoi am ajuns în „B”. Conducea cu același singur rece prin oraș, deși habar nu avea unde trebuia să-și țină vîntarea. L-am scos iarăși din încurcătură arătîndu-i că dacă intenționa să lase mașina în fața bibliotecii municipale putea să o facă fără teamă, deoarece invitații de onoare au acest drept. Mi-a mulțumit reținut, și așa am ajuns la locul în care pe suplinitorul meu îl aștepta falimentul.

(continuare în pag. 13)

Memorialistica în opera cronicarilor (Ed. Minerva, 1972, 275 p., cu un rezumat în limba franceză) este un studiu de o construcție savantă unde erudiția predomină. El e scris prea puțin cu mijloacele criticului și mai mult cu ale istoricului literar de formație lansoniană, grav, inflexibil și care nu se poate despărți sub nici o formă de referințele critice de largă circulație (N. Jorga, G. Călinescu, N. Cartoian, P. P. Panaitescu, Dan Simonescu, Sextil Pușcariu, C. Giurescu, Al. Piru, Șt. Ciobanu, I. D. Lăudat, Boris Cazacu ș.a.), de o tehnică a analizei strict didactică în înțelesul minor, periferic al noțiunii. G. G. Ursu popularizează o mulțime de reflecții critice despre cronicari cu o bunăvoiență de invidiat, dar e timid, inhibat totați cind e vorba să-și formuleze singur ideile, concluziile personale. Teama de a defrișa spații necunoscute este de neînviș. El nu redescoperă cronicarii printr-o lectură modernă, ci numai le inventariază cu conștiințozitate opera în funcție de ideea de memorial, de artă a portretului, de experiență istorică trăită nemijlocit. G. G. Ursu decupează din fiecare cronică texte care își susțin ideea. Cartea e mai mult o antologie decât o sinteză. Studiul întreg are structura tipică a unei lecții: toate temele sînt anunțate și explicate la început cu exactitate și cu un aer invadat de morga unui discurs impersonal, excesiv de didactic, saturat de informații, iar distanța dintre orator și public este de netrecut. Totul are caracterul unei ceremonii solemne la care nu asistă decât autorul care își expune de la catedră disertația cu o detașare permanentă față de temă: Cronica memorialistică — Conținut și valoare, Delimitarea elementului memorialistic în cronicile românești, Între artă și document — Galeria de portrete și personaje autentice, de episoade dramatice, Cîteva observații concluzive cu privire la stil și limbă și obișnuitul dar necesarul Cuvînt final. Structura acestei docte lecții de introducere în memorialistica cronicarilor este însoțită de unele teoretizări cu caracter general.

Mai toate cronicile românești au o realitate vie, captivantă, care ne tulbură și ne emoționează și azi. Ca și Maioreșcu, cronicarii nu comentează existențe, ci descriu existențe, unele dramatice, alte lipsite de semnificație și de stil. Cronicile sînt primele jurnale ale unor povestitori cu o voință teribilă de statornică de a nu le scăpa nimic din istoria care-i obligă s-o eternizeze și s-o trăiască înfricoșător de violent, de brutal. Memoria lor este a unui radar care înregistrează orice seism, căci atunci cind un cronicar scrie el nu povestește în mod obișnuit, ci crează istoria. „Conștient sau nu, ei sînt determinați să se confeseze, să se înfățișeze lumii. Povestirea se naște cu repeziune: personajele nu mai sînt în exclusivitate domnitori, boieri, ci cronicarii înșiși. Viața lor este și un roman, un film viu, după cum istoria pe care o trăiesc sau pe care și-o imaginează

MEMORIALISTICA ÎN OPERA CRONICARILOR

Zaharia SÂNGEORZAN

este un senzațional roman de un dramatism ce ne cutremură (Radu Popescu descrie groaznic moartea a tatălui său într-o scenă dantescă) și ne face să înțelegem așa-zisa literatură veche ca pe o panoramă a unor valori nestinse care refuză cu încăpăținare să îmbătrînesc. Cronicarii care-și trăiesc viața nemijlocit și în relație cu istoria sînt personaje unor drame sau comedii sinistre. Cine va ecraniza vreodată unele din aceste cronici, actualizîndu-le cu măsură și reinviindu-le cu siguranță că literatura lor, morala, filozofia și autenticitatea lor întrec cu desăvîrșire evenimentele pe care le narează. Literatura din cronici este o memorare a existenței consumate imediat, o repovestire a ei într-un limbaj împănăat cu tot felul de reflecții morale, politice, cu învățături și pilde populare. Cronicile sînt încă ecrane vii ale memoriei nației românești: tot ceea ce Miron Costin sau Ion Neculce au trăit, devine pentru G. G. Ursu și un prilej de a demonstra (dar prea în grabă, prea superficial) că memorialistica este o formă a literaturii, o prelatură am zice noi. Studiul lansează o astfel de idee, dar o părăsește tocmai atunci cind era nevoie de o profundă analiză a ei și nu de o antologie de texte (p. 76—225 ocupă aproape întreg spațiul cărții!).

Este insuficient interpretată, definită, relația dintre cronicar ca o conștiință a istoriei și istoria ca o conștiință a existenței sociale și politice. Desigur, cronicarul român torturat, pînă la paroxizm de învia străinilor, de un sentiment permanent de apărare, este o conștiință a istoriei: el se confundă cu ea și îi retranscrie, direct sau din legendă, memoria; dar o memorie bîntuită de cataclisme, de drame neobișnuite. El se va uita mai totdeauna pe sine, își va ascunde gîndurile cu băgare de seamă și va da înțietate evenimentelor, istoriei. Dar proza sa va fi și un memorial. Cind cronicile nu mai sînt pur și simplu documente, surse de informații, ele se reprezintă ca povestiri ale unor experiențe existențiale. Memoria istoriei este înlocuită cu memoria activă, în erupție a cronicarului. Și astfel literatura se naște fără să fie „progra-

mată” sau să fie chemată să ia ființă. Este un proces de durată, foarte interesant și de analizat în adîncime și nu numai tangențial cum o face G. G. Ursu. Căci ceea ce mi se pare cu adevărat extraordinar în memorialistica cronicarilor — idee pe care G. G. Ursu o expediază prea superficial într-un montaj abuziv de texte — este că în istoria literaturii române se petrece un fapt de-a dreptul revelator și de o semnificație deosebită: cronicile, prin progresul pe care îl realizează în sens estetic (mai ales opera lui Ion Neculce), anunță tiparele, fondul și temele literaturii moderne. Cronica nu e numai un documentar, ci e și literatură. Se produce în interiorul ei un divorț neașteptat, hotărîtor pentru arta literară: informațiile istorice sînt părăsite în favoarea imaginației, a construcției narative. Făcînd memorialistică și devenind personaje ale ei, cronicarii se apropie nespuse de mult de literatura propriu-zisă. Detașarea cu care ni se relatează evenimentele începe să se destrame: „scena istoriei se lărgește, cronicarii nu se mulțumesc cu relatarea seacă, cu discursuri imposibile de parcurs, cronologice, ci aspiră să fie creatori, să-și recunoască o vocație de povestitori. Cronicarii nu mai sînt greșieri docili ai domnilor, ci povestitori ai existenței. Memorialistica netezește cu rapiditate calea literaturii. Cronica lui Ion Neculce, și nu numai a lui, ne vestește, chiar și prin defectele ei de compoziție, de limbaj, un început și un viitor fecund al literaturii române moderne. G. G. Ursu ar fi putut renunța la masiva antologie analizînd această productivă și inevitabilă deschidere spre literatură a cronicilor. Este ideea care ar fi trebuit valorificată cu o mai înaltă înțelegere a creației, pusă în contact cu întreaga evoluție a literaturii române. Cronicarii încep prin a fi povestitori de istorii senine sau singeroase și sfîrșesc prin a fi creatori de romane. Ei crează literatura istoriei îndepărtîndu-se de istorie ca apoi s-o regăsească și să se identifice cu ea.

G. G. Ursu tratează, de asemenea, fără aplicație la obiect, mijloacele pe care le întrebunțează cronicarii în arta povestirii. Afirmările din Cîteva observații concluzive cu privire la stil și limbă ne

erau deja cunoscute din lucrările lui G. Călinescu, Tudor Vianu, Șerban Cioculescu, Al. Piru, Iorgu Iordan ș.a. Lipsse caracterizarea personală, definiția critică lapidară, plastică și cu putere de generalizare. Este aproape inexistentă preocuparea de a diferenția arta portretelor așa încît nota lor de originalitate este de negăsit, căci criticul care să reacționeze prompt la operă e absent. Și de aceea tot G. Călinescu rămîne să clarifice și să stabilească adevărul: „Portretul neculcian își are tehnica sa, între caricatură și tablou: o însușire sau o anomalie fizică, starea intelectului, predispoziția etică; o însușire sau o scădere morală, un tic, o manie, un obicei, totul dozat, ritmat și rotit în jurul, unei virtuți sau deformități substanțiale”. Putința de a sintetiza e la G. G. Ursu scăzută. El descrie, compară folosindu-se de operele lui Plutarh, Saint-Simon, dar nu ne convinge cu toate că analizele lui se desfășoară pe pagini întregi, cu citate de toate mărimile și de toate tipurile. Avalanșa compilațiilor omoară imaginația critică. Studiul își trage existența dintr-o ingenioasă compilație și dintr-un supărător descriptivism. Renunțarea la o timiditate exagerată în ceea ce privește opiniile personale ar fi dus la o lucrare nepindită de riscul efemerului. Poate s-ar fi observat atunci că literatura română modernă și indeosebi arta narațiunii dramatice începe cu Ion Neculce și cu alți cronicari. Și s-ar fi văzut în cronici și un realism baroc care întretine impresia de viață, de spectacol, de carnaval grotesc unde minciuna și destrăbălarea, umilința și superioritatea reflecției, mocirla și puritatea, lenea orientală și fărîncia bizantină, ard cu încetineală, nestingherite pe același rug al nepăsării și al neprevăzutului, de balcanism deochiat și invadat de mari nebunii ale unor boieri versatili, desmățați și molipsiți de boala măririlor sociale și politice. Romane memorialistice sînt cronicile prin realismul baroc, prin experiența cronicarilor trecută cu sinceritate sau nu în scene de un efect pur literar. Personajele cronicilor au măștile unor personaje de roman. O scenă de text intru totul epic, din cronică Bălenilor dovedește că literatura pe care o făceau cronicarii, conștienți sau nu de vocația narativă, are substanță și amintește cu stăruință de Principele lui Eugen Barbu.

Fără sens precis ni s-a părut a fi Cuvîntul final ne așteptînd la o sinteză a tuturor reflecțiilor exprimate, la o definiție substanțială a memorialisticii cronicarilor. Cuvînt final nu are însă această destinație, căci G. G. Ursu neglijează finalitatea studiului și nu ne spune o vorbă despre concluziile și ideile lui, trecînd brusc la teoretizări privind memorialistica lui Ion Ghica, Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, George Panu, N. Jorga și E. Lovinescu. E de neînțeles o asemenea trădare a temei.

Poezia lui PAUL TUTUNGIU

După două volume de versuri (Imperiul neodihnei, Ed. Eminescu, 1970 și Ordinea Peșterii, Ed. Cartea Românească, 1971), Paul Tutungiu este un poet pe deplin format. Deși ebuliția intimă a căutărilor sale rămîne nedivulgată total, în afară de siguranța neobișnuită cu care acest poet și-a descoperit dintr-o dată „vocea” și „teritoriul”¹, propriii creații sale, a frapat unitatea, structurarea — „cum cerurile sumeriene” — a volumelor. Puține poeme, de altfel, distonează cu viziunea integrală, cu totul organic în care sînt asimilate liric. Paul Tutungiu scrie sub teroarea hipnotică a unui pămînt descoperit prin revelația ce guvernează destinul marilor navigatori. El crede că a fost, că este călător într-un spațiu necunoscut de regn uman, specific acestuia dar aparținînd unei alte dimensiuni; el cîntă acest necunoscut pămînt, cele două continente polare, Peștera și Lacrima, între care suflătele circulă aidoma metamorfozelor acvatice. Cîntecele lui Paul Tutungiu nu sînt un simplu jurnal de bord, ci înseși corăbiile ce ne pot transporta în Imperiul descoperit de poet. Ultimul poem din

„Imperiul neodihnei” este o întregație edificatoare pentru teritoriul vizionat de Paul Tutungiu: „O, dacă straniu peste noi / Un geologic strat e atmosfera / Mîlul gazos ne-a îngropat / Iar sus respiră lingă soare / Oameni și lumi ce ne-au uitat / Și eu, mileniu viu, în subterană / Mă chinui și mă zbcium și mă zbat” ... (O, dacă). Această stratificare dantescă a lumilor are în fond funcția de a situa mai exact teritoriul său, un spațiu al grotes, aidoma subpămîntului din basmele românești, un tărîm al metamorfozelor perpetue. Sensul este desigur biunivoc: „Duh spart în amintire, ceață vie / Somnului gest de piatră mă închin / O, peștera ne circumscrie / Trupul furat din sincele divin” („Algoritmie”).

Dacă unul dintre romanele lui Pierre Boule („Planeta maimuțelor”) este parabola unei dereglări fatale a cosmosului, Paul Tutungiu — prin mijloace specifice poeziei — relevă un univers la fel de solitar, dar impregnat de sentimentele cardinale ale omului, sensul deznădejdiei și al bucuriei, al tragicului și treptei fericite născîndu-se altfel, din cu totul alte structuri. În acest spațiu cu „erele ce clipocesc alt prund”, la „crucă timpurilor”, modul propriu de existență a eu-lui ce descoperă „lelele îmbătrînite” și „infiniții” este exacerbarea paroxistică: „Aici nu ne naștem, aici nu murim / Trupuri ne-au dăruit pentru a plînge”... Pietrificarea universului care continuă să ființeze și sub acest vestmintă trimite iar la acele ființe fabuloase din basmele noastre, ființe care au puterea de a incremeni suflarea și de a da un nou curs vieții. „Elegia deslășirii” — un foarte frumos și reprezentativ poem: „La ceruri fug dar mă izbesc de piatră / De piatră e pămîntul cu fruntea-n care bat / Sînt mările de piatră / Văzduhul e de piatră / E piatră sunetul / Piatră lumina / Și piatră trupul meu prelins din bolji//

Aripi de piatră între nori de piatră / Triști crocodili de piatră-n rîu pietros / Arbori de piatră sug din piatră piatră / Și leul zvîrle răgete de piatră / Plîpînde pietre sfîșiiind // Dar cînd țîșnim prin pori ascunse duhuri / Și ne lovim de aburi speriați / O, peștera se deslușește / Sub aștrii morți în razele de piatră / Și îngrozii adulecăm o poartă / Dar într-o piatră tainică-i zăvorul / Ochiului singur ce ne-a împietrat”.

În general, primul volum, Imperiul neodihnei are o ținută discursivă, concordată cu edificarea spațiului referențial. Poetul se arată mai mult preocupat de trasarea coordonatelor vizionare. Cîteva tipare sintactice barbiene sînt ușor de descoperit: condensarea discursului în succesive abrevieri, păstrarea numai a elementelor strict necesare comunicării și renunțarea la legături și la elementele de tranziție sintactice.

Primul volum afirmă atît de răsplat o poetică încît uneori estompează lirismul. Din acest unghi, Imperiul neodihnei este o carte definitorie pentru universul poetului; construit aproape arhitectonic, poemele fiind pietre de hotar în sistemul revelat. În Ordinea Peșterii, viziunea Peșterii și Lacrimii fiind deja prefigurată, poezia nu va mai fi încorsetată unei ambianțe integratoare. Motivele principale (Lacrima, Strigătul pentru intrupare, Hotarul dintre Lacrimă și Peșteră, Umbrele hieratice ce populează spațiul cavernic, metamorfozele, acel Eu care descoperindu-se în Peșteră inițiază suflătele intrupate în regnuri minerale, vegetale sau animale despre Lacrima ce le așteaptă) sînt implicate de poezie și nu explicate, cum credem că se întîmplă uneori în Imperiul neodihnei unde tentativa descriptivă avea, cum am spus, îndreptățirea ei. Iată Intîia muzică, o invocație erotică discret-elegiacă: „Lasă-mă îngunchiat lingă inima ta / Să mă învești cu sufletul în mantie /

Azi voi aprinde candela / Din pieptul tău melodios // În seara ce ne stinge arzi / Cum galbenii-n ucele somnoroase / Inotînd prin ape speriate de pești / Singur în ruga fără de rugă / Eu te-am strigat pe tărîm singur / Să-mi calci pe gînduri cu mătase / Lasă-mă în genunchi lingă inima ta / În noaptea aceasta numai tu ești lumină / Mi-e trupul cetate plină de clopote / Și numai aur aud și numai aur văd”. Efortul de simplificare se vedește peste tot, „vocea” se estompează gradat, contururile prea dure se șterg. O năvitate, desigur savantă, o gingășie de orfveru care gravează la microscop pe mici table de aramă marile tragedii — sînt noile cîștiguri expresive ale poeziei lui Paul Tutungiu. Acea „înfrățire” din poemul Magnetismul este în tonul de litanie al cîntecelor lui Francesco D'Assisi: „Mîngie-mă i-nima cu degetele izvorînd / O, tu născut din strigătul prea plin! / Lumina ta îmi sugde durerea / Cum iarba se smulge din somn / Trupul meu lepădîndu-și / Suferința / Și raze-mi curg prin pori cîntînd / Frate arbor, tată riu / Măicuță pasăre”.

În Ordinea Peșterii descoperim un excelent poem de un sincer patriotism: „Dacă pe umeri port drumul / Neamului cu adevărat / Pe ce calcă tîlpile mele? / Viitor etern în peștera lumii // Inoapte picioarele mele singurînd / Cum se tocesc pînă în genunchi, pînă în sold / Numai craniul de mi-ar rămîne în umblet / La suferința fiilor să ajungă / Povara de taină a lacrimii” — (Lacrima lui Șincai).

Dacă poezia cîștigă într-adevăr în Ordinea Peșterii, eliberată de pietrele de hotar necesare configurării unui univers particular, este de asemenea adevărat că cel de al doilea volum este mai puțin omogen, unele poeme contrastînd cu altele și cu întregul. O notă de epicizare a discursului, de baladice, apare în poemele inspirate de mi-

tologia autohtonă. Întîlnim titluri ca Mamă Dochia, Terra mea sau alegorii ca Balada fătului cu lance. Poetul își va organiza poemele în aceeași etajare dantescă a lumilor — „suflet mineral, suflet eteric, suflet astral” — ca în volumul „teoretic”, Imperiul neodihnei, poate și sub exemplul mai la îndemînă a lui Ion Barbu, după care calchiază, prin trădarea memoriei, unele imagini („Și brațul drept în muzici frînt”, „somnul dospit pe stînci tirzii”) sau pe care îl continuă în idee („Trupul lui Arhimede suna / Un număr necunoscut / Înota în palma zeului Ra / Prin lacrima ce l-a născut”).

Nu se pot absolutiza reminiscențele din Ion Barbu și nici unele incidente cu Emil Botta, care apar în al doilea volum. Continuînd să afirme lumea Peșterii și a Lacrimii ca spațiu eterogen fundamental, poezia din Ordinea Peșterii este mult mai îndreptată spre sine, cîștigînd culoare și un timbru propriu: „In aur plîns străbunii mă iertau / Cînd vulturii frîngeau zorii în gheare / Eu negîndită pradă rătăceam / Cum luna printre dinți muntoși răsare / Stingher și văduvit de celălalt / În peștera țipată mă nîngeam / O, vino dintr-un astru mai înalt / Să ne privesc îndrăgostiți prin geam” — (Elegie pentru îngemănare).

Paul Tutungiu este, după două volume de versuri, un poet serios și original de la care așteptăm în continuare o evoluție mai mult decât interesantă.

¹ — Ilie Constantin — Despre poezii, Ed. Cartea Românească, 1971; — George Gibescu — Oportunitatea debuturilor — Rev. TOMIS — Ian. 1971.

Aureliu GOCI

Vacanțe muzicale la Piatra Neamț

Iată o nouă acțiune promovată de forurile culturii nemțene, de data aceasta în colaborare cu Filarmonica și Conservatorul din Iași. Pe nimeni nu mai surprinde seria acestor manifestări ce au loc în orașul care altădată, înaintea războiului, primea doar un calificativ ornamental, cel de Sinaie a Carpaților răsăriteni. Intr-adevăr, fostul orașel, cu vilioșoarele lui cochete, era o mică oază a frumuseții, cetățenii săi mindrindu-se cu grija lor pentru curățenie, pentru civilizație. Că, la vremea aceea, fiul unui vestit spîter din oraș, încercînd să universalizeze prin arta sa un gest de creație românească, e vorba de pictura expresionistă a lui Vorel nu era prea cunoscut între cetățenii de la poalele Călei, iar răsii nu ne miră, așa cum nu ne miră acum faptul că urmașii întru cultură și artă ai lui Lascăr Vorel au înființat un festival bienal de artă plastică purtîndu-i numele, și desfășurîndu-se în noul oraș, în care mai tot timpul anului se perindă turiști, de cele mai diverse fizionomii.

Manifestarea care este anunțată pentru vara aceasta, în a doua jumătate a lui august și începutul lui septembrie, interesează și ca prin inedit, ca mai toate celelalte, de care luăm mereu cunoștință și care întregesc noua dimensiune a orașului renăscut, cea cultural-artistică.

Sîntem deci invitați a lua parte la VACANȚELE MUZICALE, care își propun să organizeze în mod original și eficient vacanța studenților conservatorști. Se contează pe două rezultate: 1. să se ofere tinerilor muzicieni posibilitatea unei activități de perfecționare și de afirmare artistică și 2. să se ofere publicului din această regiune a țării mijlocul de a-și îmbogăți viața cu muzică.

Pentru o mai exactă informare a cititorilor ne-am adresat citorva din cei ce tutează această manifestare: GH. BUNGHEZ, președintele Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Neamț, ION BACIU, directorul Filarmonicii „Moldova” și MIHAI COZMEI, decanul Facultății de compoziții și muzicologie a Conservatorului din Iași.

GH. BUNGHEZ: Dorim ca de data aceasta să fim gazde extrem de primitoare. Știm că VACANȚELE MUZICALE sînt un prilej fericit pentru Conservator și pentru Filarmonică, dar pentru noi ca beneficiari, manifestarea are un grad foarte ridicat de eficacitate educațională. Debutăm acum, încercăm o formulă, facem un experiment, pe care vrem însă să-l convertim în anii viitori într-o permanență. Cele două instituții ieșene încearcă și ele o experiență nouă și asta nu cu un public prea avizat, ca cel ieșean, ci cu un public mai puțin format, pentru că în afară de iubitorii de muzică din orașul Piatra Neamț, vor participa ca auditori locuitori din Roman, muncitori de la Săvinești, săteni de la Bălțătești, locuri în care formațiile VACANȚELOR și-au propus să se deplaseze. La Piatra, VACANȚELE se înscriu firesc, după o aclimatizare de patru ani a publicului cu muzica simfonică, în care timp Filarmonica ieșeană a susținut aici bogate stagiuni permanente. E de menționat faptul că la începutul acestei veri colaborarea dintre Piatra Neamț și Iași s-a concretizat și în Zilele culturii nemțene, Iașul trimițîndu-ne profesori,

conferențieri, formații studențești, etc.

Apoi, diversitatea programului, în timpul VACANȚELOR, înseamnă mai mult decît o stagiune muzicală; într-un timp relativ scurt i se oferă unui public dornic de cultură o suită mare de acțiuni, cu o prezentă de mare prestigiu, cadre didactice, muzicologi, studenți, care ne ajută a perfectă programul nostru curent de educație muzicală. Ceea ce ne-am și dorit, VACANȚELE realizează o permanență muzicală, o trecere de la stagiunea nu de mult încheiată la cea care o vom redeschide în toamnă.

Totul va fi încununat de un grandios spectacol la Cetatea Neamțului.

Iată de ce spuneam că dorim să fim din nou gazde extrem de primitoare. Manifestarea, prin originalitatea sa, merită acest lucru.

MIHAI COZMEI: VACANȚELE, inițiate de Conservatorul de muzică și Filarmonica din Iași, cu sprijinul Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Neamț, își propun să asigure practica de vară a studenților și, totodată, să ofere tinerilor muzicieni posibilitatea unei activități perfecționate de

afirmare artistică. Ele vor fi organizate între 15 august și 10 septembrie și vor cuprinde următoarele secțiuni: Festival muzical la Piatra Neamț și în alte localități din județ; Simpozion pe tema „Critica muzicală și dezvoltarea gustului pentru muzică”; Excursii la obiectivele turistice importante din județul Neamț și la monumentele de artă medievală din nordul Moldovei. Festivalul va fi susținut de formațiile: Corala „Animosi”, Orchestra de muzică de cameră și Orchestra Simfonică a Filarmonicii, Ansamblul de instrumente de suflat „Musica viva”. Vor colabora cu aceste formații soliștii: Sofia Cosma (pian), Mihai Constantinescu (violină) și dirijorii: Ion Baciu, Corneliu Calistru, Vicente Țușcă, Sabin Păutză.

Toată această acțiune împletește dezideratul de legare a activității de pregătire profesională a studenților cu practica vie. În același timp, Festivalul își propune să ducă mai departe o tradiție a muzicienilor moldoveni. Ne gîndim la un Musicescu, la un Burada, care organizau manifestări muzicale cu public foarte larg. Musicescu, de pildă, era prezent la cursurile de vară ale învățătorilor, oferindu-și talentul și erudiția slujitorilor școlii românești. În condițiile de azi și la nivelul de realizare al procesului educațional actual, pot fi îndeplinite idealurile la care s-au gîndit înaintașii noștri. În atenția organizatorilor este ca și Festivalul și, mai ales, Cursurile de vară să devină o permanență, pentru că, după cite se știe, astfel de cursuri, ca cele de la Weimar, Bologna, Siena sînt de o reală eficacitate.

Simpozionul de muzicologie se va bucura de sprijinul Uniunii Compozitorilor. Vor ține prelegeri profesorii: Vasile Tomescu, Zeno Vancea, George Pascu, Doru Popovici, George Firca. Tema generală: muzicologia și eficiența ei în activitatea de educare a gustului pentru muzică. Pe de altă parte, publicarea unei culegeri de folclor va fi încununarea cercetărilor pe care o grupă de studenți, sub îndrumarea prof. Dumitru Chiriac, le va face în zona Neamțului.

LUCREȚIA FILIOREANU—DUMITRAȘCU :

„Strigătul pămîntului”

ION BACIU: Mai întii cîteva cuvinte despre VACANȚE, ca mijloc de realizare a unei practici studențești de maximă eficacitate. Ni se oferă acum, la Piatra, un bun prilej de a ne ocupa, în exclusivitate, timp de o lună, de ceea ce va trebui să facem din studenți, de ceea ce aceștia trebuie să fie după ce termină Conservatorul. Pentru că formațiile de prestigiu ale țării au nevoie de instrumentiști orchestrați. Iar pentru studenții cu calități deosebite, cursurile de perfecționare sînt o ocazie de punere în valoare a acestor calități.

Cursul de dirijat, de care mă voi ocupa, vreau să cred că se va deosebi fundamental de tot ceea ce am văzut că se face pe alte meridiane. În general, în străinătate, astfel de cursuri sînt teoretice ca atare, cursanții luînd cunoștință de genialitatea vreunui mare conducător de orchestră și de eventuala lor neștiință. Cursanții sînt copleșiți de personalitatea dirijorului și

totul se petrece pe o platformă teoretică. O lecție de escaladare a Everestului făcută în birou, fără să se fi încercat un urcuș de măcar cîteva sute de metri.

Ceea ce îmi propun este să arăt nu ce știu eu ca dirijor, ci să-i pun pe studenți să-și verifice singuri calitățile, și asta în fața orchestrei și a publicului, timp de o lună de zile. Să-și verifice dacă, pe de o parte, pregătirea muzicală generală anterioară este suficientă, iar pe de altă parte, dacă calitățile lor extramuzicale sînt suficiente pentru această profesiune care cere atât de multe calități. Cert este că dirijatul se învață numai practic, lucrînd cu ansamblul și verificîndu-și posibilitățile. Și apoi, cel care va fi cursant la secțiunea de dirijat va ști că... inevitabilul se va produce, știînd că la data de, la ora h, va trebui să apară în fața orchestrei și a publicului și să dirijeze.

G. V.

REALITATEA ARTEI

Orientarea predominant figurativă a celei mai recente expoziții colective, organizată la Iași în cinstea Conferinței naționale a partidului, precum și prezența unor frumoase lucrări nonfigurative, dovedind bun gust ornamental, cunoașterea exigențelor monumentalisticii urbane și industriale, provoacă în mod firesc o comparație și o decantare necesară a sensului, a semnificațiilor artei contemporane, dezvoltată atât de divers ca gen, formă și stil.

Arta trăiește prin sensurile și semnificațiile lăuntrice ale imaginii, procesul comunicării lor provocînd emoția estetică, plăcerea cucerită de om, și numai de el, de a se exprima și recunoaște în obiectele muncii sale excelent expresive, capabile să-l reprezinte și să-l exprime față de alții. Această calitate o au atât operele figurative cît și cele nonfigurative, ambientale, instrumentale, ornamentale.

Figurativul s-a impus tîrziu și se menține prin nevoia de contemplare analitică, elogiere sau critică a realului, prin funcția mnemotehnică, de cunoaștere, privind marile figuri și evenimente istorice, educarea simțămîntelor față de natură și patrie, ființa iubită, profesie, clasă, față de tot ce este univers individualizat al socialului. Portreții și peisagiștii, compoziții narative în pictură și sculptură sînt marii profesori de educație vizuală, ei obiectează plastic axiologicul, etica unui popor, înaripează idealurile sale ideale, îndrumă moravuri,

rele, imaginează modele ale perfecțiunii sau ale viitorului. A nara nu înseamnă pur și simplu a repeta, sau a inventaria obiectul, căci din realitatea umană face parte și funcția conștientă prospectivă, latură activă, transformatoare, a prezenței omului.

Maestrii picturii ieșene elevii lui Tonitza și Băncilă, elogiază convingător schimbarea lumii înconjurătoare. Peisajul industrial are virtuți coloristice și poetice conjugate în imaginea „Fabricii de antibiotice” în care Victor Mihăilescu-Craiu fertilizează antitetic armonia verdelui crud al naturii primare cu roșul semnificînd victoria noului. Fidele naturii, decorative prin selecție și tandre „Florile de cîmp” omagiază lumina zilei cu un lirism discret, de interior tăcut. Narațiunea lui Mihai Cămaruț oferă puncte de reper comparabile, și prin acestea relevante, în istoria industrializării socialiste. Dramatismul încordării „Metalurgiștilor din Zlatna” reiese mai ales din tensionarea culorilor calde și a celor răcoare, sugerînd flacăra cuptorului. Domină pămînturile și reflexele de roșu absorbit. Dens în comparații sînt peisajele lui Costache Agafiței. Descrierea primului plan urban, cu edificii istorice se profilează „Spre Tătărași” unde fundalul oferă noutatea clădirilor geometrice aliniate. Figura de stil se repetă în schița cartierului muncitoresc Nicolina, în chenar de dealuri înflorite; primăvara mediului social construit, mugurii

înalți ai furnalelor făcînd o demonstrație convingătoare de vitalitate, de tinerețe impetuoasă.

Crescut în clasa țirzie a lui Tonitza, Petru Hârtopeanu face din culoare o materie muzicală subtilă, rafinamentul său dovedindu-se în monogamele „albatrului de Solești” în care se ghicesc inundate policromiile, roșu stîns al „Anemonelor”, reinterpretare elogiasă a unui alt profesor al picturii românești moderne, Luchian. Peisajul în aparență simplu „Ceahlăul văzut de la Durău” conține un dublu sens al elementelor reprezentate. În primul rînd se impune structura monumental-cezariană a Ceahlăului, ca simbol piramidal al înălțimii și frumuseții morale, a statornicilor virtuți românești atît de dragi lui Sadoveanu. O pleiadă de pictori din jurul lui Tonitza, elevi celebri ca Baba sau mai modești ca Varahil Moraru, au privit de aici muntele și sărbătorile lui, oamenii și costumele, obiceiurile și dansurile tezurizîndu-le culorile nepieritoare. Este în măiestria pictorului Petru Hârtopeanu și în subtextul imaginilor sale un respect adînc față de cea mai bună tradiție a școlii ieșene de pictură, o continuare și o dezvoltare a ei.

Un mare laborios al compoziției tematice, paradoxal în încercările sale de a fixa efectele acuarelilor în uleiuri, dar convingător pînă la urmă, este Adrian Podoleanu. Evocator dramatic al satului „Flăminzi 1907” el recompune prismatic un grup de țărani în asalt, amintînd compoziția lui Octav Băncilă doar prin vagi analogii de personaje și arme, într-o distinsă stilizare a amurgului tragic, înecat în singe solar și umbre indigo. Alcătuită pe o diagonală a veșniciei căderi și ridicări, unind flacăra apusului cu prevestirea răsăritului, compoziția, dintr-o suită bine cunoscută, impresionează vizual și lasă o emoție densă în conștiință.

SWINGLE SINGERS

„Acum încearcă să cînți această invențiune închipuindu-ți că ești Bach”.

— Oh, dar cum aş putea să-mi închipui așa ceva? Ar fi profanare!...

Asistînd la acest dialog dintre un muzician italian aflat deja la vîrsta înțelepciunii și a deplinei libertăți de gîndire și simțire și unul dintre elevii săi, aflat încă la cea a tuturor tabuu-urilor apriorismelor și conveniențelor livrești și pedagogice, mi-am dat brusc seama că, lăsînd de-o parte bucuria în sine a creației, un compozitor își scrie muzica tocmai spre a o oferi unei asemenea „prorănări” respectiv înglobării în șuvoiul viu al execuției, ascultării, înțelegerii. Mi-am mai dat seama că în această înțelegeri nu sînt atît de importante nivelul sau maniera în care se realizează cît capitalul afectiv investit, sinceritatea trăirii.

Muzica e făcută pentru oameni, și odată creată, dobîndește o existență independentă de cea a creatorului ei, iar dacă are o reală valoare devine un bun spiritual al întregii umanități. Bun spiritual ce trebuie socotit însă **bun de consum** și nu piesă de muzeu sau de arhivă și e sigur că nu respectul impus sau auto-impus deschide calea spre folosința unui asemenea bun, ci dragostea. Respectul poate îndepărta, poate crispa, dragostea degajează și poate apropia pînă la identificare. De la inimă la inimă!

Prin asociație de idei gîndul m-a purtat spre înșolita formație, Swingle Singers, pe care am avut ocazia s-o ascult într-un concert găzduit fără urmă de... dezaprobare de sacrosanctii pereți ai Conservatorului „Santa Cecilia” din Roma. Din imprimările realizate, o cunoșteam de multă vreme după cum cunoșteam și reacțiile pedant-ostile ale unor puriști cu privire la modul original în care acest grup vocal abordează piese instrumentale aparținînd unor epoci și stiluri foarte diverse, cu preferință pentru baroc și-n special pentru muzica lui Bach.

Mai aproape ca ton de laviuri, de difuze acvatică este o altă lucrare a lui Adrian Podoleanu „Tineri la desecări”, verdele liniști vegetale dominînd căldura și lumina pămînturilor galbene. Cu toată noviața stilistică acestea rămîn tipice compoziții de șevalet.

Compoziția monumentală „Rodul”, de **Nicolae Matyus**, se caracterizează printr-o armonizare perpetuă a culorilor complementare, strălucind ca smaltul ceramic sau emailul, fără stridență însă, petele bine organizate potolindu-și reciproc intensitatea. Astfel se creează impresia de construcție definitivă, impietrită sub căldura luminii solare. Decorul simbolic al lui **Val Gheorghiu** crește în atelier, sub lumina cenușie, protectoare, a interiorului. El nu coace în flăcări imense fructe și anatomii gigantice, dimpotrivă veghea verticală a lianelor și femeilor, este reținută într-un desen simplificat de amintirea țesăturilor, a ștergarelor, a scoarțelor patinate de vreme. Totuși tentația carnală străbate dincolo de învelișul textil, viața este mai puternică decît arta chiar în „Atelierul” roșu al pictorului. Pasul de la figurativ la nonfigurativ este infim aici, iar tentația spre lucrări monumentale, de exterior, iminentă. Lucrul acesta se accentuează în meditația nocturnă a pictorului **Ion Neagoe** pe cîmpul negru și albastru din „Peisaj” și în fața unei odalisce de cobalt și lazurit.

Fundaluri de mare finețe coloristică, preocupări componistice și monumentalistice, fac apariția portretelor mai pregnantă în această expoziție ca oricînd pînă acum. Departe de fidelitatea fotografică dar perfect recognoscibile, sînt figurile reprezentate în dezvoltări expresioniste, cu un umor lucid, necruțător sub penele, cu adînci vibrații de frescă, sau sub penița lui **Dan Hatmanu**. Solemn și tenace cu pînzele sale gîndi-

tu îl urmărești ca pe scena unui teatru. Aș zice că acest caracter atît de explicit al execuțiilor formației le face apte pentru a fi folosite ca material didactic într-un curs de forme muzicale pentru copii.

Imi plac apoi nespuse de mult și acele interpretări ale unor pagini lente în care melodia, stăpînă absolută, parcă s-ar naște atunci pe loc, izvorînd irezistibil din adîncurile unei inimi ce dorește fierbinte să se elibereze prin confesiune de singurătatea și zbuciumul ce-o înlănuie.

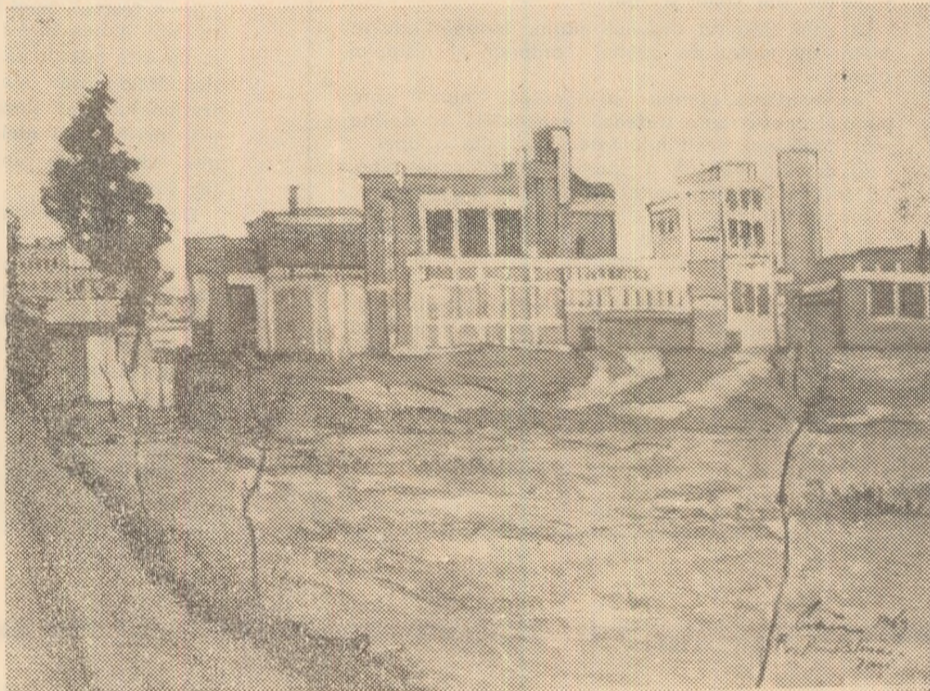
Virtuozitatea meșteșugărească a făcut parte întotdeauna din instrumentarul unui artist, indiferent de ramura de artă căreia i-ar fi aparținut. Latura de performanță tehnică nu lipsește nici manifestărilor formației Swingle Singers ba s-ar putea vorbi chiar de o adevărată pasiune în învingerea a noi și noi obstacole, tradusă practic prin abordarea cu curaj a unor lucrări mereu mai dificile. Trebuie remarcat însă că uneori eficacitatea expresivă este invers proporțională cu viteza atînsă în execuție și se mai întîmplă apoi ca altoiul stilistic să ducă la rezultate ce crează nostalgia originalelor. Am avut această senzație la audierea unor lucrări de Chopin care pierd mult sau... în orice caz devin cu totul altceva într-o ritmizare ce le este total sau măcar parțial improprie.

În această ordine de idei este destul de dificil să stabilești criterii de apreciere după cum sunt greu de prevăzut posibilitățile evoluției viitoare ale formației.

Importante rămîn încă momentele de adevăr și frumos artistic care sînt de necontestat.

Liliana GHERMAN

VICTOR MIHĂILESCU CRAIU : „FABRICĂ”

MARGINALII

Vasluiul și-a propus să dedice la fiecare doi ani, trei zile pentru Festivalul umorului. Și aceasta sub patronajul zimbetului șugubăț al lui Constantin Tănase. Manifestare unică de acest gen în țară, festivalul de la Vaslui s-a dovedit chiar de la aceasta de a doua ediție foarte popular și optimizant, începînd a-și schița un profil interesant.

După noi valoarea sa constă în primul rînd din colaborarea ce se stabilește la manifestările vasluiene între scriitori, actori, plasticieni, muzicieni din toată țara și colegii lor artiști amatori... Întîlnirea aceasta sub semnul buneii dispoziții confirmă resursele umorului în a capta interesul maselor și — mai ales — eficacitatea sa pe linia combaterii actelor anti viață (conformism, rutină, îngustime de vederi, egoism etc.). Avea dreptate Marcel Breslașu scriind „dacă rîdem — și încă nu rîdem destul — de „scheme” e pentru că ele dezumanizează, golesc de vuietul vieții pe semenii noștri cu care nu mai semănăm...” (Secolul 20, nr. 9 din 1969). Vasluiul ne invită să cultivăm acest apanaj ce ne aparține exclusivitate pe scara biologică: rîsul, convîns că pe măsură ce urcăm pe scara progresului și a civilizației, evoluăm și în materie de umor.

Pornind de la elixirul pe care vasluienii au reușit să-l extragă în această ediție din florile umorului, o paletă ce se dovedește atît de variată (estradă, cuplet, caricatură, epigramă, scenetă, recital folcloric, anecdotă, text de brigadă artistică etc.), putem visa la întregirea lui prin prezentare de filme, de cărți, de păpușari, și chiar la ambiția unui festival internațional al rîsului. Deocamdată însă, e prilejul să privim, bine dispuși, în jurul nostru după starea euforică de la Vaslui. Discutăm despre necesitatea umorului, pledăm, pentru eficacitatea satirei, dar practic ce întreprindem?

Cu ce-a fost prezent, de pildă, Iașul la festival? Doar cu formația de estradă a Casei de cultură din Pașcani. Dar Bacăul? Dar Piatra-Neamț? Dar celelalte județe moldovene? Toate cu amatori. Doar cu amatori. Umorul încă nu s-a... profesionalizat pe aceste meleaguri.

Și dacă e firesc ca Vasluiul să aspire spre mai sus cu acest festival, de ce să nu fie cultivat genul și de către serioasele, adeseori prea serioasele, noastre teatre?

La urma urmei, după cum atîția actori sînt și cîntăreți, chiar și cel mai serios om se amuză cu plăcerea, adeseori amuzînd și pe alții. Și cum vorba lui Tănase „gluma e o treabă foarte serioasă” ar fi timpul să nu considerăm acest gen atît de gustat care e estrada doar ca pe ceva ocazional, lăsînd totul pe seama teledivertimentului. Nu de alta, dar uităm a ride. Și ar fi tragic!

AI. ARBORE

te îndelung **Dimitrie Gavrilean**, își desprinde „Grădinarul” dintr-un ținut mirific de legende hilosoiste, omul care stăpînește tainele germinației pămîntului zîmbind înțelegător și familiar universului încărcat de simbolurile magice ale muncii sale și ale rodirii. Este ceva de taină și de fizionomie închisă în acest portret țărănesc, prin grija de detaliu, prin ornamentica miniaturală. Urban și energetic, în suprafețe mari, decise ornamental, **Nicolae Constantin** reduce în expoziție portrete (poezii Corneliu Sturzu și Horia Zilieru), interpretați coloristic și compozițional antitetice, de la recele glacial la flacăra unui eros nedisimulat. Cunoscutele lucrări compoziționale vor să caracterizeze poezii prin atmosfera volumelor publicate și citite psihologic de pictor. Mai sînt în expoziție și alte nobile străduințe pentru portretul sau compoziția în grupuri caracteristice, așa cum ar fi „Familia” lui **Liviu Suhar**, și altele dovedind încă o dată nevoia spirituală perpetuă pentru figurativ ca mod analitic, epic sau liric.

Realitatea muncii omenești, pentru care natura este obiect de transformare, realitatea industrială a epocii noastre în special, au impus nevoia dezvoltării artelor nonfigurative, aplicate sau decorative, a proiectării artistice de modele seriale. Nu ne mai mulțumim astăzi cu frumosul închis în expoziție în muzee. Nu mai satisfacem plenar pictura strict legată de șevalet, fără aplicare la cadrul general social. Intuitiv, sau deliberat, mulți pictori se îndreaptă spre satisfacerea acestei cerințe. Strălucirile cromatice, lumina proprie din decorurile simbolice ale lui **Corneliu Ionescu** încîntă, indiferent de figurația simulată și neesențială în compoziție. „Sărbătoarea muncii” în roșu difuz, oranj și ocră, „Dimineața” în pătrate ca niște cîmpuri alb-ocru-verde, spălate de roua prezentă încă, sînt mai pure și

mai reale, în același timp, decît geometrismul sever mondrianic. Ele pot fi oricînd transformate în lucrări monumentale, avînd în vedere mai ales efectul lor psihologic, eventual ergonomic, dobîndit prin rafinamentul decorativ al pictorului. Grafica lui **Ion Petrovici** nu este cu nimic mai puțin picturală și monumentală, o sublimare a peisajului intitulat „Seară” fiind perfectă suprapunere a geometriei și complementului alb-albastru. Efectul de lumină este atît de bine realizat încît fiecare contur, din cele sugerate, devine fosforescent. Greu, tern, construit parcă din ceramică este peretele, pe care-l simt enorm cît 10 etaje, al lucrării lui **Ghiță Leonard** „Țesătura tractoarelor”. Sînt cîteva din lucrările care, chiar în interiorul unei expoziții sugerează spațiile mari ale esteticii industriale, unde se cere investiția eficientă inteligentă, fantezia creatoare, bunul gust al artiștilor români, în efortul lăudabil de a particulariza mediul și produsul serialității urbane, de a impune competitiv formele noi. Este un deziderat care o dată realizat ne-ar scuti de importul unor modele.

Considerate ca ideograme, forma figurativă și cea nonfigurativă pot fi apreciate valoric nu prin ele însele, absolutizînd un mod în defavoarea altuia, ci în relație cu adecvarea la scopul social propus, la destinația lor. Portretul istoric și modelul industrial, decorativ, stilizat în geometrii abstracte, nu se exclud, ele corespund unor necesități sociale diferite, complementare. A reduce arta și funcțiile ei la o latură sau alta, la o modalitate sau alta ar însemna să sărăcim răspunsul ei la imensa bogăție a cerințelor tot mai complexe, multilaterale, ale societății noastre.

Radu NEGRU

Peisaj cu om în valuri

Andi ANDRIEȘ

Sucesiunea înspumată a valurilor, măiestroase ca însăși imensitatea, calmează arșița nisipului blond de pe țărm.

E un salt neîntrerupt, un zbcucium de vietate căreia nu-i ajunge spațiul, o continuă foame de uscat. Și cu toate acestea, țărmul primește șocurile umede cu voluptatea luptătorului care se știe invincibil și dominant.

Temperamental, marea este una din imaginile pasiunii. Chiar liniștea ei, chiar eleganta ei undire nesfârșită, poartă fiorul inimitabil al unei patimi mărturisite sau nu. Poate că nu odată marea se caută pe sine, se caută dramatic, asemenea cromaticii sale nestatornice.

Culorile mării se succed la rîndul lor într-o alcătuire îndrăznească care desfidă picturalul cumințe. Verde, cenușiu, albastru, verde, negru, albastru, auriu, albastru... O incertitudine încântătoare, definind paradoxal nu numai mișcarea, ci și desăvîșirea, nu numai savoare surprizei, ci și ordinea.

Marea te poate face să crezi în ea sau să nu crezi. Are franchețe, sinceritate pură, dar și o clătinare vicelană și adîncă. Doar momentul sufletec este acela care e capabil să te determine a opta pentru una dintre alternative.

Ochii se supun chemării hipnotice a mării. Căderea romantică a lunii de aseară s-a prefăcut în amintire. Parcă prea repede. Acum peste ape e numai aur solar și vînt.

Un om înfruntă orgoliul marin, îndepărtîndu-se metru cu metru de calmul anterior al nisipului blond.

Și dintr-odată, atenția se îndreaptă numai spre punctul acesta care sfidează elementele și devine mai important decît infinitatea nesfârșită a apei.

O creastă de val, o spumă răscolitor de albă, un salt și un piept netezind creasta și spuma.

Încă, încă, încă...

Ceva ne leagă de necunoscutul acela. Ceva din noi e acolo. Prin gînd, îi transmitem energia noastră înfiorată.

Și bănuim încordarea brațelor și bănuim pîrul ud pe frunte și bănuim respirația întreruptă și trăim intensitatea acelei înaintări atît de elastice, atît de categorice.

Marea parcă a dispărut.

A rămas omul.

Există noțiuni cu delimitări precise, ca de exemplu noțiunea de pasăre sau de fluviu, noțiuni ce nu sînt ambigui sau polisemantice, și noțiuni care, fie prin sfera lor, fie prin sensurile multiple pe care le conțin, își pierd din rigurozitatea înțelesului. Acestea sînt mai ales unele noțiuni estetice, axiologice, etice, cu alte cuvinte cele ale gîndirii abstracte.

Una din noțiunile care face parte din această categorie este noțiunea de formă.

Literatura, matematica, estetica, filosofia, cibernetica, logica, arta etc., abordează fiecare în parte problematica formei ca mod de manifestare și redare a existenței. Din acest punct de vedere două sînt lucrările conștiinței sociale care analizează cu precădere noțiunea la care ne referim, și anume arta și filosofia. Parcurgînd drumul de la concept la fenomen, la lucrurile reale (sau invers), arta și filosofia se întîlnesc în a da un sens cît mai apropiat formei ca mod de exprimare a realului existent sau gîndit. De altfel studiul formei a dus la apariția unor curente filosofice orientate precis în acest sens, dintre care cel mai recent este structuralismul, iar cel mai vechi aparține logicii formale a lui Aristotel. Dacă forma logică alcătuită în conformitate cu principiile gîndirii ce reflectă ordinea și corelația dintre lucruri, procese etc., atestă existența unei legități obiective, formele artistice confirmă posibilitatea diversificării infinite a acestora în sfera subiectivității creației. De aici ideea că forma și studiul formei constituie (în ciuda fixității schematice) un domeniu eterodox, care nu poate face abstracție de dialectica mișcării.

Pentru a rămîne în domeniul artei, domeniul în care forma joacă un rol de prim rang, neechilibrul formei în pictura lui Picasso de exemplu, nu anulează concepția clasică despre formă, ci o presupune, căci echilibrul renașterii al formei, avînd rădăcini în ordinea și armonia antică, nu ar fi putut cuprinde dezechilibrul social al secolului XX. Deși candoarea edenică a fost un mod de a privi lumea, în fapt lumea însăși nu este un eden și nu este atît de rațională pe cît credea Hegel, dar nici un domeniu al iraționalului și ilogicului. Lumea nu este ori-ori sau nici-nici ci și una și alta, adică lupta contrariilor în unitatea lor.

De aceea, tragismul formei lui Picasso și Chagall nu trebuie opus poeziei viziunii lui Giorgione, după cum monocromia obsesivă din prima perioadă a aceluiași Picasso nu poate anula eclerajul rafaelit. Formele artei coexistă integrîndu-se complementar, dar depășindu-se permanent. Cubismul, el însuși ca atitudine împotriva impresionismului și fovismului, cu alte cuvinte a inundației formei de către culoare, n-a putut reține prea mult timp în limitele sale pe un Bra-

DIALECTICA FORMEI

que sau Picasso. Rafinat interpret al vieții, artistul realizează că realul și imaginarul, idealul și viața nu sînt forme imuabile. El știe că absolutizarea dichotomieii duce la schematicism și fixism, că viața ar rămîne un lucru în sine, iar arta ar deveni un joc grațios al formelor, dacă n-ar fi unite. Artă presupune veridicitate, iar această înseamnă tocmai concordanța dintre o formă și un conținut, osmoza dintre idee și fapt. Artă fără lucruri, pe de o parte, și interpretul lor (artistul), pe de altă parte, nu există. Artistului îi revine dificila menire de a da forma cea mai aleasă unui conținut concret-istoric, permanentizîndu-l. Forma capătă astfel rolul de mesager al conținutului și ține de măiestria artistului ca ea să slujească pe deplin acestui scop. Artistul este interpretul inteligent al dialogului dintre trecut și viitor, eternizat prin clipa prezentului. Din neînțelegerea mișcării, a continuității s-au născut teoriile rigide, dăunătoare atît artei cît și vieții. Important este a găsi ideea, expresia, forma, cuvîntul care să unească trecutul cu viitorul în pofida ireversibilității; important este dialogul dintre epoci, dialogul individului cu istoria, al singularului cu universalul.

Palestrina, Berg, Stravinski, Giotto, Goya, Braque, Paul Klee, Rabalais, Kafka, Praxitele, Michelangelo, Moor, Eminescu, Blaga, Grigorescu sînt interpreți ai aceleiași simfonii umane.

Se deduce astfel că arta este o formă sui-generis a dialecticii și că între formă și conținut există o unitate ce ni se dezvăluie prin sensibilitatea artistică a creatorului de frumos și prin investigația acestuia asupra realității. Așa se explică faptul că arta devine ea însăși o formă de cunoaștere, așa se explică marea diversitate a creației. A fi împotriva diferențării înseamnă a proclama nemiscarea, cenușul, înseamnă a reduce arta la concepția despre artă, la o unică și imobilă viziune, ceea ce duce la schematicism și închistare, la dispariția noului. Așa s-a întîmplat la sfîrșitul secolului trecut cînd descătușarea solară a culorii năștea lumea lui Van Gogh, cel care împrăstia ceața impresionismului redînd culorii adevărul. Pictura lui consfințește victoria culorii asupra ei înșiși și asupra spa-

țiului. Violenta tușei sfărîma tiparele preconcepției născînd focul veșnic heracliteean care mistuie și se înalță mereu ca un simbol al devenirii, și Van Gogh trăia bucuria descătușării prin culoare. Pictura nu a rămas la imaginile pastorale ale lui Giotto așa cum gîndirea nu a rămas la dogma Summelor lui d'Aquino, iar literatura la viziunea unui Torquato Tasso. Aceasta, deoarece arta înseamnă viață, iar viața este în permanentă mișcare.

Cînd forma riguroasă și monocromia nu i s-au părut lui Picasso suficiente pentru a-și sublinia ideea, el și-a încercuit personajele cu o linie brună spre a pune în evidență izolarea, egoismul burghez al lumii în care trăia. Maniera redării ei opusă fluidității lui Van Gogh, dar prin aceasta arta unuia nu o anula și nu o contrazicea pe a celuilalt. Dacă drama lui Van Gogh se consuma în mistuitoarea vilvătăie a culorii, cea a lui Picasso se traducea simbolic, prin Guernica. Este modul artistic al răzvrătirii împotriva inumanului din lume, este modul prin care forma determină și lărgeste semnificațiile realității. Spiritul artistic percepe astfel libertatea dimensiunilor vieții. În virtutea acestei libertăți cubiștii au cerut creație și nu imitație, recreînd forma ca dat artistic.

Dar orice exagerare poate transforma dialectica formei într-un limbaj criptic, creația în joc, imaginația în delir, atunci, cînd lipsește talentul, sau cînd artistul uită de realitatea în care trăiește.

Indiferent de domeniu și oricît de elaborată ar fi, forma reprezintă, în primă și ultimă instanță, natura.

Dacă dialectica ideilor consfințește dialectica lucrurilor, cu atît mai mult dialectica formei urmează natura, întrucît natura se exprimă printr-o infinitate de forme, dezvăluindu-și nemărginita sa fantezie prin diversitatea formelor sale.

Artele, filosofia, geometria și alte laturi ale manifestării spirituale omenești, definesc sau imită ceea ce natura a creat. De aici relația obiect-subiect-obiect specifică frumosului, forma fiind modalitatea redării acestei relații.

N. V. TURCU

ION CHIRIAC

Duioasa evocare a tinereții la Moldova

1)

Era pe cînd dau merii în floare
De ceruri lipindu-se buze cărnose de flori
În livada numită splendoare...
Era pe un plai între nori
Între nouri albi rotitori
Struniți nu de vînt ci de soare,
Într-un an nu știu care era, al juniei,
Astăzi în negura timpului, însă
Atunci în plină lumină

Prin livada adînc zguduită de seve,
De poftă de frupt, fum de moarte din viață
Șerpuia amărui, cum aieve
Scînteie doar recea lumină ce arde pe ghiață.
Eram tînăr, cum spun, și cu singele-n floare
Zguduit de o taină ce-n mine creștea
Cum intram în livadă aceea numită splendoare
În livada ce-ademenea.

Și în nouri blînzi
Intram să presimt cum adînc o durere
Se-aprinde ia mine, venită din sfere,
Tăinuită de veșnicie

O durere anume adusă de nori
Din veșnica lor călătorie
În livada acelei splendorii

Acum judecîndu-mă dau însă adînc de-ndoială
De-o, nefirească acum, șovăire:
Există și dorița înmugurită-n stială
Să zboare lingă buza subțire
A florilor albe din meri
Vedeam în aceasta deasemeni o cale
O albă potecă-n parfumul lor moale
Către dorita vale din cer

Cum viața zvicnea tumultuoasă
Și stele-n adînc univers
Înflorau, trimițîndu-mi prin rază
Sevele veșnice, am mers
Pe această potecă, a doua,
Și floare de aer în ochii am simțit
Cu sufletul privind am zărit
O intrupare sau poate un tremur
De-albastru văzduh ce-ncerca feminine contururi
Și-mi părea cum că sufletul o știe din vremuri
Și că minte-o va ține de-a pururi,

Singur, cu gura-nflorită fierbinte,
În fața făpturii ce înainte-mi
Omătul roz-alb de la git pîn la glezne
Și-l așeza în adîncă ninsoare
Îngăimai cu cuvintele prea călătoare...
Plăcerea durerii o îngăimai
În zilele-acelea de mai

Și deodată, vai, deodată
Să ningă-ncepu, în țării,
În veșnicia nemăsurată

Poate mi-am zis că în stropii
Candidei, purei ninsori
E-nchis însuși vîntul ce-l cerne cu frunzele plopii
Alb ca omătul aici peste nori
Dar ochii-ntorcînd spre livada numită splendoare

Spre templul iubirii din lemn și din floare
Omătul roz-alb, adoratul omăt
L-am zărit întorcîndu-mi privirea-ndărăt
Pustiitoarea zăpadă era
Candida zăpadă cu recele-i tremur
Cu dulci, feminine contururi
Ce, sufletu-mi pare, le știe din vremuri
Și nu va putea să le uite de-a pururi.

2)

Lingă stejarii cei mari de pe buzele lacului
Cu undele-n voci prefăcute pe rînd
La marginea timpului poate, mișcată de curgerea veacului
Ca trupul tău alb arzător de pămînt
Ca trupul ce-adesea îmi fulgeră-n gînd
Și-mi risipește prin suflet lumină ciudață
Preschîmbată-n fior și-n neliniști
Revin ca și cum aș visa ce-am trăit
Vie e ceața în ape și lemnul în muguri
Dar undă cea dulce de timp a murit
Singura undă ce-a strălucit
Desfăcîndu-se-n noi de pe cruguri

Greieri albaștri și privighetori
Duc pulberea acelei comori
Pe virfuri de taină-n izvoare de rouă
Și triluri izbindu-se moale de nori
Aminte de-abia îmi aduc că și nouă
Veacul ne-a fost hărăzit deseori

Prin țărna de lună ce cade aprinsă,
Prin pulberea
Pe care-am slăvit-o, inundă,
Trece-nflorit un alai
Încă mai curge-acea nuntă

Din suflet dorind să aud lăutarii cum cîntă
Mă-apropii cu pleoape de adierea de voaluri...
După zbcuciumul dulce și forma de dealuri
A albei mătase, vie pe coapse și sîni

Cunoașterea umană a fost întotdeauna ca o fantastică călătorie în timp și spațiu. Fantastică, deoarece ea nu s-a mișcat numai pe un teritoriu deja cucerit, căutând să-i descrie pas cu pas tainele, ci s-a găsit mereu și în fața unei lumi total sau aproape total necunoscute, o lume a depărtărilor, un finut de vrajă ce pare cu totul inabordabil cu mijloace științifice. În Călătoriile Renașterii și noi structuri literare, Edgar Papu face o interesantă distincție între un fantastic al cunoașterii, care pleacă de la un obiect deja contemplat, ce nu se află cu totul în afara privirii noastre, ce poate fi supus cel puțin unei interpretări mitice, și fantasticul ignoranței, care rezultă din obstacolul marilor depărtări inabordabile în timp și spațiu, și este mai arbitrar deoarece fantezistă și fantastică este nu numai interpretarea dar „însăși închipuirea despre simpla lor aparență” (p. 13). Este o ipoteză rodnică pentru analiza conceptului de fantastic în diversele sale ipostaze. De problema fantasticului ca atare mă ocup în altă parte. Aici aș dori să menționez în treacăt doar unele idei:

— există fără îndoială diferite forme (sau specii) de fantastic — preștiințific și postștiințific, fabulos și oniric, discret, de atmosferă, și de groază — dar în esență fantasticul e un însoțitor permanent, o dimensiune constantă a cunoașterii. Formele sale concrete depind de nivelul, modalitățile, limitele cunoașterii;

— fantasticul este eliminat în două cazuri limită: ignoranță totală și cunoaștere absolută. Putem accepta ideea unui fantastic al ignoranței cu condiția să înțelegem că este vorba de o relativă și nu totală ignoranță. Oricât de mult s-ar extinde limitele cunoașterii, va rămâne totdeauna, dincolo de aceste limite, o lume infinită de cunoscut în raport cu care altitudinea noastră spirituală este generatoare nu numai de ipoteze științifice, dar și de proiecții și închipiri fantastice. De altfel nu sînt oare și cele mai îndrăznețe ipoteze științifice însoțite de o anumită doză de fantastic? Nu numai sub raport artistic dar și epistemologic, fantasticul este o permanență umană;

— a raporta fantasticul la procesul cunoașterii înseamnă a ține seama și de o altă distincție posibilă și necesară: între dimensiunea orizontală și cea verticală a cunoașterii. Nu este tot una să știi că ceva există sau că e posibil și verosimil să fie (sau să fi fost) și să știi ce este, cum este acel ceva (sau cum a fost).

Revenind la Renaștere, trebuie să înțelegem, după opinia

idei contemporane

DESCOPERIREA LUMII ȘI A OMULUI

AI. TĂNASE

mea, sensurile largi și totodată mai adânci ale formulei descoperirea lumii și a omului. Este vorba de una dintre cele mai mari aventuri ale cunoașterii, o aventuroasă călătorie în lumea din afara noastră pentru a o descoperi sau redescoperi — o călătorie în timp și în spațiu, și în lumea noastră interioară, în ceea ce reprezintă omul nu numai ca alcătuire biologică dar și ca subiectivitate și interioritate, ca individualitate creatoare. Așadar principalele drumuri ale cunoașterii ar putea fi sistematizate astfel:

1. O călătorie în timp, care neputând încă să fie o sondare, fie și imaginară, a viitorului, s-a orientat cu precădere spre prezent și trecut ca o redescoperire a antichității, ca un nou mod de înțelegere și receptare a culturii clasice greco-romane. Oricum, cert este că nu viața viitoare în sens religios și deci ideea morții inevitabile este aceea care-i preocupă cu precădere pe umaniștii Renașterii ci viața pămîntescă de ieri și azi, cu toate înălțările și căderile sale. „Renașterea — scrie John Bernal, a fost o perioadă tulbură dar dătătoare de speranțe, în comparație cu deznădejdea de la sfîrșitul antichității clasice și cu resemnarea din epocile religioase care i-au urmat. În timpul Renașterii a existat o preocupare mai mică pentru viața viitoare și una mai mare pentru viața prezentă, preocupare care și-a găsit expresia într-o rapidă dezvoltare a artelor laice, a picturii, poeziei și muzicii” (Știința în istoria societății, p. 262).

2. O călătorie în spațiu, prin efortul de cucerire și cunoaștere a planetei prin seria marilor descoperiri geografice care au lărgit considerabil nu numai orizontul cunoașterii dar și cîmpul de acțiune;

3. Descoperirea (sau redescoperirea) naturii printr-un nou efort de umanizare, într-o perspectivă deopotrivă științifică și estetică.

4. Descoperirea omului ca subiect al libertății — ca autonomie spirituală, ca individualitate creatoare.

În ceea ce privește receptarea culturii clasice greco-romane, este necesar să înțelegem mai exact această dimensiune a Re-

nașterii deoarece chiar umaniștii epocii, începînd cu Petrarca, au inaugurat o viziune unilaterală potrivit căreia între Renaștere și evul mediu a existat o prăpastie, Renașterea nefiind altceva decît o adevărată reînviere a civilizației antice după îndelungata noapte a evului mediu.

Mișcarea culturală a Renașterii proclamă o întoarcere pasionată la lumea clasică greco-romană, considerată ca sursă de energie spirituală și ca model al unei civilizații care a degenerat și s-a îndepărtat de origini. Antichitatea greco-romană, iar la unii umaniști chiar cea ebraică și orientală, este văzută într-o aureolă de perfecțiune suverană, avînd o valoare exemplară. A ne întoarce la surse înseamnă a regăsi sensul primordial al lucrurilor din care s-a plămădit civilizația contemporană.

Într-o asemenea viziune cultural-istorică imitația este un principiu estetic fie că e vorba de imitația anticilor, sau de cea a naturii. Dar fondul de aur al moștenirii culturale nu e alcătuit doar dintr-un fel de valori arhetipale care sînt pur și simplu imitate, ci și din va-

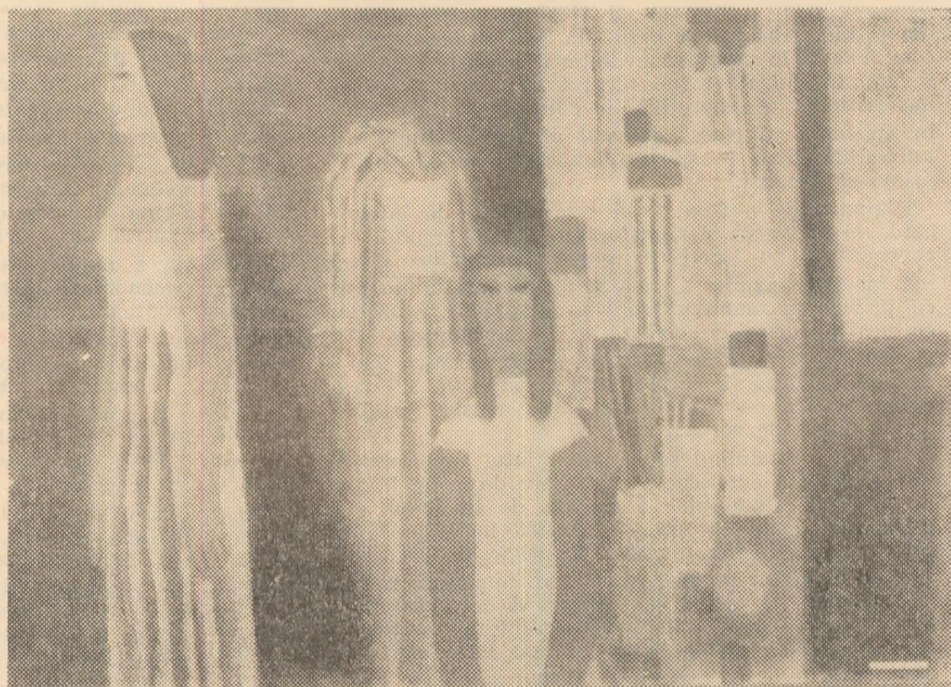
lori stimulente care ne inspiră anumite direcții de gîndire și acțiune. Imitație pasivă și educație dinamică se interpenetrează mereu ca poliul unei tensiuni polemice care pleacă de la Petrarca și alimentează o activitate creatoare originală. De aceea a-i imita pe antici înseamnă de fapt a fi tu însuși și al timpului tău, în mod activ, așa cum au fost cei vechi. Dante este cel dintîi care a adus antichitatea pe primul plan al vieții culturale, iar Boccaccio a devenit celebru în Europa înainte de a fi cunoscut Decameron-ul datorită scrierilor sale mitografice, geografice și biografice în limba latină, deoarece se considera că tocmai antichitatea face gloria națiunii italiene. „Divina Comedie, scrie Andrei Oțetea, nu a concentrat numai ideile și pasiunile timpului în care a apărut... Mindria lui de florentin, conștiința superiorității lui și admirația pentru antichitate fac din Dante un precursor al Renașterii” (op. cit., p. 250).

Pentru noi, Petrarca este în primul rînd marele poet liric italian, cel mai mare poet al Renașterii italiene după Dante, care a fost totuși un precursor al noii spiritualități, dar pen-

tru contemporanii săi el era celebru mai ales pentru studiile și concepțiile sale privind antichitatea. Petrarca făcea o demarcație netă între istoria veche, pur romană, și cea creștină-barbară ce a urmat și pe care o numește modernă, caracterizată prin barbarie, obscuritate, ignoranță — o epocă pentru care nu are decît dispreț, care nici nu ar merita să mai fie studiată, mai bine să fie uitată. Întreaga sa admirație se îndreaptă spre cultura Romei păgine, spre ceea ce consideră a fi virtuțile poporului roman (virtus romana) imposibil de transmis și redescoperit altfel decît prin renașterea politică a vechii republici romane.

„Pasiunea pentru antichitate domina în mod absolut viața și activitatea lui Petrarca. El se scufunda în această lume adorată, se pătrundea de ea, pînă la încercarea de a o recrea. El și-a apropiat integral conținutul și nu numai stilul și forma gînditorilor și scriitorilor romani... Pentru el civilizația latină era desigur cea mai desăvîrșită manifestare în istorie a civilizației omenirii. Precursor al Renașterii, de la el începe acea perioadă din istoria literaturii italiene în care, mai mult de o sută de ani, se ilustrează prin operele scriitorilor, aproape în exclusivitate, lumea antică”. (Alexandru Balaci, Francesco Petrarca, p. 66—67).

În măsura în care putem vorbi de o conștiință istorică de sine a Renașterii prin umaniștii și cărturarii săi, ea se bazează în genere pe ideea unor contraste puternice, a unei discontinuități aproape totale cu evul mediu și pe ideea unei continuități pozitive cu civilizația antică.

Val GHEORGHIU

„Atelier II”

Bănuiesc că aș fi la Moldova-n podgorii
Și, se pare, la propria-mi nuntă cînd norii
Pe cer se-așezară ca niște bătrîni.

Apoi a venit o trăsură cu roți cit pămîntul
Mult doritul, instelatul rădvan

Trupuri albe de cal căpăta vîntul.
Pe drumuri de flacără adînc albăstriu
În apele cerului, în acel foc
Unde și astăzi tu treci din vie în mai vie
Ne-am dus cu trăsura aceea și-n iarba fierbinte
A razelor cu o tînuță sorginte
În stelele cele mai tinere
Trupurile noastre de lut le-am ascuns

Acum sub stejarii cei mari de pe marginea lacului
Cerule imi pare altfel cînd răsucindu-se încălzește pămîntul
Cu căldura aceea din el.
Constelația cu-o tînuță sorginte
Noi amîndoi am rămas s-o adîncim nepătruns
Dar iată că-n iarba de raze fierbinte
Trupurile noastre îmbătrînind ne-au ajuns

3)

Din cauza bolii de inimă de care din naștere sufăr
Adesea beznele reci ale morții în suflet imi vin
Trupul întreg mi-l presimt un lichid val de noapte
Și-ntr-însul un nufăr
Propria-mi inimă.

Lanuri de raze foșnesc, albe stuhuri
Și stelele cerului imi ard în adînc
Păsări de flacără vie, ai zice că duhuri
Visele mele se-ncheagă în cîrduri prelung

Pe-o asemenea noapte adînc instelată a cerului
Pe-o asemenea noapte profundă, de deltă
În mine am zărit o lăptură, o întrupare
Albă precum carnea cea albă a florilor zveltă

— Ce cauți în mine, am șoptit, în noaptea adîncă și rece

Lingă inima-mi dulce, lingă inima-mi nufăr
— Eu sînt din vecie, mi-a zis Timpul se naște și trece
Dar de alba culoare, de alba candoare tot sufăr

Pios regretîndu-i prezența am vrut s-o cuprind între gînduri
Cutremurat să numesc ce-am trăit
Cu propriu-mi sînge născut din pămînturi
Făptura aceea, ființă mai mult decît mit

Dar cînd mina întîns-am spre obrajii ei, vai,
Spre blondele-i plete, ca niște halouri
Seama mi-am dat cum că-s singur și-n dulcele grai
Ce-n mine există cutreeră-un nour.

4)

Via, cuvîntul din ceruri venit odată cu roua
Neîntășurat în lumină, venit pe la ora a doua
După ce soarele intra în declin
Și-n pădurea de fagi se umbrise puțin
Argintul luminii-ntr-un frunze
Via, cuvîntul adesea rostit de latini
În mine nu drum însemna
Ci destin.

Aburi cu lună în ei unduiau din pămînt
În pădurea de fagi, unde eu auzii
Unde eu renăscui cuvîntul cel sfînt
O singură ramură mă biciuia
Viața cea dulce-ntrînd

Dar adevărul se-adeverea
Din felul firesc cum foșnea
Codrul imens ca un templu,
Din felul cum Via încet devenea...
Via, cuvîntul venit din senin
Sub lumina din frunze
Lingă fierul înflorit pe tulpini
Devenea, devenea ceva feminin
Și-n însăși conceptul lemeie
Taina și simburul cei mai divin

Via... Acum doar un vis, imi mai spun

Cuvîntul cel dulce, cuvîntul cel bun
Așa cum era delinînd
Sîngele ce tainic străbate adînc veșnicia
Sîngele cu care am mers către-un fel
Prin haosul dulce,
Prin haosul plin de chemări
Doar prin vis mi-l mai spun
Cu părere de rău și cu adîncă-ntristare
Din cauza acelei nedrepte-nîmplări
Era prin urmare-n pădurea de fagi
În pădurea cu arborii dragi
Cînd sunetul cuvîntului imi cîntă la picioare
Sensul și trupul cuvîntului
Cea mai adîncă-ntrupare
Și-acolo era o cabană
Ce-mi pare și astăzi că țipă
De golul imens ca o rană
Acolo-n cabana aceea
Venii dintre stele lemeia
Nemaivăzută, ea, Via
Destinul și drumul
Dar timpul dorit se stîrși
Gol ca orbitele morților
Stă țagurul aspru de spațiu

★

În care luciră secundele
Cenușă sînt fagii și frunzele
Marmoră albă e munteie
Pe care-am trăit cu nesațiu

Și dacă ades fără vîre
Întrezăresc ciocirlii
Acolo în aerul ars de durere
E pentru că ciocirlii cîntînd
Leagănă dulce în vînt
Însăși inima mea, dusă astfel mai sus
Pe treptele care s-a dus
Ea: Via, cuvîntul pierdut în senin
Via — destinul
Taina și simburul cel mai divin.

ÎNVĂȚĂMÎNTUL SUPERIOR ECONOMIC ȘI DEZVOLTAREA ECONOMICĂ-SOCIALĂ A ROMÂNIEI

Conf. dr. C. NICULICIOIU

În Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a Partidului Comunist Român din 19-21 iulie 1972 — document programatic de excepțională însemnătate — se arată că, în vederea îndeplinirii programului elaborat de Congresul al X-lea pentru făurirea societății socialiste multilaterale dezvoltate, „va trebui să aducem în continuare perfecționări întregului sistem de pregătire a cadrelor”. Este subliniată necesitatea ca învățământul superior economic să fie organizat „astfel încât studenții să cunoască temeinic problemele tehnologice ale ramurilor de producție în care urmează să lucreze ca economiști”.

Așezat pe temelia concepției înaintate despre natură și societate — materialismul dialectic și istoric — fructificând în mod creator tradițiile progresiste ale școlii românești și experiența pedagogică universală, trăgându-și seva din realitățile tot mai complexe și în continuă evoluție din patria noastră, învățământului îi revine un rol de seamă în formarea tinerelor generații și în educarea omului nou, în creșterea nivelului cultural și de conștiință al întregului popor în spiritul înaltei idei ale umanismului socialist.

Rățiunea de a fi a școlii este efortul de înțelegere, de explicare și transformare a universului, în concordanță cu interesele vitale ale omului. Tocmai această viziune a partidului și statului nostru cu privire la menirea școlii — principal izvor de cultură și factor de civilizație — imprimă învățământului nostru de toate gradele drept trăsătură fundamentală, legarea indisolubilă a acestuia de cerințele vieții, de nevoile societății noastre în fiecare etapă a dezvoltării ei.

Dacă, în ansamblul său, învățământul superior din țara noastră a cunoscut o dezvoltare de la an la an — numărul studenților a crescut de la 26.489 cînt reprezenta în 1938-1939, la 151.885 în 1970-1971, peste 53 la sută din totalul studenților de la cursurile de zi fiind, în prezent, fii de muncitori și țărani, aspect ce oglindește caracterul democratic al școlii noastre superioare — învățământul economic mediu și superior s-a dezvoltat mai încet, sub nivelul necesităților economiei noastre naționale. Față de anul 1949, în anul 1970, creșterea numărului de absolvenți, pe ansamblul învățământului superior reprezenta aproape 200 la sută, în timp ce indicatorul respectiv, pentru învățământul economic superior reprezenta doar 3 la sută. Ponderea studenților economiști în numărul total al studenților din țara noastră, deși a crescut de la 8,5 la sută cînt era în 1964, la 13 la sută în 1971, este încă mică, sub nivelul acestui indicator existent pe plan mondial (16 la sută în Elveția, 23 la sută în Iugoslavia, 26,2 la sută în Austria).

Criteriile principale pe care partidul și statul nostru le pun la baza definirii profilului specialistului de înaltă calificare (cu pregătire universitară) sînt: necesitățile actuale și de perspectivă ale economiei și culturii țării noastre; ritmul rapid și tendințele fundamentale de dezvoltare a științei, tehnicii și culturii pe plan mondial; schimbarea și diversificarea funcțiilor pe care absolventul este chemat să le ocupe, situație care generează fenomenul de mobilitate a specialităților, caracteristic societății moderne.

Criteriile care stau la baza definirii profilului specialistului de înaltă calificare, care condiționează adaptarea continuă la progres a acestuia, implică o pregătire de larg profil, îndeplinită în mod diferențiat, în toate sectoarele de învățământ superior. Profilul larg de pregătire a economiștilor trebuie să se îmbine judicios cu orientarea spre domeniile solicitate de economie, de știință și cultură, astfel încît absolventul să se poată integra imediat și eficient într-un loc concret de activitate socială; profilul larg în pregătirea economiștilor conferă acestora posibilitatea abordării și analizei competente a fenomenelor și proceselor social-economice în toată complexitatea lor, desprinderii tendințelor evoluției fenomenelor economice, a semnificațiilor lor și, desigur, adoptarea unor decizii optime, științifice fundamentate.

În lumina documentelor Congresului al X-lea al P.C.R., a concluziilor și indicațiilor date de secretarul general al P.C.R. tovarășul Nicolae Ceaușescu,

ia Consfătuirea de lucru cu cadrele din învățământul superior economic și alți economiști (ținută la C.C. al P.C.R. la 16 septembrie 1970), în învățământul superior economic au fost dezvoltate și create structuri pe profile largi, cuprinzînd în nomenclatorul de specialități, noi direcții de pregătire: calcul economic, cibernetică economică, comerț exterior, economia producției.

Totodată, se realizează o mai bună îmbinare a pregătirii economice generale cu cea de specialitate, o mai profundă cunoaștere a problemelor tehnologice ale ramurilor producției materiale, folosindu-se în mai mare măsură tehnicile moderne de calcul. Se pune un accent deosebit pe disciplinele de profil — în funcție de facultăți și secții — în special prin introducerea și extinderea disciplinelor noi cum ar fi: modelarea fenomenelor economice în industrie; analiză prospectivă și previziune economică; sisteme de mașini pentru prelucrarea datelor; limbaje de programare a calculatoarelor electronice; finanțarea, decontarea și creditarea operațiunilor cu străinătate; metode și tehnici de calcul a eficienței economiei naționale, optimul economic; marketing etc.; care să răspundă cerințelor teoriei și practicii construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate în țara noastră. În actualele planuri de învățământ, disciplinele noi, moderne, dețin circa 40 la sută din totalul sarcinilor didactice și aproape 60 la sută din cele prevăzute la toate disciplinele de profil, desigur cu mici variații pe facultăți și secții.

Se manifestă o mare grijă și responsabilitate pentru îmbunătățirea conținutului disciplinelor care privesc conducerea activității economice, a acelorora chemate să perfecționeze sistemul informațional economic-social. Aprecierea tovarășului Nicolae Ceaușescu, făcută la deschiderea colocviului privind problemele științei conducerii societății (6 martie 1972) cu privire la faptul că: „în ansamblul conducerii sociale, conducerea activității economice, are, desigur, o importanță deosebită”, implică necesitatea îmbunătățirii conținutului tuturor disciplinelor economice. Tot în acest sens, ne stimulează eforturile și Hotărîrea C.C. al P.C.R. cu privire la perfecționarea sistemului informațional economic-social, introducerea sistemelor de conducere cu mijloace de prelucrare automată a datelor și dotarea economiei naționale cu tehnica de calcul în perioada 1971-1980 (adoptată în aprilie 1972).

Desigur, sistemul marxist-leninist al științelor economice este prin natura lui, un sistem deschis și dinamic, capabil să se îmbogățească cu tot ceea ce generează evoluția forțelor de producție în interacțiunea lor cu relațiile de producție. El trebuie să reflecte nu numai transformările care au loc în cadrul complexului economiei noastre naționale, ci trebuie să țină seama și de procesele economice generate de participarea țării noastre la diviziunea internațională a muncii. Iar dinamismul sistemului științelor economice vizează atât structura lui, și mai ales conținutul disciplinelor care îl compun.

În scopul formării și stimulării gândirii economice a studenților, a deprinderilor de muncă independentă a acestora, a crescut ponderea activităților aplicative (lucrări de laborator, seminarii, practică productivă) pe seama celor expositive, acestea reprezentînd 58 la sută și respectiv 42 la sută din totalul orelor cuprinse în planurile de învățământ. Evident, planurile de învățământ — asigurînd o așezare științifică, într-o structură de perspectivă și la un nivel pedagogic modern, conținutul învățământului, — reprezintă numai cadrul funcțional al procesului de învățământ. Programele cursurilor constituie elementul cel mai mobil — în comparație cu stabilitatea relativă a planurilor de învățământ — care trebuie să reflecte în permanență cele mai noi și mai semnificative probleme și aspecte din domeniul științei respective. Prin înlăturarea, din programele cursurilor, a elementelor factologice inutile, neesențiale, a celor cu caracter istoricist și a unor paralelisme nejustificate între discipline, reținînd și dezvoltînd în programe, acele părți care analizează cauzal procesele și fenomenele social-economice, care reliefează tendințele evoluției acestora precum și semnificația majoră a lor, se va realiza o adevărată îmbunătățire a conținutului învățământului superior.

Cu privire la practica productivă a studenților economiști, menită să asigure condițiile corespunzătoare, astfel ca studentul să lucreze în mod efectiv în vederea însușirii unor cunoștințe și deprinderi practice temeinice, considerăm că actuala formă de reglementare a acesteia nu este corespunzătoare. Apreciem că desfășurarea practicii productive a studentului economist, într-o perioadă compactă de două luni pentru fiecare an de studii, — profilul practicii să fie diferențiat pe ani de studii — în regim de student angajat (cu toate obligațiile și drepturile care decurg din această calitate), ar stimula responsabilitatea pentru această formă de activitate, atât a unităților unde se efectuează practica, cît și a studenților, ar ridica eficiența practicii productive.

Desigur, măsura luată de Ministerul Educației și Învățământului cu privire la obligația tuturor cadrelor didactice de a efectua stagiul în producție este de natură să lege cît mai organic conținutul învățământului și al cercetării științifice de cerințele teoriei și practicii edificării orînduirii socialiste în patria noastră. Îmbinat cu cercetarea științifică și cu producția, învățământului devine o componentă organică, nemijlocită, a forțelor de producție. Realizarea unui complex integrat: învățământ cercetare-producție, este o cerință majoră pentru fiecare din aceste compartimente de activitate care trebuie considerate și îndeplinite ca un proces unitar, inseparabil.

Despre rolul conducător al Partidului Comunist Român

(urmăre din pag. 1)

Recenta Conferința Națională a precizat, de asemenea, ca perspectivă, necesitatea elaborării programului general al partidului, strategia sa generală. În acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a subliniat că făurirea societății socialiste multilaterale dezvoltate — obiectivul fundamental al partidului în etapa istorică actuală — constituie de fapt și obiectivul strategic general, obiectivul primordial și esențial al programului partidului. De asemenea, s-a relevat că prognozele, planurile cincinale și planurile anuale vor reprezenta, în fapt, o parte a programului general al P.C.R. În planurile cincinale se vor prevedea obiectivele strategice limitate, pentru realizarea pe etape a planului general strategic, iar în cadrul planurilor anuale se vor stabili de fapt obiectivele tactice, elemente ale planurilor strategice cincinale, ale strategiei generale a partidului.

Programul general al partidului, arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, se va referi însă și la alte domenii, la activitatea ideologico-educativă, la formarea conștiinței socialiste a omului nou, va trebui să stabilească locul partidului și statului în societate, modul de îmbinare a tuturor forțelor societății, toate transformările ce urmează să se producă pe baza îndeplinirii strategiei generale etc.

O a doua cerință a întăririi rolului conducător al partidului, relevată de raportul secretarului general, este existența unor organizații puternice în toate compartimentele societății prin intermediul cărora partidul să desfășoare o intensă și eficace muncă organizatorică de conducere și control, să asigure mobilizarea oamenilor muncii la îndeplinirea programului societății noastre. În acest sens s-a subliniat necesitatea manifestării unei exigențe sporite față de primirea în partid, avîndu-se în vedere atragerea celor mai destoinici și mai avansați oameni ai muncii, români sau aparținînd naționalităților conlocuitoare, a femeilor care au obținut rezultate deosebite în producție, a celor mai buni membri ai U.T.C.

O sarcină importantă subliniată în Raport este îndeplinirea consecventă a principiilor muncii și conducerii colective în întreaga viață de partid pentru că „munca colectivă presupune organizare, disciplină, aplicarea fermă, neabătută a hotărîrilor adoptate”. Una din căile de întărire a vieții de partid, a rolului de conducător al partidului în societatea noastră, legea însăși a dezvoltării sale este critica și autocritica. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat expres că atitudinea critică față de lipsuri, dezvoltarea lor constituie nu o dovadă de slăbiciune, ci o expresie a tăriei partidului, a spiritului său revoluționar.

Una dintre metodele și formele menite să asigure creșterea rolului conducător al P.C.R. în societatea noastră se relevă cu pregnanță în Raport, este legătura comuniștilor cu masele, diversificarea și adîncirea acestor legături, precum și a dialogului viu cu toți oamenii muncii. Sondarea largă, multilaterală a opiniei maselor, dezbaterile ample a hotărîrilor ce urmează a fi adoptate este considerată astăzi de către partid o condiție sine qua non a unei politici realiste și eficiente. Aceasta datorită faptului că în măsura în care fiecare cetățean al patriei cunoaște mai bine politica partidului și statului nostru, va putea să acționeze mai hotărît, convins fiind că măsurile adoptate corespund pe deplin năzuințelor de progres ale poporului.

Socialismul oferă astfel cîmp nelimitat de afirmare a maselor, inițiativei lor, de manifestare a acțiunii conștiente a omului. Faptul demonstrează că numai în socialism se realizează sensul autentic al democrației ca putere a poporului. Pornind de aici, Conferința Națională a preconizat noi măsuri pentru adîncirea și perfecționarea democrației socialiste.

Partidul Comunist Român nu concepe rolul său ca un organism administrativ, de înlocuire a organelor de stat, ca un organism închisat, imobil. Activitatea partidului nu se substituie celei pe care trebuie să o desfășoare organele de stat, organizațiile de masă și obștești, ci urmărește participarea corespunzătoare a acestora la soluționarea în cunoștință de cauză a problemelor ivite, la îndeplinirea conducerii societății socialiste multilaterale dezvoltate. Așa de exemplu, Raportul propune crearea unor noi organisme de stat, din rațiunea consolidării rolului statului ca instrument al edificării noii societăți, a ridicării răspunderii tuturor și a îndeplinirii în tot mai bune condiții a sarcinilor ce revin fiecărei verigi a aparatului de stat.

Complexitatea măsurilor preconizate de către Conferința Națională pentru îmbunătățirea activității statului sînt o expresie a grijii partidului pentru soluționarea corespunzătoare a problemelor pe care le ridică perfecționarea organizării și conducerii vieții sociale. Departe de a-și fi diminuat rolul său, statul și națiunea socialistă, sub conducerea partidului au de exercitat în continuare obiective majore, vitale, care vor determina ascensiunea României pe noi trepte ale civilizației socialiste.

Programul supus spre aprobare Conferinței Naționale reflectă grija partidului pentru destinele de azi și de mâine ale națiunii noastre, spiritul său novator.

Acest program de dezvoltare a societății românești își trage seva invincibilității și superiorității sale istorice din sinteza originală pe care Partidul Comunist o realizează între luciditatea științifică și entuziasmul, dovedite în acțiune pentru îndeplinirea de către cele mai largi mase a obiectivelor socialismului multilateral dezvoltat.

DILATAREA TIMPULUI

Știința și apoi tehnica civilizației moderne au făcut un salt imens la începutul acestui veac, atunci când alături de multe descoperiri fundamentale, o serie de oameni de știință au început a gândi în patru dimensiuni; reprezentând toate fenomenele în raport cu dependența lor față de lungime, lățime, înălțime și „timp”, aceștia au consacrat pentru totdeauna un nou principiu al logicii moderne — acela al legăturii intrinseci dintre spațiu și timp. De introducerea noului mod de a gândi este legat numele mai multor promotori ai revoluției științifico-tehnice care a urmat; printre aceștia s-a remarcat desigur A. Einstein.

Aflându-se printre cei nemulțumiți de o anumită plafonare impusă de concepțiile clasice, Einstein a lansat unele din aceste concluzii într-o manieră ne detașată față de epoca în care se afla; atitudinea sa a evidențiat însă acea curiozitate creatoare a omului de știință, care nu se sfiește să sfieșie aureola unor concepții care încep să fie depășite. Oare nu a fost un adevărat afront adresat gândirii clasice atunci când acesta a reluat în mod public următoarea întrebare: — nu cumva lungimea unui corp în mișcare se modifică față de lungimea sa în stare de repaus? Ce întrebare curioasă! Ar putea oare „1 metru” să-și modifice lungimea de unul singur atunci când ar zbură cu o anumită viteză?

Făcându-se interpretul mutațiilor ce începuseră să se manifeste în gândirea începutului de secol XX, fizicianul olandez H. A. Lorentz concretiză răspunsul la această mare întrebare printr-o demonstrație matematică surprinzătoare: un observator care ar urmări o bară ce se deplasează, ar constata că aceasta se contractă în direcția mișcării pe măsura creșterii vitezei sale! Faptul că acest fenomen nu fusese constatat experimental până atunci, s-ar fi datorat numai lipsei de mijloace tehnice pentru obținerea unor viteze foarte mari. Relațiile matematice stabilite de Lorentz, împreună cu alte teorii similare ale aceluși timp, au afectat în mod serios concepțiile clasice asupra caracterului absolut al dimensiunilor spațiului.

Cu câteva decenii mai înainte, fizicianul austriac C. Doppler constatare un alt fenomen curios: culoarea luminii emise de o sursă se modifica atunci când sursa se afla în mișcare față de un observator aflat și el în mișcare. (Această nouă lege fizică a devenit apoi extrem de cunoscută și utilizată în astronomie, unde deplasările stelelor sau ale galaxiilor se pot urmări în baza spectrului luminos emis). Și în acest caz, fără a apare vreun fenomen perturbator, a intervenit un același element derutant: starea de mișcare și respectiv viteza relativă dintre sursa luminoasă și observator. Deci în mod similar, frecvența unei aceleiași radiații nu mai era o mărime absolută, astfel cum fusese bine stabilit în fizica clasică!

Explicarea științifică a relativității frecvenței radiațiilor l-a determinat pe Einstein să formuleze o nouă ipoteză uimi-

toare: dacă un ceas s-ar afla într-un vehicul în mișcare, mersul mecanismelor sale se va încetini arătând un timp mai redus decât al unui ceas identic care ar sta într-o încăpere; încetinirea sa va fi cu atât mai evidentă, cu cât viteza de deplasare va fi mai mare. S-ar putea deci ca și „timpul”, neîndurătorul imperativ al vieții universale, să nu fie totuși o mărime absolută? Pentru a ne putea apropia de maniera modernă de analiză introdusă în știința contemporană, să urmăm în mod restrâns felul în care Einstein își susținea strania sa ipoteză.

Să ne imaginăm astfel o cale ferată foarte lungă, construită de la Pământ până la o planetă oarecare; pe această cale, să presupunem că s-ar circula cu un tren care ar putea merge cu o viteză apropiată de viteza luminii (300.000 km pe secundă). În fiecare stație intermediară va exista desigur câte un ceas, toate acestea arătând în modul cel mai exact aceleași ore, minute și secunde. Să presupunem în continuare că în prima stație s-a urcat un călător, care și-a potrivit și el ceasul propriu, în mod exact după cel al gării; fără să știe acesta nimerește într-un compartiment special, ce are pe dușumea o lanternă, iar pe tavan o oglindă. Ciudatul călător va vedea desigur tot timpul razele emise de lanternă și respectiv, reîntoarcerea lor la dușumea prin reflectarea acestora de către oglindă, după un timp foarte scurt.

Un observator diferit, care ar sta pe un peron privind cum trece trenul cosmic, va vedea însă fenomenul altfel; pentru acesta, raza de lumină a lanternei din compartiment va parcurge un drum mai lung, căci oglinda fiind dusă înainte foarte repede, prin deplasarea trenului, va trebui să o ajungă din urmă. Observatorul va constata deci că fenomenul se petrece într-un timp mai mare, decât dacă trenul ar sta pe loc în stație. Consecința acestui fapt va fi extrem de curioasă: dacă în compartiment călătorul va măsura pe ceas timpul de ducere și cel de întoarcere prin reflexie, a unei raze de lumină emisă de lanternă, acest timp va fi mai mic decât cel măsurat de observatorul de pe peron! Generalizând această constatare la întregul parcurs dintre stații, Einstein tragea concluzia că datorită vitezei mari a deplasării, ceasul din gara finală va arăta scurgerea unui timp mai mare decât cea indicată de ceasul călătorului! Dar mai mult, savantul afirma că diferența va fi cu atât mai mare, cu cât viteza mișcării trenului va fi mai mare. Iată deci că nici „timpul” nu mai este o mărime absolută...

Modul oarecum neobișnuit de a gândi al lui Einstein ni se pare încă și astăzi dificil de înțeles. Totuși, prin această „manieră relativistă” de interpretare a fenomenelor, știința modernă a făcut un

salt uriaș în dezlegarea tainelor fundamentale ale energiei și ale materiei. La scurt timp după lansarea ipotezei respective, demonstrarea matematică a consacrat în mod științific acest „paradox al timpului”. S-a stabilit astfel încă de pe atunci relația matematică a „factorului de dilatare a timpului”, care însă nu a putut fi experimentată în mod practic în timpul vieții lui Einstein. Dezvoltarea tehnicii rachetelor a oferit viteze mai mari abia în ultimele două decenii. Dar deși aceste viteze sînt încă extrem de reduse în raport cu viteza luminii, totuși una din navele cosmice moderne — Apollo-8 — a reușit performanța demonstrării experimentale a „dilatării timpului”. În drumul de la Pământ la Lună și înapoi, ceasuri identice extrem de exacte ce se aflau la sol și respectiv pe navă, au arătat o diferență de 1 secundă („Știința” din 11.01.1969).

O mare întrebare ce se ridică prin demonstrarea matematică și experimentală a „încetirii” timpului la bordul vehiculelor ce se deplasează cu viteze foarte mari, se referă însăși la viața omului. Generalizarea „paradoxului timpului” ar putea duce oare și la încetinirea tuturor fenomenelor fizico-chimice periodice, respectiv la încetinirea bătăilor inimii, a vieții fiziologice a ființelor vii? În cazul

când această ipoteză ar fi reală, ar rezulta faptul că un cosmonaut ce pleacă în spațiu cu o rachetă avînd o viteză de deplasare extrem de mare, ar îmbătrîni mai încet decît oamenii rămași pe peronul terestru. Astfel, într-un exemplu de calcul în care o navă cosmică ar zbură cu o viteză de 0,999 din viteza luminii, se ajunge la concluzia că timpul s-ar scurge de 100 ori mai încet decît pe Pământ; la un zbor ce ar dura 7 luni pînă la întoarcere, cosmonauții își vor găsi copiii proprii mult mai în vîrstă decît ei înșiși! Pe Pământ s-ar fi scurs între timp 55 de ani... În legătură cu această nouă ipoteză, este poate interesant de reamintit un caz ciudat, relevat de unii autori susținători ai paleoastronauticii. Astfel, dintr-un text religios antic, a fost selectat următorul dialog purtat între o ființă extraterestră și eroul dus „în ceruri” de către acesta, în momentul cînd gazda dorea să-l readucă pe pământ: „— Pentru ce așa curînd? N-am stat la tine decît două ceasuri!” Răspunsul e derutant: „— Nu două ceasuri, ci treizeci și doi de ani! Nu te întrista, tu nu ești bătrîn”. Să fie oare acest text antic prima consemnare pe pământ a dilatării, a relativității timpului?

Problema „dilatării timpului” constituie desigur una din problemele științei moderne. Ea impune însă treptat o modelare a modului general de a gândi și interpreta fenomenele materiale prin prisma celor mai noi concepții contemporane.

Florin GHEORGHÎĂ

LIVIU SUHAR :

„Familia”

„Tratat de lingvistică generală”

Concepțiile moderne asupra limbajului domină, cantitativ și calitativ, în recentul *Tratat de lingvistică generală*, ai cărui redactori responsabili sînt Acad. Al. Graur, Sorin Stati și Lucia Wald. Nu numai că aspectului sincron al metodei structurale i se acordă un spațiu întins și o descriere amănunțită, dar principiile acestei metode, noțiunile și termenii cu care operează ea la studiul diferitelor nivele ale limbii (și acesta un principiu structural), sînt folosiți și în capitolele „tradiționale”, de *Fonetica*, *Semantică*, *Stilistică* și altele, în care, deocamdată, rezultatele aplicării principiilor lingvisticii sincronice structurale nu sînt de aceeași valoare ca în *Fonologie*, *Morfologie* și chiar *Sintaxă*. Predominarea ideii despre caracterul de sistem al limbii, distincția saussuriană limbă-vorbire, dubla articulație a semnelor lingvistice (după Martinet), arbitrarul și linearitatea semnelor lingvistice, caracterul discontinuu al limbii — în opoziție cu realitatea —, selecția și combinarea etc. sînt noțiuni cu care se operează aproape peste tot. Aceasta asigură și aspectul unitar al lucrării, precum și, fapt însemnat, puterea ei de convingere.

Un alt merit al lucrării constă în valorificarea, sub aspectul problemelor lingvisticii generale, a ideilor din lucrările unor lingviști de primă importanță, neglijate, de obicei, scrise de B. de Courtenay, Potebnea, Ch. Bally (p. 349—368, îndeosebi). Se relevă, original, că F. de Saussure a conceput dialectic funcționarea sincronă a unităților limbii și constituirea lor diacronică (p. 351—352). În aceeași măsură, sînt importante și necesare aprecierile critice, argumentate convingător, despre unele școli și curente lingvistice care au pretenția să descrie complet limba fără a ține seama de substanța conținutului ei. Autorii *Tratatului* susțin, pe bună dreptate, împotriva glossemanticienilor, de exemplu, criteriul relevanței universale a semnificației unităților limbii (p. 188—190 și passim) cu argumente care se adaugă la cele aduse de A. Martinet în 1946 (în *Bulletin de la Société*). Ea fel de întemeiată este și critica behaviorismului și a concepțiilor lingvisticii rasionale. Se relevă, cu justețe caracterul auxiliar al metodelor lingvisticii matematice (p. 140—142) și că importante la descrierea limbii sînt metodele specifice lingvisticii, mai ales lingvisticii structurale. Toate acestea fac ca cele mai

importante capitole să fie cele de metodologie, care ocupă, de altfel, un spațiu întins (p. 47—293). Se cunosc amintite și alte două aspecte: relevarea, în spiritul lucidității și sincerității, a sarcinilor mari care stau încă în fața lingvisticii (p. 156—161), sarcini concepute mai ales în baza aprecierii că, în unele compartimente ale limbii (Sens, Stil), nici una din soluțiile date nu este suficient de convingătoare, acceptabilă și adoptabilă; corelarea unor teorii mai vechi cu altele mai noi (p. 56) și, în general, tendința preluării din lingvistica prestructurată a ceea ce este pozitiv (acceptarea realității legilor fonetice — p. 92, caracterul neregulat — neformalizabil, s-ar spune acum — al schimbărilor semantice — p. 95, și altele). Toate dau impresia, pozitivă, că metodele moderne de cercetare a limbii nu le neagă pe cele anterioare, ci le completează, și că, deci, poți fi lingvist modern și folosind metode „tradiționale”, esențial fiind să spui ceva nou, interesant și plauzibil.

Ideile, demonstrațiile și exemplele cuprinse în acest tratat de peste 500 de pagini, care tînde să înfățișeze toate aspectele principale ale limbii (de la „logica” limbilor naturale pînă la logica limbajelor artificiale, prin metodologie, compartimentele și unitățile limbii, originea limbajului, cauzele schimbărilor din limbă, progresul în limbă, ramificațiile limbilor, clasificarea limbilor, bilingvism) de care se ocupă Lingvistica generală, nu pot fi, toate, și aprofundate, discutate pe scurt. La aceasta se adaugă, din vremea noastră, diversificarea extraordinară a școlilor și curentelor de lingvistică teoretică, ceea ce a dus, implicit, la soluții diverse și, uneori, chiar opuse (principiile segmentării enunțului în unități, „sistemul semantic”, cauzele schimbărilor în limbă, problema existenței silabei etc., de exemplu). Autorii *Tratatului* (primul de acest fel în lingvistica românească) au avut de învins și astfel de dificultăți. Acestea fac ca, în general, completările, relevarea aspectelor socotite discutabile, critica, în general să aibă, de obicei, caracter relativ. Numărul observațiilor de amănunt, îndeosebi, ar putea fi mare, dar acestea contează mai puțin în raport cu cele privitoare la aspectele fundamentale.

Se știe că organizarea materialului se face în baza unei concepții anumite. Din examinarea succesiunii problemelor (o expunere de motive specială, în acest sens, nu se face), am dedus că concepția care a prezidat succesiunea prezentării problemelor, a fost aceea a limbii ca totalitate, ca ansamblu de unități și, ca atare, trebuie prezentate mai întîi funcțiile generale ale ansamblului și apoi funcțiile, derivate și subsumate acestora, ale unităților care compun ansamblul. Aceasta explică de ce, între altele, capitolul de *Lingvistică sincronă* le precede, și nu le urmează, cum se întîmplă în lucrări anterioare, pe cele de *Lingvistică diacronică* și de *Ramificațiile și clasificarea limbilor*. Această concepție și, implicit, acest mod de organizare a materialului ni se par potrivite și justificate. Unele deplasări sînt, totuși, necesare: capitolul *Limbă și vorbire* ar trebui plasat, cu unele modificări speciale, la

începutul, nu la sfîrșitul capitolului *Principiile analizei sincronice*; *Originea limbajului* este o problemă care nu ține, în mare măsură, precum problemele evoluției limbajului, de *Lingvistică diacronică*, ci este o problemă de sine stătătoare; unele idei din paragraful despre dialectologia structurală și transformarea sa se cuvin menționate și la capitolul *Metode moderne*.

În privința utilizării bibliografiei, vastă, diversă și contradictorie, *Tratatul* este original, în multe din capitole, prin organizarea și interpretarea ei prin criteriul eficienței pe care o are aceasta pentru înțelegerea funcțiilor unităților limbajului și a „mecanismului” lui. Acest aspect al *Tratatului* este cu totul normal. Alte capitole sînt originale, în măsură însemnată, și în conținut (de exemplu, cel despre *Stilurile limbii*, p. 369—397). În același sens trebuie citat și capitolul *Inegala penetrabilitate a compartimentelor limbii* (care mai putea fi extins). (p. 331—333). La definiția fonemului nu sînt citați B. de Courtenay, de Saussure, ori N. S. Trubetzkoy, ci lingviști care s-au bazat pe operele acestora (p. 222); nu se indică clar care concepție despre morfem (p. 224—226) este însoțită de către autori: Cum s-a remarcat, lucrările mai vechi ale unor mari lingviști români nu sînt valorificate în măsură suficientă (de exemplu, este valorificabilă teoria lui Hasdeu despre „percepțiune” ca metodă asociativă prin care copilul învață limba maternă — v. *Cuvențe den betrani*, III, 1881, p. 48; teoria aceluiași lingvist despre „limba în circulațiune”, op. cit., p. 91—105; critica — măcar aceasta — a lui A. Philippide în notele din *Originea românilor*, II, privitoare la lingvistică și școlile lingvistice de pînă la el). Trebuie amintit că există și o influență a limbii, prin conținutul și expresia categoriilor ei gramaticale, asupra gândirii (Wilhelm von Humboldt, Weisgerber, la noi D. Caracostea). Se minimizează (p. 316—320) rolul scriitorilor în evoluția limbii.

Greutățile care au trebuit învinse, la elaborarea acestui *Tratat*, au fost și numeroase și mari și este meritul deosebit al autorilor lui și al comitetului de redacție că le-au depășit, reușind astfel să alcătuiască o lucrare unitară care va constitui un punct de referință însemnat. Pregătirea timp de aproape 20 de ani prin cercetări numeroase și valoroase tipărite în revistele de specialitate (retipărite, parțial, în *Elemente de lingvistică structurală*) și în cinci volume de *Probleme de lingvistică generală*, (1959—1967), prin impulsul inițial al Acad. Al. Graur, acest tratat se prezintă ca o izbindă însemnată a lingvisticii românești actuale. Acest lucru este cu atât mai important cu cît Lingvistica generală este însăși conștiința de sine a Lingvisticii. Întoarcerea Lingvisticii asupra ei însăși s-a petrecut, de această dată, la altitudine.

Petru ZUGUN

PIERRE DE BOISDEFFRE

45 DE ANI DE FURTUNOASĂ PRIETENIE

Se știe ce aport aduc la cunoașterea unei vieți, a unei epoci, a unei opere, CORESPONDENȚELE, atunci când ele sînt emanația unor spirite mari. (Nu totdeauna: căci există scriitori care, ca Proust sau Victor Hugo, rezervă tot ce au mai bun operei lor; alții însă, ca George Sand sau Flaubert, se dăruie în întregime interlocutorilor de o zi).

Știam, după ce citisem CORESPONDENȚA sa cu Gide, că Roger Martin du Gard este un excelent epistolier: plin de vervă și de bun simț, devotat și, în felul său, generos, el era pentru Gide, uneori puțin cam don quijotesce, cel mai util Sancho Panza. Aceste calități se regăsesc în stufoasa corespondență pe care a întretinut-o cu Jacques Copeau. Scrisorile lor acoperă — de la 1913 la 1949 — o treime de secol de istorie literară, și este un mare merit al d-lui Claude Sicard de a fi restabilit textul originalului cu atîta exactitate.

Roger Martin du Gard avea pentru Jacques Copeau un adevărat cult chiar de la prima lor întîlnire, petrecută la 22 octombrie 1913. Tînărul scriitor, refuzat de Grasset, l-a cucerit pe animatorul teatrului „Vieux-Colombier” din prima clipă, dar pare-se că s-a exagerat înrîndirea lor spirituală. E drept că o pasionată prietenie nu constă numai în asemănări; un dialog însuflețit presupune unele deosebiri și chiar puțină contradicție. Nimeni, nici chiar Narcis, nu-l iubește exclusiv pe cel care-i seamănă. Din acest punct de vedere deosebirea între fondatorul lui „Vieux Colombier” și cel care avea să devină ursul de la *Tertre* erau izbitoare, însă ele au fost rodnice atît pentru unul cît și pentru celălalt.

De fapt prietenia acestor doi bărbați s-a înfiripat pe temeiul unei neînțelegeri. Roger Martin du Gard se credea om de teatru și visa să devină colaboratorul intim, eminența cenușie a lui Jacques Copeau. A trebuit să constate în curînd că o asemenea colaborare era dificilă. *Copeau e un geniu. Nu se colaborează cu un geniu*, își spunea el cu modestie, la început.

O scrisoare din 18 ianuarie 1914, către Marcel Coppet, dă amănunte cu privire la entuziasmul celui ce ne-a dăruit JEAN BAROIS față de noul său prieten: „Cel mai evident dintre foloasele mele este prietenia lui Jacques Copeau. M-am simțit imediat atras de această fire bogată, viguroasă, zbuciumată, mult mai copioasă decît a tuturor celorlalți din grupul *N.r.f.* Acum știu că el gîndește la fel și că simte în mine posibilitatea unei prietenii mari și puternice. Găsesc la el o inimă excepțional de sensibilă, înțelegătoare și robustă, o inteligență personală, puțin instruită însă bogată. Este încîntător să simți că se leagă două simpatii care se caută”.

Totuși entuziasmul nu excludea spiritul critic. După ce-l auzise pe Copeau jucînd în *L'ECHANGE* de Claudel personajul Thomas Pollock Nageoire, tînărul scriitor nu se temea să-l prevină pe actor:

„Articulează mai bine, vorbește mai puțin repede, și ceva mai clar. Pe scenă, din pricina accentului, o mare parte a textului se pierde. Și apoi ținuta generală a lui Pollock va cîștiga mult în demnitate flegmatică, în măreție. Tu ești slab și nervos; rotunjește personajul cu puțină încetineală și ultimul tău act va avea o demnitate superioară. Această critică se adresează însă și începutului. Mi-ar plăcea o intrare ceva mai senină, ai da mai multă autoritate personajului și mai multă noblețe, agîtîndu-l totuși mai puțin”.

Copeau ținu seama de aceste observații și rezultatul a fost excelent. Pe scenă el își scoase jobenul, ținîndu-l pe genunchi, și descoperi plastronul apretat al cămășii, pe care scilipeau două diamante mari. „Desigur c-ar fi putut, tot atît de bine, să atingă ultimul grad al ridicolului. Dar aceste îndrăznețe extravagante erau îmbinate cu o asemenea inteligență a textului și a rolului, încît efectul era impresionant. Claudel, absent, sosi abia în ultimul moment. El era impresionat, stupefiat și derutat. Nu știa ce să creadă. Nu-și văzuse de loc piesa sub acest aspect. Dar era incapabil să intervină cu cel mai mic detaliu. Sfirși prin a se supune imediat. Se părea că i se relevă o operă necunoscută și frumoasă. Succesul premierei a fost unul real”.

Autorul dramei *L'OTAGE* era încă nerecunoscut. Epocă în care una din interpretele sale spunea despre el: *Claudel? Un tip excelent, prost ca un țăran!*

Martin du Gard se entuziasmă pentru *LA MAISON NATALE*, la care Copeau a lucrat peste douăzeci de ani. Începînd de la prima lectură a primului act, el era atît de copleșit de admirație, încît i-a scris lui Marcel Coppet (la 27 ianuarie 1914): „Dragul meu, îți voi vorbi din nou despre Copeau... Între noi există o înțelegere completă, fără explicații, așa cum se înțeleg dintr-o privire sau dintr-un zîmbet doi vechi prieteni din același aluat. Tocmai acest lucru este încîntător pentru mine. De a fi găsit un frate prin felul meu de a fi, orientat exact în aceleași direcții, avînd același cîmp de activitate... Afară de tine, eu n-am întîlnit niciodată pe nimeni care să-mi semene în chip atît de esențial. Noi sîntem, în mijlocul celorlalți, două ființe puternice și sănătoase, de același soi de sănătate, robustă, sensibilă, înțelegătoare, însă totdeauna bine axată și bine echilibrată”.

Iar lui Copeau îi scria în aceeași săptămînă: „Pentru moment sînt dominat exclusiv de măreția actului tău, copleșit, buimac de vibrația neîntreruptă, în profunzime, a tuturor elementelor lui. Dar de cînd te-am părăsit o bucurie de o calitate secundară mă cuprinde și mă obsedează: bucuria de a avea de adăugat toate acestea în mod triumfal la dosarul prieteniei noastre; bucuria că tocmai tu ai fost acela care a creat o operă de o asemenea sonoritate, așa cum o doream pentru noi

amîndoi, singura operă contemporană poate la care simt că ader *între totul*, în mod necesar, prin toate fibrele firii mele reale”.

Totuși, cum va constata mai tîrziu Copeau, „primele întîlniri, cu elanurile lor, nu sînt deajuns” ca să ancoreze o prietenie: este nevoie de contactul și de încercările vieții, de acceptarea deosebirilor și a criticilor mutuale.

Idealism pasionat

Remarcabila prefață a profesorului Delay, cu care se deschide publicarea *CORESPONDENȚEI*, urmărește pas cu pas istoria acestei prietenii, bazîndu-se pe citate. Lectură, într-adevăr, puțin cam descurajatoare: ce se mai poate adăuga la comentariul său? Pot fi, totuși, discutate unele detalii. Jean Delay pune accentul pe caracterul dictatorial al lui Copeau, subliniază „egocentrismul, orgoliul, felul său autoritar de a fi, care sînt reversul admirabilelor sale calități de conducător”; de unde, eșecurile omului de acțiune.

Într-adevăr, capitolul eșecurilor e mare în viața lui Copeau. După 13 spectacole și după triumful piesei *LA NUIT DES ROIS*, războiul pune capăt primei stagiuni de la „Vieux Colombier”. Prinț bun, Philippe Berthelot îl trimite pe Copeau în turneu în Statele Unite. Catastrofă! Copeau se vede părăsit de propria sa trupă (Valentine Tessier, Jouvet și Dullin), victimă a unei *răzvrătiri* pe care Martin du Gard o compară cu aceea a marinarilor lui Cristofor Columb, „gata să-și arunce conducătorul în mare, în ajunul zilei în care urmau să zărească noua lume”.

Ruptura cu Dullin a fost definitivă. Ea n-avea să fie ultima. „Într-un caracter de idealist pasionat, observă în această privință d-l. Delay, măreția este aceea care lipsește cel mai puțin, dar ceea ce lipsește cel mai mult este luarea în considerație a amorului propriu și a intereselor altuia, văzute nu ca un scop în sine, ci ca un mijloc în serviciul scopului colectiv. Nu le este dat tuturor să intre în teatru cum se intră în religie”.

Mai puțin complex, personajul lui Martin du Gard este și ceva mai puțin atrăgător. Nu se poate imagina un scriitor mai lipsit de aureolă, de simț artistic, de geniu; acest lucru mă izbise la Nisa, cu prilejul întîlnirii noastre la părintele Valensin. Dar, dimpotrivă, puterea de muncă, luciditatea, disprețul pentru toate complezențele stîrnesc admirație. Cîtă dezinteresare, cîtă cinste, cîtă vigilență față de el însuși și față de altul!

„Oare am decăzut, oare de la *BAROIS* încoace am pierdut totul?... N-am reușit să realizez nimic; nu rămîne nimic concret, tangibil. Este ceva cumplit de greu, este sffșietor. Nu-s fericit... Într-un cuvînt, sînt în plin dezechilibru. Echilibrul pe care crezusem că l-am regăsit, nu era decît un popas în sărăcie”, își repetă romancierul.

Gide îl înlocuiește pe Copeau

Martin du Gard nu era făcut să trăiască în umbra lui Copeau. Astfel, imediat după marele război părăsi teatrul „Vieux Colombier”, căruia, totuși, el ca și soția sa Hélène (care avea răspunderea atelierului de costume), i se dăruise cu toată sinceritatea. După eșecul proiectului său *O comedie de bîlci (COMÉDIE DE TRÉTEAUX)* — proiect zădărnicit de Copeau — va ajunge „să vozeze” tot ce este teatru. Și iată că așa se va îndrepta din nou spre opera sa de romancier, spre acea viață, a „doi frați cu totul deosebiți”, la care începuse să se gîndească încă din 1920. E momentul în care Gide a luat „în prietenia lui Martin du Gard locul pe care pînă atunci îl deținuse Copeau”. Și răceala se instalează între *cei doi inseparabili* (cum îi botezase Jouvet), pe care viața și acțiunea comună îi decepționaseră.

Rămăs singur, Copeau perseveră în activitatea lui. Dar piesa *SAÛL* de Gide și așa de iubita lui *MAISON NATALE* au însemnat un cumplit fiasco; Jouvet, după Dullin, îl și părăsise. În vara anului 1924, fondatorul teatrului „Vieux Colombier”, decepționat și plin de datorii, își dizolvă trupa. El spunea acum ca și Antoine: *Chiar de mi s-ar aduce azi milioane, nu mă mai interesează*.

„Eu mi-am părăsit teatrul, va constata singur mai tîrziu, așa cum mi-am părăsit la 20 de ani familia. Și așa cum bărbatul îndrăgostit își părăsește femeia iubită, ca să răspundă la o chemare mai stăruitoare decît aceea a dragostei. Aveam de ales. Numai alegerea mea avea să decidă dacă trebuie să pornesc pe un drum sau pe altul. N-am optat pentru cel mai ușor”. De fapt, Copeau încă nu „alesese”. El căuta un adăpost pentru *ECOLE*; dar citea și *RÈGLE DE SAINT BENOÎT*: convertirea sa era aproape.

Copeau, pe care autorul piesei îl numea atunci „Le R. P. Copeau” — întreținea cu evlavioasa Hélène Martin du Gard o corespondență spirituală (care vom cunoaște-o într-o zi?); dar renunțase să-l convertească pe soțul ei, care trăia doar o singură temă: aceea de a avea, *in extremis*, sffșșitul prea edificator al lui Barois. (El îl făcuse pe părintele Valensin să promită că nu va încerca să dea în vileag spovedania sa, nici chiar *in articulo mortis!*). Așadar Copeau se mulțumea să se roage în tăcere pentru cel ce-i fusese prieten.

Sffșșitul lui Copeau a fost penibil. Promise în sffșșit — prea tîrziu: în aprilie 1940! — răspunderea Comediei Franceze, pe care prietenii săi o reclamaseră pentru el cu 20 de ani în urmă și unde el ar fi putut reînoi cu ceva o punere în scenă încremenită într-un academic realism. Sănătatea îi era șovăielnică. La 5 august 1941, soția Martin du Gard au fost, la Evian, martorii celei dintîi crize nervoase dintre cele cîte aveau să-l ducă pe Copeau, opt ani mai tîrziu, la ospiciul din Beaune. De data aceea, Roger s-a dovedit un bun samaritean. Era însă prea tîrziu ca ei doi să se înțeleagă — *Există lucruri pe care nu ți le mai pot spune*, suspina autorului lui *PETIT PAUVRE*, convertit la franciscanism — dar nu era prea tîrziu ca ei să se accepte unul pe altul, cu toate deosebirile lor. Intransigentul Copeau își găsisse pacea și, desigur, cu o anumită formă de fericire. „Dacă ai putea numai accepta să gîndești că există poate o altă lumină”, îi scria el lui Martin du Gard... Era tocmai lucrul în care Roger refuza să creadă însă: „Această fericire, această pace nu pot fi ale mele. Să nu încercăm să ne convingem”...

În românește de Ion CARAION

Lirică poloneză

MALGORZATA HILLAR

Viitorul

„Una-i viața deci cu siguranță bună”

ELUARD

Una-i viața

Cerul și pămîntul au fost dărimate
aerul împinzit
cu cele mai abstracționiste tablouri
din cauza bombelor aruncate deasupra
Madridului

Varșoviei și Vietnamului
douăzeci de ani înainte de război
douăzeci de ani după război
cerul și pămîntul au tot fost prăvălite

Una-i viața

Știe aceasta prea bine
cea care poartă copilul
în coșul mare al burții
care îl leagă
între bostanii grei
ai pieptului

Iar ei

cu burțile goale
goale ca tobele
în fiecare zi
pentru ei
răsare soarele
numai să lumineze ruinele
în fiecare noapte
întunericul se lasă
să mascheze atacurile
care se țin lanț
spre blagoslovitele
sfînte
veșnicile
crime și masacruri

se spinzură
se arde pe rug
se seamănă ciuperci atomice

Auzim

Slavă celor căzuți
Se înalță monumente morților
și celor care distrug

Cei mai cruzi
dintre cei cruzi
trăiesc

Viața-i una

Știe aceasta prea bine
cea care poartă
o viață de om
în coșul mare
al burții sale
care îl leagă
între bostanii grei
ai pieptului

Cînd ea va dobîndi
puterea,
în lumea asta
va domni pacea

JAROSLAW IWASZKIEWICZ

Perfecțiune

(vers japonez)

Mă pizmuesc
c-aș fi ca un calendar;
continuu: luni,
anotimpuri

Ce descoperire poate fi
că după primăvară-i vară
și după vară toamnă

Nu poate fi descoperire mai mare
decît constatarea
că rațele sîlbatece pleacă
și prin zăpadă
păunii vin în casă

că stele se rotesc

Nu rideți

în urzeala simplă
a tuturor lucrurilor
s-ascunde previziunea
perfecțiunii

TADEUSZ SLIWIAK

Încercarea credinței și-a
minciunei

Ajunge piatra
apa, focul și aerul
Ca să compari totul

E suficient să se oglindească cerul
în fîntină
ca să caute stelele
în vatra de apă plină
Tu-mi ești de ajuns
ca să resping ce n-are sens

În românește de NICOLAE MAREȘ

Heliade reprezintă sinteza manifestărilor contradictorii ale unei întregi epoci a culturii și istoriei noastre moderne. Recunoscut drept „părinte al literaturii române”, el este nu numai un îndrumător al ei ci și un scriitor stăpîn pe forța expresivă a limbii.

Dacă din numeroasele sale scrieri — puține pot fi considerate valori artistice autentice, aceasta se datorește limitelor conștiinței sale estetice, cît și faptului de a-și fi risipit forțele în direcții atît de diferite încît n-a putut stăruî suficient în nici una. Epoca sa cerea un asemenea spirit, Heliade fiind deopotrivă creația și victima ei.

Temperamental, scriitorul este un luptător adesea pătimaș, prezent pe mai toate fronturile de bătălie mai ales în perioada 1830—1848. Acest temperament s-a impus și scrierilor sale dintre care multe sînt adevărate satire. Heliade ataca și se apăra în mod violent, cu toate repetatele apeluri adresate scriitorilor de a evita discordia. Pamfletul se potrivea cel mai bine spiritului său veșnic agitat, combativității sale uneori fanatice. Luciditatea a caracterizat, totuși, multe din acțiunile sale prin care a construit temelii trainice culturii noastre. Ca mai toți contemporanii săi, Heliade e un moralist, convins că satira înseamnă „pictura vițiului și a ridicolului, sau mai bine flage-larea corupțiunii”, dar nu unul cuminte, ci năvalnic, impetuos. Avea conștiința valorii și mai ales a misiunii proprii uneori într-un mod exacerbat, de aici izbucnind manifestări de-a dreptul tiranice. În limitele convingerilor sale, a păstrat o demnitate adesea pilduitoare pe care și-a afirmat-o cu mîndrie, ceea ce nu era puțin lucru în vremurile agitate în care și-a desfășurat activitatea. Campaniile sale, mai totdeauna violente, au uneori drept punct de plecare infatuarea, convingerea că reprezintă glasul cel mai autorizat al epocii. Pe discipoli i-a înconjurat cu o afecțiune aproape paternă, adversitățile trezindu-i reacții furibunde.

ION HELIADE RĂDULESCU, scriitor satiric

Grigore ȚUGUI

Țintele satirei heliadești sînt diverse, unele vizînd persoane numite direct sau ușor de identificat, altele — categorii sociale sau moravuri mai generale. Satira în versuri are un caracter ocazional mai pronunțat decît cea în proză. Un poem ca **Visul**, de exemplu, este o sinteză a mijloacelor care compun arsenalul poetic heliadesc: evocare în tonuri elegiace a umbrelor celor dispăruți, comunicarea zbuciumului interior în momente de impas și în fine, portretul ingraturului care a declanșat discordia în viața sa particulară. Tehnica pamfletarului este aici una clasică: portretul grotesc se obține prin îngroșarea pînă la monstruos a unor trăsături fizice dezarmonice: „Parcă era femeie... trăsuri amestecate / Se gilcevea pe fața de nevoias bărbat / Gura-i, un iad de largă... / Picioare de insectă ce foamea vestește”. Un pamflet utilizînd procedee similare este și **Ingratul**.

Proza lui Heliade este în mai mare măsură satirică, avînd, într-o proporție considerabilă, atributele publicisticii. Unele scrieri adoptă formula fiziologiei, mult cultivată în epocă, creionînd tipuri sociale caracteristice. Tehnica scriitorului satiric Heliade este aceea a portretului caricatural realizat prin acumulări, prin reducerea la neant a pretențiilor umflate. Deși o scriere polemică, **Domnul Sarsailă autorul** vizează mania generală a „autorlicului”, creionînd „fiziologia” neinspiratului prin reducerea la proză banală a producțiilor versificate ale acestuia. „Sarsailii” sînt mai a-

les poeți erotici care-și închină versurile unor Dulcinee. Ce spun acele scrieri? Heliade reduce sensul lor la o banalitate apoeitică: „Eu te iubesc de un an și tu habar n-ai”. Alte figuri sînt **Coconița Drăgana**, parvenită ridicolă, acră și fandasită, devenită boieroică peste noapte dar păstrînd moravurile și limbațul mahalalei și **Coconul Drăgan**, „scumpul jumătățoi al coconiței Drăgana”, un ciocoi incult și bătăran.

Pamfletul atinge aceluși deosebit în cea mai amplă scriere a lui Heliade: **Echilibrul între antiteze**. Depășit de evenimente, eliminat tot mai mult după 1839 din viața socială și politică a țării, scriitorul își apără cu îndrăzneală vechile credințe cărora încearcă să le dea un suport filozofic. Latura teoretică este, proporțional, în minoritate față de aceea în care scriitorul încearcă aplicarea doctrinei sale la explicarea fenomenelor sociale. Cel care a crezut cu atîta ardoare în misiunea sa de atenuare a celor mai acute adversități duce acum un război total contra unor adversari numeroși și adesea puternici prin adaptarea la împrejurări. Aceștia poartă la Heliade numele generic de ciocoi, **Echilibrul între antiteze** fiind mai ales o diatribă anticiocoiască. Principiile în numele cărora luptă sînt pentru scriitor convingeri vechi: ceea ce nu le scutește însă a fi adesea anacronice, naive sau de-a dreptul reacționare. Ceea ce ne interesează în primul rînd este talentul satiric al lui Heliade și din această perspectivă ne a-

flăm în fața unei scrieri deosebite. Cuvîntul devine acum singura armă de care mai dispune: „La violență de injure vom opune vehemență de cuvînt”. Această „vehemență” va atinge uneori violența injuriei utilizată în loc de argument. Heliade nu mai are acum (înre anii 1859—1869, cînd publică părțile ce compun **Echilibrul**) nici răgazul și nici detașarea necesară pentru a mai încheia portrete. Atacul este direct și masiv, vizînd categorii largi, rareori persoane. Evghenia, boiera de naștere, este definită polemic printr-o acumulare de cuvinte dure, revărsate într-o avalanșă fără oprire. Alteori ieșirile furibunde îi vizează pe liberali, dușmanii de totdeauna ai luptătorului politic Heliade. Dintre aceștia, „Russetache” (C. A. Rosetti) este cel mai adesea țintuit cu violență. O scenă construită pe efecte teatrale, pe caricaturizare și comic buf este de-a dreptul memorabilă: scriitorul își amintește de un prînz boieresc la care un lăutar, țigan rob, cînta fără vlagă un cîntec sentimental pe versuri de C. A. Rosetti. Un „declamator de poezie și de sentimente de toată natura” (detaliile îl indică pe autorul versurilor) intervine, lezînd: „Nu așa cioară de profanator! Și unde începu a da ochii peste cap cu mare pathos, a lua un avînt cu mîinile și cu picioarele ca tot omul ce zboară viu viu la nemurire, și a declama cu o manieră cu totul particulară a sa:

Tuuu ziceaaai odaaaată
Aaaaah a mea iubiiiită:
Draaaagostea meaaa toaaaată”

etc.... și tot înainte în delirul său poetic către simplu, și năvalnic lăutar; pînă ce ajunse la fraza:

Astfel ți-este sexul...”
Replica lăutarului este de un comic irezistibil:

— „Aoleo, conașule!... nu mai face așa, că mă dă în alte alea și am copilași”.

Un complex portret al ciocoiului, surprins în viața politică și manifestările sale cotidiene este realizat în aceeași manieră a îngroșării caricaturale. Trăsăturile dominante ale caracterului acestuia sînt oportunismul politic și cameleonismul în relațiile de fiecare zi: „de se înfățișează la cei mai mari sau la curte le crapă haina ori binișul în spate;... De vin în casa egalului sau mai virtos a neavutului, parcă ar avea două pepturi unul peste altul”. Tipul este universal: „În toate țările, în toate limbile au felurimi de nume, după rolul ce joacă și după condiția în care se află: **fanfaroni, filoux**, cavaleri de industrie, ciarlatani, sclerați, sperjuri, speriați, **parvenus**, trîntori, lipitori, vampiri, despuitori, mîncători, sugători de sînge și care de care mai nimerit. La noi, cu o vorbă, le zic ciocoi; și românul cu acest nume înțelege toate calitățile sus înșirate, și încă cîte ar putea o imaginație fecundă a-și închipui despre felul acesta de lepră a societăților”. În asemenea termeni se desfășoară lupta lui Heliade contra adversarilor săi, într-un moment cînd se crede victima unei conjurații universale a ciocoilor. Rareori vom mai întîlni în scrisul românesc o asemenea dezlănțuire pătimașă, comunicată într-o cascadă de invective. Vigoarea stilului pamfletar îl așează pe Heliade într-o serie de nume ilustre: Caragiale, Macedonski, Cocea, Argezi. Această forță izbucnește însă anarhic, nereușind a se încheia în mari creații artistice. Ea este proba a ceea ce ar fi putut să dea scriitorul dacă nu s-ar fi risipit în campanii pierdute, de multe ori, înainte de a începe. Paradoxalul Heliade a fost, în vremea sa, o pană temută, fapt pe deplin explicabil dacă îl urmărim în latura satirică a scrisului său.

AUTOSTOP

(continuare din pag. 4)

E de prisos să adaug că în întîmpinare se aflau numeroși cetățeni înșiruiți pe scările de la intrare, iar un grup de pionieri aștepta doar un semn spre a înmîna obișnuitul buchet de flori. Ceremonia nu a durat însă deoarece apreciatul scriitor atrase atenția organizatorilor că mai avea încă o conferință de ținut în orașul învecinat și nu ar dori să-i facă să aștepte. Luasem loc printre ultimele bănci, cele din față fiind ocupate de elevi de liceu, cenaclști și o sumedenie de chipuri care-l sorbeau din ochi.

În două cuvinte țin să menționez calitatea desăvîrșită a expunerii operei mele. La un moment dat un profesor de literatură română se ridicase punînd problema spinoasă a specificului prozei de atmosferă în intercondiționarea între analiza psihică și viața socială în romanele mele. Trebuie să mărturisesc că inima mi-a bătut cu putere și dacă aș fi fost acolo sus, pe soiul acela de ring în care ți se cere să te bați cu tine, n-aș fi știut să răspund prea repede. Am închis ochii însă și l-am ascultat cu teamă. E drept, nu a mai folosit stratagema cu focul de armă dar era o sursă nesecată de metafore care aveau darul să amuțească asistența. La întrebarea cum îi merge cu sănătatea a răspuns că încă se mai resimte și a adăugat modest: „Dar să lăsăm astea...”
La urmă s-au ridicat în picioare și au aplaudat. I s-au oferit florile binemeritate. A dat autografe pe

„Riul înghețat” și „Scufundătorii cerului”. Stăteam ținut acolo pe banca din fund în timp ce asistența se rotea în jurul lui ca un roi multicolor de fluturi. Apoi, demn, el s-a uitat la ceas, lucru care m-a trezit din visare. Ajungînd lingă el l-am apucat de cot prietenește. L-am tras puțin deoparte.

— Îmi vine greu să vă spun, am început cu o timiditate ce nu mai era acum cîtuși de puțin regizată, nu știu cum o să vi se pară, dar, de fapt eu sînt autorul, adică eu sînt cel care trebuia să țină conferința asta. Eu sînt... Vreau să spun că eu am semnat cărțile acelea...

Fața lui exprima surprinderea cea mai ușor de citit din cîte fețe pot exprima surprinderea cît de cît. Zise:

— Vai, domnule, te înșeli și îmi pare rău fiindcă te considerasem un om serios. Iată, nu e bine să ieși în mașină pe oricine. Nu poți ști la ce să te aștepi. Cred că gloria mea te-a dereglat puțin, dar ține minte, tinere, nimic nu se cîștigă fără muncă și răbdare. Nici talentul nu dă roade pe care să trebuiască numai să le scuturi. Poți ajunge și tu astfel după truda mîinii tale. La revedere.

În seara aceea m-am întors acasă abătut. Soția mă aștepta la geam și cînd am trecut prin dreptul boschetelor de brădișor am văzut mașinuța portocalie clipind pal în reflexele amurgului. Nici măcar n-am avut curiozitatea să întreb pe unde hoinărise blestemata de cutie vopsită. Eram morocnăos cu un bocanc găurit și cînd sînt așa soția mea mă lasă în pace și-și plimbă pe hol pechinezul pentru a-i dezvolta simțul orientării. Sau stă la televizor și picotește. La urmă, tot ne-am culcat, ca de obicei, și cînd ea se întorcea pe o parte am găsit pilejul să o întreb:

— Ascultă, Ana, ești așa de bună să spui cum mă cheamă pe mine. Și cum se cheamă cărțile alca pe care le-am scris? A mormăit somnoroasă că vrea să doarmă și să las glumele proaste pe altă dată.

DUMITRU CĂILEANU :

„Victorie”

file de arhivă

„Printre șirurile de țărani ingenunchiați“

Mihail Kogălniceanu a murit la Paris, la 20 iunie 1891 (2 iulie st. n.). Sicriul cu rămășițele sale pămîntești a fost adus în țară zece zile mai târziu. „La 1 iulie vagonul mortuar — scriau ziarele timpului — a intrat în gara Burdujeni, trecînd încet printre șirurile de țărani care-l primeau în-genunchiați... La 3 iulie s-a făcut în-humarea, la Iași. Sînt prezenți membri guvernului și fruntașii culturii românești. Un regiment de infanterie,

un batalion de dorobanți, o baterie de artilerie și un divizion de călărași de-filează prin fața catafalcului, iar în urmă vin coloanele fără sfîrșit ale studenților, școlarilor și miilor de locuitori îndurerăți. Felinarele de pe străzi sînt aprinse și acoperite cu pînză ne-

gră...”. Stampa pe care o reproducem, rămasă de la această impresionantă solemnitate, ne înfățișează carul mortuar înconjurat de demnitari, pe parcurs, spre locul înmormîntării.

ION MUNTEANU

Parodie de Ion Pogorilovschi

GHEORGHE PITUȚ : Cam atît

I
Nu știu ce vor fi făcînd
alții seara,
eu însă mă fac
neșică de gînduri,
cu trei grăunțe
zurui
deasupra neantului.
Sub privirile mele
noaptea peste păduri
se înalță
ca un picior de scroafă neagră

la scărpinat.
Singur stau
pe întineric
cu polul în palmă,
insist,
atafă plouă cu copii.

II
Cînd adorm
sînt ca o roată căzută.
Visez mereu
cum vin pe lume
ca să dispar
prin partea opusă,
visez cum se nasc
puhoai de frați
pe dealuri galbene.

III
Cît adevăr
în aceste cuvinte :
Mamă, am terminat.

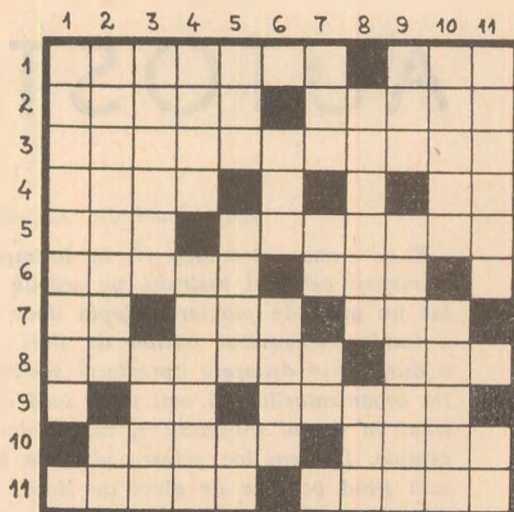
VECINA NOASTRĂ LUNA

ORIZONTAL : 1. Solista melodiei de muzică ușoară „Prima serenadă” (Doina) sau interpretul cîntecului „Lună, dă-mi o scară de mătase” (Dan) — Semnul dumeririi; 2. Inventatorul substanței antigravifice din cunoscutul roman „Primii oameni în Lună” de H. G. Wells — Impărat care „au mers împotriva Plocinicului” în 6892, anul producerii unei eclipse, primul fenomen de acest tip consemnat de un document istoric din țara noastră (letopiseșul lui Azarie); 3. Scopul principal al expedițiilor cosmice din seriile „Lunohod” și „Apollo” (pl.); 4. a...lună, ...stele”, melodie de muzică ușoară de Florin Bogardo — Lanț!; 5. Ades! — Sora lui Apollo, zeița lunii în mitologia greacă, înfățișată ca o femeie frumoasă purtată printre nori într-un car de argint; 6. Hăul cosmic — Steaua, înainte; 7. Calea vehiculelor de mare viteză (abr.) — Ținut în nord-vestul țării — A vui; 8. Locul de unde apare Luna — Mare magazin din Moscova; 9. Treptele nr. 1 și nr. 4! — Autorul romanului de ficțiune „Un român în Lună”; 10. A prezentat în 1846 în fața Academiei Franceze o celebră lucrare (publicată în „Comptes Rendus”) în care pretinde că ar exista o a doua lună — Cetate sub puterea semilunei; 11. Invățătorul din Ilieștii care-i îndrumă primii pași în muzică creatorului operetei „Crai Nou” — Este oprit de Julieta să jure „pe sfînta Lună, care chenar de-argint pe vîrf de pomî brodează” (Shakespeare).

VERTICAL : 1. Costumul plimbărilor pe suprafața Selenei; 2. Punct de îndrumare și control pentru zborurile din seria „Apollo” — Pătrarul 1 și 2!; 3. Produsă, după o veche superstiție, pe poziția înclinată pe boltă a secerei lunare — Colț de stîncă; 4. Foaie metalică — Pe boltă cînd răsare luna...; 5. În fine, aselenizare! — Arțar (reg.) — Curie!; 6. A scris, împreună cu I. M. Ștefan

romanul „Drum printre aștri” — Celui selenar i se iau mostre de către astronauți și mecanismele automate 7. În lumină! — Lactee! — Parte rebusistă!; 8. Republică Sovietică Socialistă pe teritoriul căreia se află celebrul observator astronomic în care ilustrul Ulugbek a studiat, în secolul al XV-lea, eclipsele de Lună și de Soare — Ceas întors!; 9. Constelație — Scriitor englez, autorul romanului „Luna și doi bani jumate”; 10. Cele lunare au fost întocmite pentru prima oară de Jan Hevelius și publicate în cartea „Selenografia sau descrierea Lunii” (1947) — Lună... peste trei luni; 11. Făcute să vadă... stele verzi — „Apollo” la început și la sfîrșit!

Viorel VILCEANU

TIMP LIRIC

Dor

Cîntec tăcut; vis
Ce se naște în gînd,
În semn de rugă.

Trup de femeie se-apeleacă
Pe genunchiul iubirii
Dezgolit,
Înțelegînd molatec chemarea.

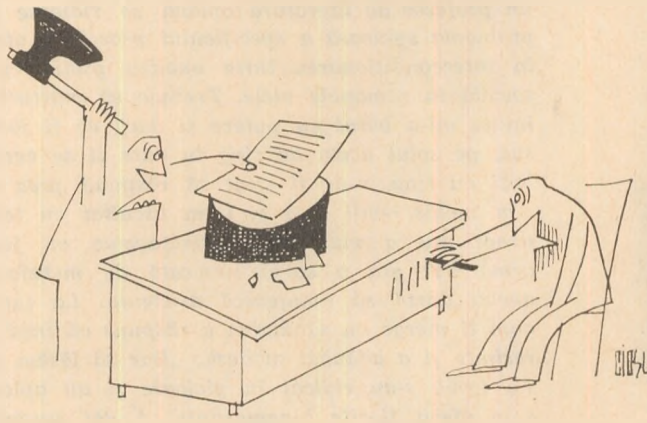
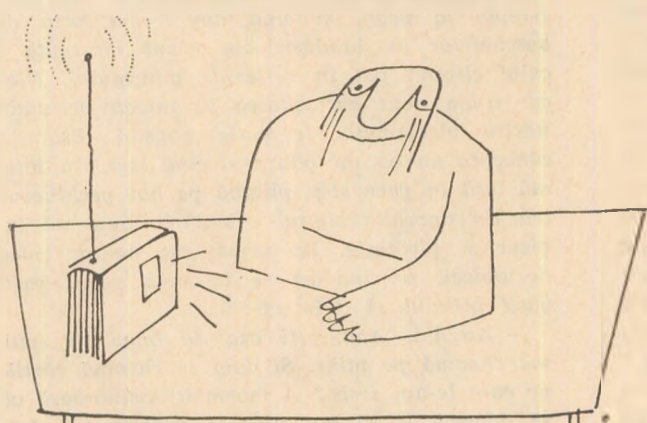
Memoria,
Cu ochii ei de aur
Înflorește ruga în sărut.

H. IONICĂ

Pescărușul

Am căutat în firele nisipului
Cu sfială, răzbunarea lui Hamlet
Și pașii din urmă ai tristei Otelii
Dar am fugit cu pasărea gîndurilor
Mele în codrul Diane pe care-am
Văzut-o scaldîndu-se în lacul
De rouă și flori de sfîrșit
Și trupu-mi săgetat de roua-i
Cea mare a căzut cu strigăt de
Pescăruș pe brațele dimineții.

Aurora PLĂIEȘU

Alteori, pe scenele teatrelor nu sînt jucate nici piesele existente, care tratează probleme majore ale tineretului.

Teatrul Național din Iași a promovat dramaturgia unor autori care analizează astfel de aspecte ale vieții tineretului. Piese de Andi Andrieș, Mircea Radu Iacoban, Ștefan Oprea s-au bucurat de succes fiind apreciate de tinerii ce au urmărit problemele ale existenței lor.

Cîteva exemple demonstrează că aceste acțiuni se inițiază, dar apoi se părăsesc, ca și cum problema educației tineretului n-ar fi majoră și permanentă. Astfel, cu piesa lui Șt. Oprea s-a jucat puține spectacole iar lucrarea „Fără cascadori” de M. R. Iacoban a fost pusă în scenă de teatrul „G. Bacovia” din Bacău, deși prezintă noi valențe etice și estetice față de piesa cu care a debutat la Iași — „Tango la Nisa”.

Un alt aspect al spectacolului de teatru care nu trebuie ignorat în acțiunea de educație a tineretului nostru este — regia.

Mulți spectatori apreciază tendința inovatoare manifestată, firesc, și în domeniul regiei teatrale. Dar tot atât de mulți spectatori resping încercările sterile care vor cu orice preț să treacă drept înnoiri.

Tineretului trebuie să i se ofere un spectacol în care textul dramatic să fie prezentat în lumină veridicității. Diminuind valoarea textului, numai cu gândul de a fi originali, uităm că mulți spectatori tineri n-au mai văzut spectacolul respectiv și așa își vor face o impresie eronată despre valoarea operei dramatice.

Teatrul poate oferi tineretului și posibilitatea de a cunoaște mari personalități actoricești, exemple creatoare, pline de dăruire, bazată nu numai pe talent, ci și pe muncă asiduă.

Generația noastră nu a regretat că a cunoscut exemplul unor mari actori, unor mari oameni ca: George Vrăca, Const. Ramadan, Gr. Vasiliu-Birlic, Lucia Sturza-Bulandra, Șt. Ciobotărașu, Miluță Gheorghiu, Aurel Ghițescu etc. Tineretul de azi, prin condițiile create în statul socialist, poate să cunoască și mai mulți actori de mare talent, care s-au impus și pe plan mondial.

Se face încă prea puțin și în ce privește recitalurile de versuri. Să nu ne mirăm, deci, că unii tineri nu apreciază poezia, nu rețin versurile marilor creatori. Avem tradiția unei înalte școli de declamație, de ce să renunțăm la ea, de ce să nu pregătim tineri care să continue această valoroasă tradiție?”

Considerăm de importanță majoră observațiile și propunerile corespondentei noastre, în măsura în care ele exprimă un punct de vedere larg împărtășit în rândurile educatoilor, relevăm că neajunsurile și dificultățile semnalate pot fi raportate la activitatea multor teatre. Cu atât mai necesare devin măsurile de popularizare intenționate a valorilor artei scenice printre școlari și studenți, măsuri energice și consecvente, promovind un teatru angajat, accesibil.

Un alt aspect este cel al repertoriului contemporan. În cîte piese de teatru se reflectă viața actuală a tinerului muncitor din uzină, de pe marile șantiere ale țării, a studentului sau a elevului zilelor noastre? În foarte puține, comparativ cu realitatea care oferă atîtea surse de inspirație dramaturgilor.

M O M E N T

cinstind eroismul

Chiar și relatarea atât de sobră a cronicarului lasă să transpară nimbul victoriei de la Podul Înalt, acea expresie a dragostei de pămînt și de libertate care a umit atunci Europa. Modesta armată adunată de Ștefan cel Mare a îngenunchiat în smîrcurile vasluiene trufia otomană și a frînt o mașină de cîmpire ce se dovedise de neoprit. Moment hotărîtor în istoria noastră, Podul Înalt va rămîne simbol al vitejiei românești și o piatră de veșnică strălucire la coroana marelui voievod.

Vasluienii au ținut să înscrie în calendarul sărbătorilor de aducere aminte și o zi a Podului Înalt. Evocarea se constituie ca o apooteză ce leagă secole și generații. Vasluiul e leagănul lui Penes Curcanul, legendarul erou de la 1877, descendent al țărănilor răzeșiți de Ștefan cel Mare și tot pe aceste locuri a primit botezul focului, în vara lui 1944, divizia „Tudor Vladimirescu”, participînd la lupta pentru eliberarea patriei.

Cinstind eroismul de acum cinci secole în ritm de imnuri patriotice și de versuri mobilizatoare, depunînd flori pe mormintele curcanilor și ale pandurilor, ne îndeplinim nu doar o datorie față de memoria celor care au contribuit la crearea țării de azi, ci preluăm de la ei spiritul de sacrificiu pentru apărarea și păstrarea zestrei strămoșești.

La Podul Înalt, dîrzenia oamenilor veniți la luptă cu uneltele lor de muncă a arătat că, atunci cînd îți aperi „sărăcia și nevoile și neamul” iar dreptatea e de partea ta, nici o forță din lume nu te poate învinge.

istoria teatrului la radio

Ciclul „Momente din istoria teatrului românesc” pe care l-a inițiat studioul de radio Iași răspunde unei necesități imperioase, legate de formarea noilor generații de spectatori și, în special, de educarea patriotică, socialistă, a tineretului.

Numărul scenelor de teatru a sporit, după eliberarea țării, depășind astăzi cifra de 40. Mutațiile demografice au creat aglomerări urbane apreciabile, au făcut să apară pe harta țării centre industriale dezvoltate, creînd și artele teatrale noi și complexe obligații. Tineretul școlar și universitar reprezintă o pondere mult sporită astăzi față de anii anteriori proclamării Republicii.

Pentru ca scena să exercite și în epoca noastră o adîncă influență asupra conștiințelor, formînd masele de spectatori în spirit umanist, se impune o acțiune mai susținută de educare a lor, oferindu-li-se posibilitatea de a cunoaște și a aprecia valorile artei scenice prin prisma evoluției ei istorice în țara noastră. Teatrul nu înseamnă numai clădirea, nu înseamnă piesele, actorii, regizorul, ci — toate la un loc — prinse într-un angrenaj ce asigură comunicarea spirituală cu marea public. Teatrul românesc are, în privința aceasta o foarte bogată tradiție care e necesar să fie mai bine cunoscută, înțeleasă, stimată. Receptînd spectacolele de astăzi în contextul evolutiv al teatrului românesc, noua emisiune pe care Radio-Iași a anunțat-o tinde să ofere spectatorilor reali și mai ales celor virtuali criterii de apreciere estetică, prilejuri de meditare și de solidarizare în baza acelei conștiințe comune pe care scena are datoria de a o menține vie.

În emisiunile anunțate va fi vorba de momentele hotărîtoare, începînd cu apariția teatrului cult în țările române și continuînd cu acele fapte istorice care au marcat curente de idei, influențînd dezvoltarea scenei naționale. Criteriul cronologiei se îmbină astfel cu cel al factorilor determinanți. Pe lângă expunerile propriuzise, ilustrațiile numeroase, multe din „fonoteca de aur”, își propun să asigure adîncirea ideilor desfășurate și a concluziilor cu privire la fiecare moment sau personalitate remarcabilă din trecutul mișcării noastre teatrale.

Emisiunile se vor succeda săptămînal. Prima va avea loc la 8 august crt.

N. IRIMESCU

TV.

Fie că-ți place mai mult aspectul baladesc al interpretării Doinei Badea sau cel de diafană plasticizare aparținînd Mihalei Mihai, expresivitatea Andei Călugăreanu sau interpretarea în notă de modernă cantilenă a lui Aurelian Andreescu, trebuie să accepți că, în toate cazurile, o anume acuratețe a existat. Acuratețe obținută nu fără un anume efort, foarte necesar, de altfel, dacă ne gîndim la atât de dificilul impact — în unele cazuri — dintre melodie și text, care melodii au dat uneori impresia de remake-uri, textele, în schimb, unele dintre ele, firește, nebeneficînd nici măcar de această calitate și lăsînd doar penibila impresie de stingăce im-

provizație. Am asistat, din această cauză, cu stringere de inimă, la nemiloasa comprimare sau dilatare a unor silabe, deoarece, întocmai unor economice haine „de gata”, versurile nu se prea potriveau pe umerii melodiilor, costumele prozodice plesînd pe la încheieturi sau producînd hilele deplasări de accent în corpul cuvintelor mult prea dezinvolt utilizate.

Ce-ar fi dacă, pentru a evita pe viitor asemenea spectacole în spectacol, s-ar organiza și pre-festivaluri, în care proba să se facă separat pentru text și separat pentru muzică. Ține, nu ține?

Firește, sînt cazuri și cazuri, o generalizare pripită n-arservi la nimic. Și poate aș fi lăsat procesul în suspensie, existînd, mai de fiecare dată, o înalță valabilă, dacă nu l-aș fi ascultat, simbătă seara, pe Bogardo: acest autentic poet al muzicii ușoare, ale cărui cîntece au meritul de a fi dat aparentei desuetudini numele legitim de farmec, și modernității — sensul unui fără de echivoc apel la sinceritate și autentică sensibilitate. În cea seară a interpretat, dacă nu mă înșel, două melodii, adevărate discursuri lirice, care nu trîșau, deci nu voiau să pară nici operă, nici sîrbă, nici șlagăr importat de peste hotare. Nu voiau să fie decît ceea ce erau în realitate, expresii ale unui talent care are de ce avea de a evita frivolitatea galanteriilor de frustă promenadă, dar și probitatea de a da cuvîntului sensuri muzicale, iar muzicii — poetice corespondențe cu verbul care o vehiculează. Încît, ascultîndu-l, îți vine să rostești, odată cu Criticul: „am căutat un autor (de muzică ușoară), și am dat cu uimire și încîntare peste un om”. Un om cu o expresie tonică, nu clamată, ci subordonată unui gînd, unui cald, tulburător gînd muzical.

L-am ascultat deci, și am repus pe rol procesul festivalurilor de muzică ușoară, avînd drept unic, încăpățînat martor nostalgia.

Între timp, acolo, la Constanța, s-au dat premii. Multe. Totul într-un cadru admirabil arhitecturat scenic. În fata unui public entuziasmat și a îndemnatelor camere de luat vederi, care plasticizau tandru chipurile interpreților.

Între timp, acolo s-a consumat un nou act al romanticoasei drame a muzicii noastre ușoare. Parte expozițivă (încă!) anunțînd de obicei conflictul și pregătînd intrarea vedetei, în vreme ce ea așteaptă, neliniștită, în culise. Are trac: va mai rămîne oare vreun premiu disponibil?

Cine știe?

AL. I. FRIDUȘ

Ion ANTONICĂ :

„Rod bogat”

SPORT

MEDUZE

S-au înmulțit, ciudat, meduzele. Să fie vreun semn? Cine știe a-l tălmăci? Umbrele diafane și urzicătoare au năpădit litoralul și, cînd inoți, ai neașteptată plăcere a gîdila pe spinare cite-o tingire timp și gelatinoasă... Pescarii s-au reprofilat, căuțînd eterna victimă a concediilor din totdeauna — adică nenorocitul guvid, urit, lacom și, totuși, blajin. Clasificat în categoria speciilor „lipsite de importanță economică”, ocrotit de nimeni și hăituit de toți, guvidul a devenit, în medicația litoralului, un soi de Carboxin popular. Cine și-l auto-prescrie, devine de bună voie și nesilit de nimeni prizonier al digurilor și pietroacelor, departe de „lumea dezlăntuită”, acolo unde nu-s zvonuri despre transferări—bombă, departe de amărăciunea retrogradării „Politehnicii”, departe de tot ce-i acut-violent-strident actualitate în sport. Pe dig, veștile ajung după o pauză de fezanare, care le descarcă de electricitate și le tunde țepii. Afli că Fischer a cîștigat din nou. Și că Spasski s-a îmbolnăvit. Bobby se pare că va învinge și-i greu de bănuț cum va arăta viitorul „mecel al secolului”: dacă acum, în postura de challenger, Fischer și-a permis toate mofurile de pe lume, cum va fi atunci cînd, aflat în posesia titlului, va stabili condiții pentru adversari? Oricum, chiar dacă ne displac printru ifosele și teribilismele, se cuvine să-i acordăm Cezarului ceea ce-i aparține și să recunoaștem că Bobby a adus în șah scîlpirile curajului și ineditului, că, odată cu apariția fenomenului Fischer, jocul celor 64 de pătrate a țîșnit din mlaștina remizei și a variantelor răs-cunoscute, pășînd pe solul ferm (și necartografiat) a construcției originale și inedite... Un „Contemporanul” rătăcit pe plajă ne aduce veste că Tudor Mazilu a văzut, în ancheta „Sportivii și teatrul”, un semn al legăturii strînse dintre lumea stadioanelor și cea a scenei — adică, exact invers de cum am văzut noi. Dacă n-am ști că talentatul

dramaturg și prozator T. M. este un tele-iubitor al sportului, mai că ne-ar îngrijora această enormă diferență de optică. Avem însă plăcere să ne menținem punctul de vedere inițial exprimat, fără nici o umbră de corectură.

...În fine, apropiîndu-ne de finalul acestei corespondențe din lumea meduzelor, trebuie să ne facem datoria de comentator și să consensem, în cîteva fraze, datele esențiale ale partidei de fotbal dintre echipele reprezentative (ași!) ale asociațiilor de scriitori din Iași și București. Scorul în sine n-are importanță (e clar că iar am mincat bătaie! De cînd a retrogradat „Politehnica”, nu ne mai izbuteste nici un dribling!) Va să zică, după cum spuneam, scorul n-are importanță. Important este faptul că meciul a izbutit să impună niște personalități cu certe perspective. Cezar Baltag desenează ideograme pe nisip cu reală chemare; i se recomandă ceva mai multă decizie în fazele de finalizare. G. Dimisianu a evoluat, din păcate, neconcludent — se pare, din pricina condiției fizice. Atunci cînd poți descoperi un sens în arabescurile driblingului lui Iulian Neacșu, e clar că-i fază de gol. La ieșeni, accidentările repetate și unele tendințe către viață nesportivă au redus capacitatea totală de efort. Șt. Oprea, tot c-un deget zdravăn și unul olog, a dat ce-a putut (chiar și goluri). Andi Andrieș, posesorul unui verb de invidiat, dispune (între orele 18.05—18.07) și de șut, viteză, dribling, forță de percuție. Vlad Sorianu și Mihai Sabin, apărînd poarta alternativ, s-au compromis în aceeași ordine. Rătăcit printre noi, un compozitor ieșean a dovedit încă odată că maestrul portativelor se simt mai în largul lor în aer (vreau să spun în spațiile dintre cele cinci linii) decît pe pămînt...

M. R. I.

UN ÎNALT PRESTIGIU INTERNAȚIONAL

Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu ca și Rezoluția adoptată de Conferința Națională, definesc un amplu program de acțiune a partidului și statului nostru socialist pe planul relațiilor internaționale în etapa actuală — strălucită reafirmare a opțiunilor socialiste fundamentale ale poporului nostru, a devotamentului neobosit cu care Partidul Comunist Român împletește în mod armonios, în întreaga sa activitate, apărarea hotărâtă a intereselor naționale ale poporului nostru cu îndeplinirea, fără preget, a îndatoririlor sale internaționaliste.

Bazate pe o profundă analiză a dezvoltării societății contemporane, a direcțiilor și perspectivelor evoluției vieții internaționale, aprecierile și concluziile Conferinței Naționale privind raportul de forțe pe arena mondială, problema perspectivelor păcii în condițiile noastre, internaționalismul proletar și principiile relațiilor dintre țările socialiste și dintre partidele comuniste și muncitorești, exigențele actuale ale politicii de coexistență pașnică între state cu orinduirea socială diferite, căile de asigurare și consolidare a păcii în Europa și în lumea întreagă — se caracterizează prin trăsături care, în ultimii ani, s-au făcut puternic simțite pe planul activității internaționale a partidului și statului nostru — principiialitate și realism, caracter constructiv și spirit de inițiativă, fermitate și consecvență.

Analiza multilaterală a situației internaționale actuale, cuprinsă în Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu, oglindește, în mod magistral, o concepție profund dialectică asupra dezvoltării societății contemporane, o clarviziune marxist-leninistă creatoare asupra tendințelor obiective care prevețesc tot mai mult în evoluția raporturilor pe plan mondial ca și a forțelor social-politice de a căror acțiune depind însuși destinul păcii în lume, asigurarea progresului societății omenesti. Este, fără îndoială, o analiză optimistă, care însuflă încredere în capacitatea acestor forțe de a determina într-o măsură tot mai mare cursul evenimentelor, dar în același timp, o analiză lucidă, care, pornind de la realitățile existente, de la constatarea obiectivă a faptului că —

în ciuda desfășurării contradictorii a evenimentelor, a esenței agresive permanente a imperialismului — încercările acestuia de a opri transformarea revoluționară a lumii sînt sortite eșecului, că raportul de forțe se schimbă continuu în favoarea socialismului și păcii. O demonstrează în mod grăitor procesul de formare și consolidare a sistemului mondial socialist, prăbușirea sistemului colonial, marile bătălii de clasă din țările capitaliste. O demonstrează, de asemenea, înfrîngerile suferite de S.U.A. în războiul din Indochina, lupta tot mai hotărâtă a popoarelor — doritoare de a trăi în libertate, de a-și hotărî singure soarta împotriva politicii de dominație și dictat a cercurilor imperialiste. „Toate aceste schimbări și mutații care s-au produs și se accentuează pe plan mondial — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul prezentat în fața Conferinței Naționale atestă cu tărie faptul că aria de manifestare a vechii politici imperialiste de forță și dictat s-a redus și se reduce tot mai mult; se deschid noi perspective pentru înfăptuirea unei politici și a unor relații noi între state, iese tot mai puternic în evidență posibilitatea de a se evita un nou război mondial, de a se asigura o pace trairnică în lume”.

În lumina acestor considerente, Conferința Națională a partidului a relevat cu deosebită claritate, în spiritul Congresului al X-lea, direcțiile de bază ale activității internaționale a partidului și statului nostru în anii viitori. Ea a reafirmat cu tărie hotărîrea țării noastre de a situa, ca și pînă acum, în centrul înțregii sale politici externe, intensificarea relațiilor de prietenie și colaborare multilaterală cu toate țările socialiste. În anii de după cel de al X-lea Congres al partidului au fost reînnoite tratatele de prietenie, colaborare și asistență cu Uniunea Sovietică, Republica Populară Bulgaria, Republica Populară Polonă, Republica Populară Ungară și a fost semnat primul Tratat de prietenie cu Republica Democrată Germană. În perioadele dinaintea Congresului a fost reînnoit tratatul cu Republica Socialistă Cehoslovacă. Toate aceste tratate asigură continuarea dezvoltării colaborării dintre țările noastre în toate domeniile, constituie o contribuție

activă la cauza socialismului, a colaborării și păcii între popoare. De asemenea, relațiile dintre România și Iugoslavia au cunoscut o puternică dezvoltare în toate domeniile.

O însemnătate deosebită au avut vizitele delegației noastre de partid și de stat în țările socialiste din Asia. Cunoșc o dezvoltare continuă relațiile României cu Republica Cuba, îndeosebi în domeniul economic și tehnico-științific, extinzîndu-se totodată colaborarea în diferite domenii de activitate. „Putem afirma — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — că Republica Socialistă România are relații bune de prietenie, colaborare și solidaritate internațională cu toate țările socialiste, pășește ferm, împreună cu toate popoarele care făuresc noua orinduire, pe drumul socialismului și comunismului”.

Întreaga activitate desfășurată pentru dezvoltarea relațiilor de colaborare cu țările socialiste se înscrie în orientarea generală a Congresului al X-lea de a face totul pentru depășirea divergențelor existente între țările socialiste, pentru întărirea colaborării și unității lor. O deosebită însemnătate are afirmarea în Raport a necesității de a se ajunge la o mai bună precizare a principiilor și normelor care trebuie să genereze relația dintre toate țările socialiste.

În Raport, ca și în Rezoluția adoptată de Conferința Națională, o atenție deosebită se acordă dezvoltării relațiilor cu țările care au pășit pe drumul afirmării independente. Relațiile cu aceste state au o mare însemnătate nu numai din punct de vedere economic, ci și politic, ele înscriindu-se în cadrul politicii generale de luptă pentru progresul economic și social al fiecărei țări, în cadrul luptei împotriva imperialismului, colonialismului și neocolonialismului. În momentul de față România întreține relații bune cu toate aceste țări, vizita efectuată în această primăvară, de tovarășul Nicolae Ceaușescu în cele opt state africane, fiind o expresie elocventă a prestigiului de care se bucură România și în această parte a globului pămîntesc.

Conferința Națională a subliniat încă o dată faptul că România acționează în spiritul principiilor coexistenței pașnice a statelor cu orînduirii sociale diferite, des-

fășoară o politică activă, de extindere a colaborării economice, politice, tehnico-științifice și culturale cu toate statele lumii, aceasta corespunzînd atît intereselor naționale ale poporului român, cît și cauzei păcii și progresului pe plan internațional. La temelia tuturor relațiilor sale externe, țara noastră situează în mod constant principiile suveranității și independenței naționale, ale egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, respectarea dreptului sacru al fiecărui popor de a-și stabili de sine stătător calea dezvoltării sale.

În documentele Conferinței și-a găsit o puternică oglindire preocuparea neobosită a partidului și statului nostru de a contribui și în viitor la rezolvarea problemelor arzătoare care frămîntă în prezent comunitatea internațională. Sînt aduse contribuții și concluzii deosebit de prețioase cu privire la înfăptuirea securității europene, la promovarea unei politici de egalitate în drepturi între state, de colaborare și destindere, de pace în lume, la locul și rolul Organizației Națiunilor Unite în promovarea dreptului internațional în relațiile dintre state. Totodată sînt evidențiate soluțiile ce se pun pentru încetarea războiului dus de S.U.A. în Vietnam și crearea tuturor condițiilor pentru ca poporul vietnamez să-și poată rezolva singur treburile interne, fără nici un amestec din afară; reglementarea pașnică a situației din Orientul Mijlociu pe baza rezoluției Consiliului de Securitate din noiembrie 1967; realizarea dezarmării generale și, în primul rînd, a dezarmării nucleare.

Un loc deosebit îl ocupă, în Raport, ca detașament activ al mișcării comuniste internaționale, politica P.C.R. de întărire a solidarității internaționaliste cu partidele comuniste și muncitorești, cu forțele democratice, antiimperialiste, progresiste din întreaga lume.

Prin pozițiile de principiu adoptate în Raport cu privire la problemele cheie ale dezvoltării lumii contemporane, prin direcțiile și obiectivele pe care le-a stabilit în promovarea politicii României socialiste pe plan mondial, Conferința Națională a Partidului Comunist Român a adus o importantă contribuție, bogată în semnificații, la întărirea forțelor revoluționare și progresiste, la triumful cauzei socialismului și păcii. Ea se va înscrie ca un moment istoric în dezvoltarea României socialiste și în creșterea prestigiului ei pe plan mondial.

Radu SIMIONESCU

Pe plajele mării Caspice

Foarte de curînd, la Mahacikala m-a întâmpinat o căldură toridă; termometrele indicau 38 de grade. Valeriu Maharadze, de la televiziunea din Daghestan, un bărbat relativ tînăr, plin de sănătate și, mai ales, spiritual, mă invită la un elegant bar de zi, și încercăm să ne mai răcorim cu un cocktail specific locului — o băutură din citro, vodcă și coniac — dar degeaba! Soarele, care pornește, parcă, din creierul munților Caucaz, oprindu-se pe luciul mării Caspice, ne perpelește, nu altceva. În ajun, la Moscova, plouase din belșug, cu tunete și fulgere cinematografice, și cînd decolam de pe aeroportul Șeremetievo, cu un elegant TU 154, rafalele de apă nu conteniseră. Și era, firește, plăcut.

Noul avion cu reacție a început să circule de scurt timp, așa că sîntem, probabil, printre primii care călătorim cu uriașa pasăre de oțel. Zburăm la 11.000 m. înălțime, cu o viteză de aproape o mie de km. pe oră. Cabinele sînt confortabile, aerul condiționat lasă

impresia că sîntem într-o stațiune montană. După două ore, ajungem la Mineralni-Vodi, în Caucazul de nord, schimbăm avionul și, cînd aterizăm la Grozni, primul contact îl luăm cu trandafirii oferiți de amabilele gazde, care au venit în întâmpinarea unui grup de sportivi bulgari, polonezi și români participanți la un mare turneu internațional în Daghestan. Soarele, mult soare aprins, prevestește canicula din Mahacikala, oraș spre care ne îndreptăm cu autocarele, preț de aproape trei ore.

Capitala Republicii autonome Daghestan (din cadrul R.S.F.S.R.) este animată la orele serii. Alargă, svelte, „Zaporojețuri“ mignon, cu sisteme de ventilație suplimentare și cu faruri pătrate și Volgi de ultimul tip. Oamenii — voioși și mai ales, volubili. În fața cochetului hotel „Caspica“, unde sîntem găzduți, aud vorbindu-se mai multe limbi — și împrejurarea mă surprinde, de vreme ce același aspect îl întîlnesc a doua zi pe plajă, ceea ce înseamnă că nu m-am

înșelat. În adevăr, aflu că aici — sînt peste 30 de naționalități care folosesc tot atîtea limbi: avarski, lezghinski, kumikski, laski, darghinski ș.a. Oraș modern, cu o populație de aproape un sfert de milion de locuitori, Mahacikala are o veche tradiție de cultură, transferată în contemporaneitate. De curînd, a fost descoperită aici o placă de piatră, pe care erau încrustate diverse semne. Descoperirea s-a dovedit de mare răsunet, deoarece semnele reprezintă alfabetul agvan care aparține populației ce locuia în antichitate, în secolele V-VI e. n., pe tîrmul de sud-vest al mării Caspice. Vestigiile ale culturii îndepărtate se întîlnesc și în orașul Derbient, unde se află celebra cetate Narin Kala, ai cărei pereți au o vechime matusalemică.

Astăzi, pe aceste meleaguri, unde nu mai departe decît acum doi ani s-a înregistrat un violent cutremur care a distrus multe așezări, viața a pornit pe coordonate noi. S-a reconstruit tot ceea ce au spulberat mișcările seismice (O interesantă lucrare „Mai 1970“ înfățișează pregnant acest lucru), s-a dezvoltat o puternică industrie: petrolieră, de produse electrice, de ceramică, de fibre sticloase. Tot aici a înflorit o cultură diversificată. Ni se relatează că există 5 institute de învățămînt superior, literatură se publică în 9 limbi, ziarele apar în 7 limbi, există 7 teatre naționale. Chiar în timpul vizitei noastre se afla în turneu Teatrul muzical din Baku cu opereta „Silvia“, care a făcut săli pline. Nu mai vorbim de Filarmonică și de cele două ansambluri populare de cîntece și dansuri, care au largă audiență la public.

Intr-o dimineață, cînd cele aproape 40 de grade m-au împins, ca un resort, spre apa involburată a Caspicii, plaja era arhiplină, colorată și gălăgioasă ca pretutindeni pe litoral. La Mahacikala nu există o mare stațiune în accepția curentă; plaja întinsă e populată, îndeosebi de localnici, dar amenajările sînt notabile. Pe la vreo 10, tocmai cînd mă bălăceam împreună cu cîțiva amici și mă

tot frămîntam unde-l pot găsi pe venerabilul poet avarski Rasul Gamzatov spre a-i solicita, eventual, un interviu, numai ce observ că grupuri de tînci și mai vîrstnici se echipează grăbit și tot așa de repede părăsesc plaja. Privesc către înaltul cerului și văd că, slavă domnului, soarele arde mai dihai ca deunăzi; nici urmă de nori. Un bătrînel șugubăț a lămurit, însă, numaidect nedumerirea noastră: pe stadionul central începe concursul internațional de lupte libere, iar la Mahacikala luptele libere întrec fotbalul în materie de spectatori. A practica acest sport este aici la fel de firesc precum ai bea cvas sau ai minca o friptură de baran. Luptele se predau la școală, „luptătorii“ se întîlnesc pe plajă, iar lui Ali Aliev, fost campion mondial timp de 5 ani (acum candidat în științe medicale, care-și pregătește teza de doctorat) i s-a consacrat, în această vară, o monografie apărută în bune condiții grafice precum și un concurs omagial.

La stadion, în adevăr, lume peste lume — pasionată și nerăbdătoare. Iar la masa oficială, absorbit total în fața întrecerilor — tocmai cunoscutul poet pe care voiam să-l cunosc, laureat al Premiului Lenin. Am vrut să-l abordez după terminarea partidelor, dar ni s-a spus că e așteptat de operatori de la „Mosfilm“ care lucrează la un documentar despre pitorescul și îndepărtatul Daghestan, cu bătrîni coboriți din munții din apropiere și care poartă căciuli indesate pînă peste urechi cînd soarele își făcea de cap, cu păstori de naționalitate nogoiți, din nord, cu darghinți care se ocupă cu grădinaritul, vița de vie și artizanatul, cu plajele pline de femei grațioase, cu efervescenta vieții cultural-artistică din Mahacikala. Oraș ospitalier, pe care l-am părăsit într-un amurg dulce, la bordul unui avion, tocmai cînd arșița se potolise de tot și primii stropi de ploaie ne făceau bezele de pe malul Caspicii.

I. ȘTIRU

cronica

săptămînal politic, social, cultural

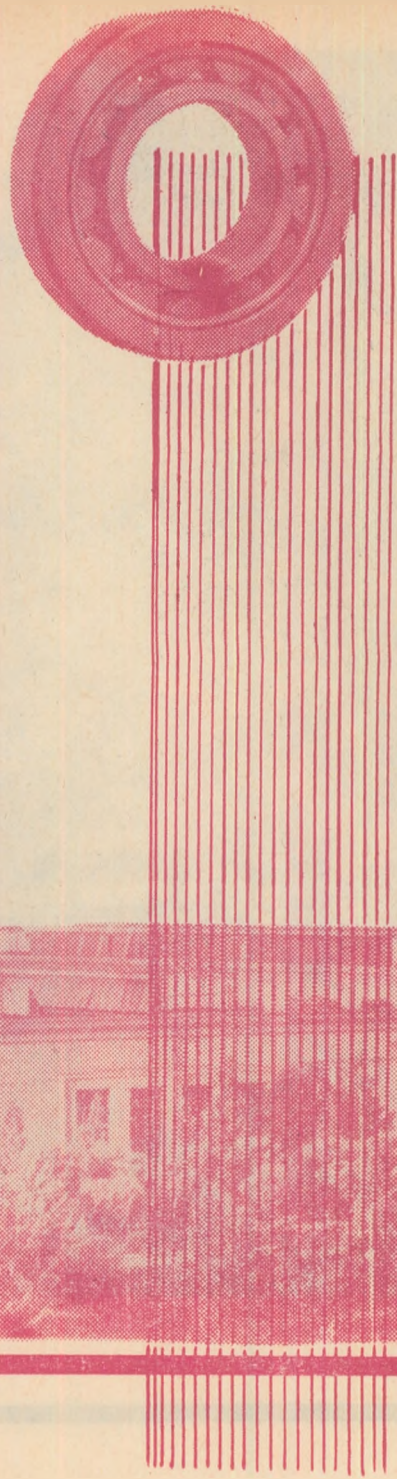
Redactor șef: LIVIU LEONTE
Redactori șefi adjuncți: ANDI ANDRIȘ, N. BARBU
Secretar general de redacție: ȘTEFAN OPREA

în colegiul de redacție:

AL. ANDRIȘCU, CONST. CIOPRAGA, ION CREANGA,
AL. DIMA, ILIE GRAMADĂ, DAN HATMANU, MIRCEA
RADU IACOBAN, GAVRIL ISTRATE, GEORGE LESNEA,
P. MILCOMETE, CR. SIMIONESCU, CORNELIU STURZU,
CORNELIU ȘTEFANACHE, NICOLAE ȚĂTOMIR.

Prezentarea grafică: VALER MITRU

FABRICA DE RULMENȚI BIRLAD

O seară de poezie la Fabrica de Rulmenți Birlad. Sala clubului e chiar în inima uzinei, între hale fierbinți — adică așa cum trebuie să fie un club. Poeții citesc pe scenă, citesc rar, în timp ce uzina le crează un fundal sonor de muncă intensă. Respirația mașinilor pătrunde în sală, comandând ritmul stanțelor. Poeții cîntă munca, fabrica cîntește poezia. Pe măsură ce ies din schimb, oamenii urcă la club. Alții părăsesc sala călcînd în virfuri, intră în schimb. Și, în acest timp, pulsul secțiilor se transmite egal, puternic, precis ca și viața, trecînd prin pereți și prin arbori.

Mășterii rulmenților au și un cînaclu literar, au cerc de pictură, au brigadă și formații artistice. Rulmentul în sine e o bijuterie, o invitație la metafore. Făuritorii lui sînt în primul rînd oameni ai unei tehnici de mare precizie — orfevieri și ceasornicari. Cred însă că nu poți concepe o asemenea minune de îmbinare a volumelor rotunde, așa cum nu poți urmări mișcarea astrelor pe un planctarium, dacă nu ești un pic poet.

Tovarășul inginer **Mircea Simovici**, directorul fabricii, mi-a vorbit despre maturizarea întreprinderii pe care o conduce, bineînțeles în contextul ramurii respective al cărei centru e la Brașov, citîndu-mi, între altele, că la Birlad sînt în curs de pregătire șase-sapte lucrări de doctorat cu teme legate de viața rulmenților și vorbindu-mi entuziasmat de colaborarea uzinei cu Institutul Politehnic din Iași în materie de cercetare științifică.

Tovarășii ingineri șefi **Năstase Diomid** și **Gh. Constantin**, primul de concepție, al doilea de producție, pornind de la faptul că F.R.B.-ul a pășit în al 20-lea an de viață, (la 1 mai 1973 va fi sărbătorirea), mi-au vorbit despre legătura afectivă cimentată între oameni și — în general — despre importanța tradiției ce începe a se forma și transmite de la o generație la alta. Fabrica a început să aibă pensionari, deci oarecum un trecut. Spun „oarecum” pentru că acești pensionari sînt încă activi, contribuind la cizelarea generațiilor tinere. „Experiența se adună picătură cu picătură și se bea de dușcă” — mi-a amintit unul din acești „tineri” pensionari, purtînd cu mîndrie ecusonul F.R.B.

— În orice început rezidă un anumit romantism, îmi spune zîmbind tov. ing. **Mircea Simovici**, pe care e plăcut să-l e-

voci după ce ai depășit faza respectivă. Seamănă cu amintirile din copilărie care, din perspectiva vîrstei, ți se par frumoase. Birladul a făcut muncă de pionerat, o muncă pe care, desigur, Alexandria — cea mai tinără cetate a rulmenților de pe harta țării — nu o va face, beneficiînd de experiență. Nu e rău că am făcut o asemenea trudă de început, pornind de la nivelul zero. Acum sîntem majori din toate punctele de vedere.

CONDIȚIA PROGRESULUI: SPECIALIZAREA

Din discuțiile purtate cu factorii de conducere ai acestei fabrici am ajuns la concluzia că, la nivelul actual al pieții mondiale (și nici nu putem face considerații decît la acest nivel) se cere, înainte de orice, o înaltă specializare. Noi sîntem constructori de rulmenți de dată recentă în raport cu alte țări. Dacă, totuși, ne-am impus a fost datorită calității factorului om. Rulmenții sînt extrem de pretențioși întrucît pe roțile lor gonesc de multe ori mii de tone greutate. Aici contează aliajul metalului, contactele de frecare, precizia de prelucrare — și mai ales — formele de construcție. Iar stricta specializare se verifică mai ales în construcția interioară, o arhitectonică proprie fiecărui fabricant. Desigur că mergînd pe această linie ajungem la laboratorul de încercare a rulmenților și la catedra tov. prof. **Popineanu** de la Institutul Politehnic Iași — unde totul e explicat după legi riguroase.

Cert e că Birladul aspiră la o înaltă specializare, evoluînd de la faza incipientă „fabricăm ce ni se cere” la „fabricăm ceea ce putem realiza mai bine”. Astfel, în prezent F.R.B.-ul excelează în rulmenți de serie mică (circa 250 de tipuri anual) cum ar fi rulmenți de vagoane, rulmenți oscilanți cu role butoi etc. Fabrica nouă va avea însă profilul pentru rulmenți de serie mare.

De altfel, în general ramura fabricării rulmenților ia o dezvoltare impresionantă la nivel republican, iar Birladul ține să-și mențină locul fruntaș. E firesc, deci, ca ritmul fabricii să devină an de

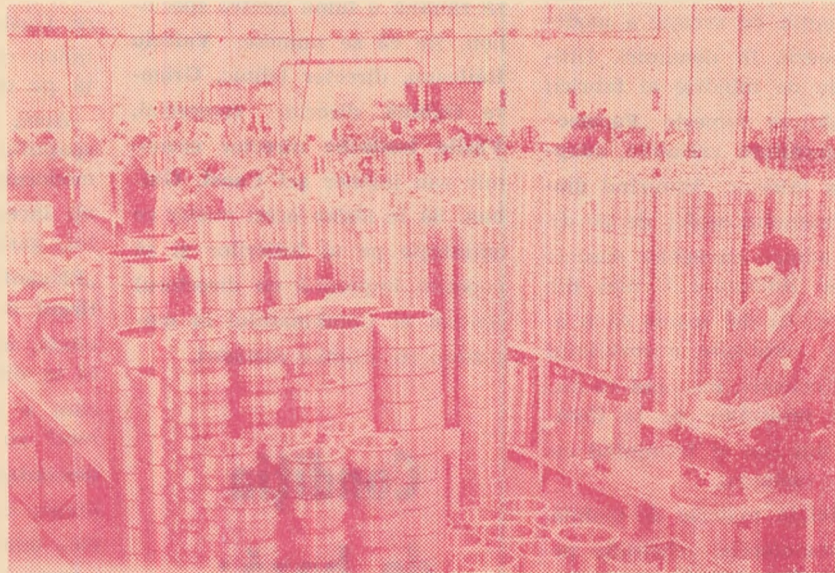
an mai alert, utilajele să fie primenite, iar oamenii să... întinerească. Școala profesională și liceul industrial sînt pepinierele cadrelor de mîine.

RULMENȚI ȘI VERSURI

Directorul fabricii a fost recent ales membru supleant al Comitetului Central al Partidului Comunist Român. E desigur o recunoaștere a meritelor inginerului **Mircea Simovici**, birlădean get-beget dar și o cinstire adusă miilor de munci-

Atunci fabrica era la margine de trg uitat, azi e inima unui oraș modern. Atunci, din oraș pînă la Rulmenți mergeai pe islaz inundabil, azi alergi pe asfalt printre blocuri albe și școli. Ca atras de un magnet, orașul se apropie de căldura uzinei, așa cum nu există sat birlădean care să nu aibă solie la F.R.B.

Pe linia ferată trec vagoane, pe șosea alunecă automobile — se învîrt amețitor mii de rulmenți. În sala clubului, o solistă de muzică populară, acompaniată de taraf, cîntă melodii aduse de la **Bogdana**. Instrumentiștii au improvizat scaune din lăzi pentru expediție. Se distinge emblema F.R.B. — „Rumanien”.

tori care ne dau rulmenți cu inițialele F.R.B. Ne dau asemenea rulmenți, dar găsesc timp să vizeze la fabrica de mîine, fie proiectînd la planșetă, fie picînd la șevalet, fie scriînd versuri.

În biroul directorial e un peisaj de toamnă: păduricea la marginea căreia a crescut fabrica. A fost pictată atunci de un amator, membru al cercului plastic. Atunci amatorul era muncitor la calificare, azi e maistru șef de secție. Peisajul său are azi valoare de document.

Mîine, poimîine, lăzile vor pleca în lumea largă asemenea unor saluturi de binețe pe care muncitorii birlădeni le adresează prietenilor de peste mări și țări. Iar strungarii poeți vor urca pe alte lăzi și vor citi din ultimile lor versuri:

„Azi am trimis spre neștiuții frați
Inele albe scrise din oțel,
Ca să-nțeleagă toți al nostru țel:
O viață împlinită sub Carpați”.

AL.

COMBINATUL DE EXPLOATARE SI INDUSTRIALIZARE A LEMNULUI IASI

CEIL

Impresii vizuale, auditive, olfactive. In halele fabricii de mobilă din Vaslui o ordine geometrică, o imensă tablă de șah pe care se mișcă stive, alunecă prisme, coboară cuburi de cherestea în nuanțe albe, sepia, maron. Un zumzet uniform, surd. O aromă de rășină ca din bunget de munte. De pe rampa de comandă urmăresc jocul volumelor, desfășurat fără nici un sunet, comandat probabil automat. Inginerul Tit Șuhan e tânăr ca și fabrica pe care o conduce, îndrăzneț și puțin poet. Indrăzneala se vede în concepția de creație a modelelor, poezia în denumiri. Ultimul titlu de mândrie al fabricii din Vaslui se numește „Farmec” și e o garnitură variabilă, adaptabilă la interior. Admirând gingășia desenului stofei de pe divan și adâncimea așelor născute în luciul dulapului format din trei părți, îți dai seama că o asemenea realizare e rezultatul gustului colectiv, începând cu nucleul de proiectare de la Combinatul din Iași și terminând cu meșterii vasluieni.

De altfel, în materie de mobilă toate metaforele cheltuite pe parcursul fluxului de producție pot înflori ori se pot ofili în expoziția finală. Adică, asemeni oricărei opere de artă, fragmentul sau piesa parțială e departe de a sugera valoarea întregului. Am vizitat fabricile din Iași însoțit de tovarășul director general al Combinatului, **Petre Necula**, și am urmărit circulația unui spătar de canapea sau a pie-

selor curbate de salon. M-a entuziasmat eleganța lor, siguranța liniei, dar impresia finală, când am admirat garnitura în incinta magazinului-expoziție din incinta Combinatului a fost cu totul alta. Mobila trebuie prezentată într-o anumită ambianță care e numai a ei, privind mediul, lumina, așezarea. Surprinsă în depozite de stocaje sau în magazii oarecare — nu are farmecul scontat de fabricanți. De aceea, e bine ca fazele de asamblare să rămână o taină pentru specialiști, fie că se numesc **Valeriu Răileanu**, director tehnic, **Grigore Oghină**, director comercial, **Vasile Iordache** director economic sau inginer șef **Const. Ghi-ban**. Să le lăsăm acest mister ce amintește pe al lutierilor și să poposim împreună cu directorul general al Combinatului în magazinul cu ultimile realizări.

Condiția de bază: adaptabilitatea

— Mobila fiind cea care decide aspectul interiorului nostru cel de toate zilele, deci influențând satisfacția estetică și chiar buna dispoziție, e firesc să pretindă o serie de calități chiar din

momentul aflării prototipului pe planșeta de proiectare, ne spune tov. **ing. Necula**. De aici grija noastră pentru întărirea colectivului de creație și cultivarea talentelor din fabrici în materie de artă funcțională. Fiind apăsajul femeilor, mobila e pretențioasă, trebuind să evolueze cu moda timpului, dar totodată să preia din tradiție un a-nume specific al poporului respectiv. Spun astfel pentru că noi sintem foarte susceptibili la pretențiile clienților de peste hotare. Gusturile și obișnuințele trebuie cultivate în raport cu piața pe care mergi.

Apoi, să nu uităm evoluția spațiului de locație o dată cu modernizarea orașelor. Fiindcă ați început cu fabrica din Vaslui, garnitura lor de sufragerie „Elegant”, de pildă, premiată la târgul de mostre și foarte solicitată, nu era atât de adaptabilă la diferite condiții de spațiu cum e recenta garnitură „Farmec” cu dulapul din 3 corpuri demontabile, cu canapea sau cu divan, cu masă sau banchetă etc., adică suplă în materie de adaptare.

De altfel, în tot ce proiectăm și avem pe benzile de fabricație ținem seama de acest deziderat, ne informează în continuare tov. **Valeriu Răileanu**. Nu mai departe, garnitura I. M. 106 e formată din 16 piese, camera de zi „Zora”, sau dormitorul „Nocturna” fiind lesne adaptabile la orice format de cameră. Accasta

spre a putea mulțumi cât mai multe categorii de clienți.

— **Reușiți ?**

— Din ce în ce mai bine. Dovadă că magazinul-expoziție e asaltat și benzile din fabrici pline.

— **Ce vă propuneți în viitorul apropiat ?**

— In afara garniturilor cunoscute, vom trece la mobila finisată cu furnituri exotice. E moda pieții internaționale. Vom începe cu trei tipuri de biblioteci, bineînțeles lărgind treptat gama pe măsura receptării pretențiilor pieței. Se știe că piața aparține clienților, nu producătorilor.

Politică forestieră înțeleaptă

Cu tov. **ing. Nicolae Iancov**, director al exploatării forestiere, discutăm în trecut la ocolul Silvic Dobrovăț, unde se afla în control.

— In materie de mobilă, ne spune d-sa., noi am valorificat pînă acum în excelente condiții cherestea de stejar pe care înainte o exportam în stare brută. Cu ea am cucerit piața nordului Europei și Canada. Viitorul însă aparține sistemelor de înobilare a lemnului și de revalorificare a deșeurilor prin comprimare, conglomerare etc. Poate că și unei colaborări cu masele plastice. Politica silvică a depășit de mult faza exploatării la

întîmplare și a considerării lemnului drept un produs obținut fără efort.

Pădurea e o avere națională și de aceea, în cadrul combinatului, ne preocupăm de utilizarea oricărui deșeu în măsura în care tehnica se modernizează și milităm pentru mobila combinată, apelînd la orice fel de alte materiale, fie metalice fie plastice. Bineînțeles însă că baza tot aici rezidă, ne spune d-sa., arătînd codrii de pe versante.

— Pentru valorificarea în continuare a stejarului, coșac de bază al zonei noastre silvice, a intrat în fabricație camera și holul „Boema”, lucrare special pentru export, aflăm de la directorul general **Necula**. Sint anumite țări care au rămas credincioase mobilei masive de stejar, aceea mobilă din picturile școlii flamande care se moștenește prin generații.

— **Ce activitate imediată și producție solicitată a fabricilor ieșene ne puteți indica tovarășe director general ?**

— Biblioteca denumită „Cadet” în 6 variante, tocmai spre a fi la îndemîna oricărui interior. Ar mai fi taburcte „Pescarul” apoi băncuțe Sherpo și Jumbo pentru cămine și creșe.

Precum vedeți, mobilă de toate felurile, pentru toate gusturile și vîrstele. In primul rînd, mobilă solidă, frumoasă și sută la sută funcțională în cele mai variate condiții de plantare.

REP.

Intreprinderea

VIEI SI VINULUI

lași

Undeva, către valea Siretului, s-a abătut o aripă de grindină. După două ore, Ștefan Petcovici, inginerul șef al Intreprinderii viei și vinului — Iași, era la fața locului. La centrul de vinificare Probota, pe valea Prutului, se recepționează noi instalații tehnice. Tehnologul șef al întreprinderii județene, Gh. Iftode, e prezent. Aceasta, fiindcă oamenii de la această unitate sînt deopotrivă agricultori și industriași.

— Sîntem agricultori în măsura în care ne ocupăm de cele 86 mări podgorii și multele zeci mai mici din județ, ne spune tov. ing. Șt. Petcovici. Le aprobăm planurile de plantare, le acordăm avansuri, le înlesnim investițiile, adică urmărim aplicarea politicii viticole în unitățile cooperatiste.

— Sîntem industriași în sensul preluării producției și prelucrării ei în cele 15 centre de vinificare ale noastre, completează tov. Gh. Iftode. Dintre acestea, unele sînt cu totul moderne, ca Răducăneni, Costuleni, Tomești, Probota, altele precum Cotnari reutilate, în fine, unele în curs de recondiționare.

— Sîntem și comercianți, dacă vreți, ține să ne spună tov. Ion Stratulat, contabilul șef al întreprinderii, în măsura cultivării relațiilor cu producătorii și a grijii pentru o cît mai bună valorificare a băuturilor, iar începînd din acest an și a strugurilor de masă.

Iar inima acestei întreprinderi cu arie de preocupări vastă și variată e undeva în zona industrială a Iașului, așezată ceva mai retrasă, vecină cu Complexul de morărit și panificație. Un cochet pavilion administrativ, flori și — deodată — pătrunzi într-o adevărată uzină, mai mult subterană, în orice caz aflată mult sub canicula zilelor de iulie. Uși de frigider brumate, conducte prin care aleargă vinul asemeni singelui în artere, rotoare cu sticle ce primesc noblețe lichidă și embleme cu I.V.V. Iași și vagoane ce pleacă spre toate punctele cardinale, ducînd vinuri și rachuri pentru piața internă, vinuri anume cerute peste hotare în vreo zece țări.

Așadar, un Centru de condiționare, învechire naturală și artificială și îmbuteliere aproape neștiut, pitit între biscuiți și fibre sintetice. Și, totodată, un punct de fructuoase cercetări oenologice la care colaborează ing. Victor Cozma șeful Centrului, ing. Elena Bosch, tehnician Ion Coman — nucleul de bază — la care putem adăuga pe ing. Gh. Iftode, ing. Dinu Benghea

și alții, terminînd cu ing. Mihai Sînpetru, directorul întreprinderii.

★

Inginerul Mihai Sînpetru e încă sub impresia lunilor de stațiu petrecute în Franța și acelor mai moderne procedee în specialitate, pe care vrea să le introducă în unitatea pe care o conduce, mai ales că Intreprinderea viei și vinului Iași, susține un procent de 8 la sută din totalul vinului exportat pe țară.

— Am impresia, tovarășe director, că nici piața internă nu duce lipsă de consumatori?

— La noi se bea neorganizat, dar nu mult. Ca medie pe cap de locuitor sîntem în urma Franței (130 litri anual) a Spaniei (30 litri) Italiei și altor țări. Or, vinul e un aliment sinergic care se adaptează foarte bine organismului uman, neputînd fi înlocuit de nici un stimulent chimic. Iașul produce soiuri de vin superior recunoscute chiar peste hotare.

— Care e cel mai prestigios izvor din județ?

— Desigur, Cotnarii: ne asigură cam 25 la sută din rentabilitatea întreprinderii. Nu degeaba, Al. O. Teodoreanu a decretat într-o colecție de catrene cotnărene, pe care o păstrez la loc de cinste:

Află, bind paharul
Mic dar onorabil,
Că nu-i vin Cotnarul
Ci soare potabil.

Să cred nu știu în care
dumnezeu
Și cui să mă închin nu am
habar,
Dar am crezut și crede-voi
mereu,
In Artă, în Moldova și-n
Cotnar.

Pe aceeași linie cu natur tip desert Cotnari se ridică însă feteasca de Iași și de Tomești și Perinița de Bucium.

— Intrucît sîntem în preajma Olimpiadei de la Munchen, dv. cum stați cu medaliile?

— La ultimul concurs național de la București am luat 4 mari medalii de aur, 7 medalii aur și 7 medalii argint. La cel de al doilea concurs internațional al Bulgariei am cucerit două medalii de aur pentru tămioasă Tomești și fetească Iași. Acum concurăm la Lubiana și Budapesta.

★

— Vinul e deopotrivă un produs al podgoriei, al beciului și al priceperii omului, îmi spusese pe parcurs tehnologul șef. Acest lichid are o viață a lui, o anumită evoluție a proceselor

fiînd deci instabil fizic, chimic și biologic și de aceea foarte pretențios.

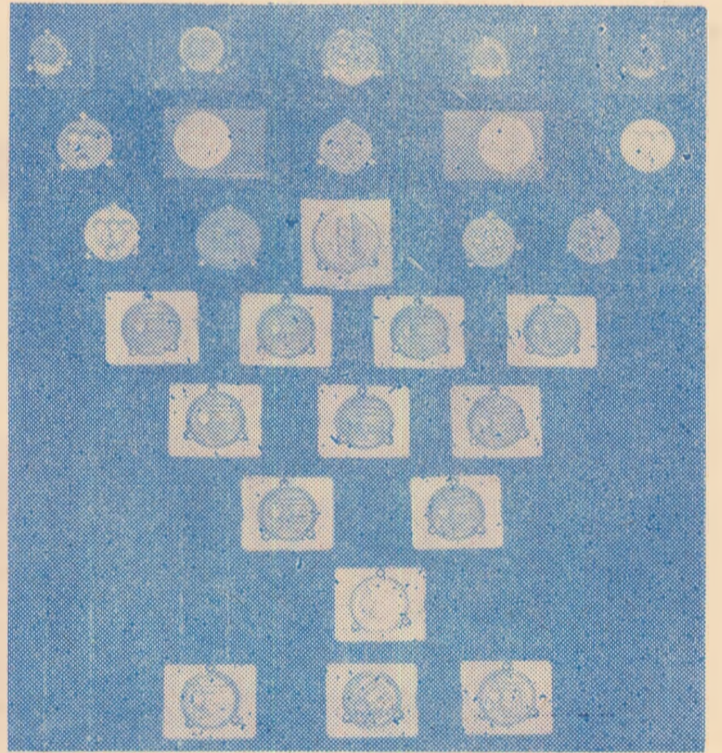
— În general, cultivarea viei e pretențioasă, se alătură inginerul șef, pentru că cere permanența omului și o anume afectivitate. Dacă o lași, via te lasă. Se cere experiență și crearea unei tradiții.

— Principalul e să introducem în tehnica de lucru gîndirea inginerescă, completează directorul. E drept că tradiția contează. De ce se obțin rezultate bune la Bivolari? Pentru că e acolo Marcoci, unul din cunoscuții viticultori ieșeni. Dar, de ce Movilenii au luat locul doi pe țară la producția C.A.P. deși n-au tradiție viticolă? Pentru că ingineria horticolă, soția lui Ionel Adrian, lucrează la nivel ingineresc. Cadre ale noastre ca Octav Mindru de la Răducăneni, Clement Arnăutu de la Costuleni, Dumitru Ciuciu de la Probota și alții sînt o cheazășie pentru progresul întreprinderii.

— Oprindu-ne în pragul viitorului, ce vă propuneți, tovarășe Sînpetru, pentru cel mai apropiat mine?

— Un centru de vinificație la Hîrlău care va respecta clasicismul în materie al zonei (fermentare, păstrare, învechire în budane de stejar) îmbinat cu tehnica cea mai modernă în utilaje. Revitalizarea perimetrelor viticole ieșene care, sigur, își pot dubla producția numai prin ameliorarea lucrărilor. Vrem o concurență constructivă cu toate marile unități similare din țară. În întrecerea socialistă pe județe ocupăm locul 9. Putem face mai mult. De aici să pornim mai departe.

RED.

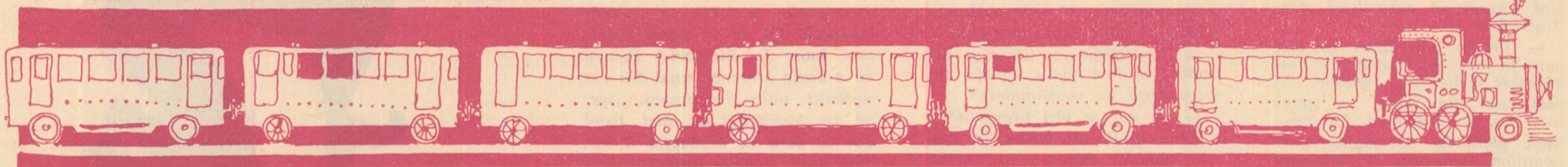
REGIONALA CAI FERATE

IASI

Și în perioada de vară se poate călători cu trenul cu preț redus, pentru vizitarea diferitelor localități sau puncte turistice din țară, utilizând biletele în circuit.

Adresați-vă Agenției de Voiaj din Iași, strada Lăpușeanu, nr. 32, precum și agențiilor din Bacău, Suceava, Vaslui, Roman, Birlad, Piatra Neamț, cu cererea în care indicați traseul dorit, spre a obține de îndată biletul solicitat.

PESTE OCEANIC

**1 KG. FILE DE PES.TE
ESTE EGAL CU:**
**1.900 KG. CARNE DE PORC SAU 6 LITRI LAPTE
SAU 32 BUC. OUA SAU 9.500 KG. CARTOFI**

VRETI SA FITI SANATOSI ? VRETI SA FITI ENERGICI ?

Utilizați în alimentația dv. cât mai des pește, preparate și semipreparate din pește oceanic !

— DORIȚI CA PEȘTELE GĂTIT DE DV. SĂ FIE CÎT MAI GUSTOS ?

— RESPECTAȚI CU STRICTEȚE URMĂTOARELE CONDIȚII DE PREPARARE :

● Pentru prăjit, utilizați grăsimi vegetale ce nu conțin apă sau untdelemn încins. În acest fel, peștele nu se lipește de tigaie.

— Treceți peștele prin pesmet numai cu puțin înainte de prăjire. Trecerea prin pesmet cu mult înaintea prăjirii, face ca pesmetul să se înmoaie.

● La prepararea peștelui înăbușit, acesta se pune într-un vas de Yena (sticlă refractară), sau într-o cratiță cu capac, unsă cu grăsime, la care se adaugă 1/2 ceașcă bulion sau vin alb, lăsându-se cuptorul încins, timp de 15—20 minute, pînă cînd este bine pătruns.

● La prepararea peștelui fiert, se vor utiliza următoarele : apă, oțet, sare, foi de dafin, ceapă, zarzavat de supă, boabe de piper și icnibahar.

Toate acestea se fierb intens timp de 10 minute, înainte de introducerea peștelui care a fost în prealabil preparat, după care se va da într-un cloot, și apoi se va lăsa să fiarbă încet, timp de 15—20 minute, pînă se pătrunde.

● ATENȚIE ! o fierbere prelungită, distruge gustul peștelui. Peștele astfel fiert, se lasă să se răcească în zeama de la fierbere.